

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Moderní komunikační prostředky v rukou žáků 1. stupně základní školy

Bakalářská práce

Studijní program: B7505 – Vychovatelství
Studijní obor: 7505R004 – Pedagogika volného času

Autor práce: **Lenka Mojžíšová**
Vedoucí práce: PaedDr. Jitka Jursová, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka Mojžíšová**
Osobní číslo: **P14000218**
Studijní program: **B7505 Vychovatelství**
Studijní obor: **Pedagogika volného času**
Název tématu: **Moderní komunikační prostředky v rukou žáků 1. stupně základní školy**
Zadávací katedra: **Katedra pedagogiky a psychologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíle:

1. Zjistit, k jakému účelu žáci málotřídní Základní školy Hradištko využívají ve svém volném čase mobilní telefony a tablety.
2. Vyvodit závěry v podobě návrhu programu mediální výchovy pro žáky, který bude zaměřený na efektivní využívání moderních komunikačních prostředků.

Požadavky:

1. Vyhledat odborné zdroje tištěné i elektronické k tématu.
2. Připravit, zrealizovat a vyhodnotit průzkum (dotazníkové šetření).
3. Vyslovit závěry.

Metody:

Dotazníky pro žáky málotřídní Základní školy Hradištko a jejich rodiče.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

BUERMANN, U., HRADIL, R., 2009. Jak (pře)žít s médii: příležitosti a hrozby informačního věku a nové úkoly pedagogiky. 1. vyd. Hranice: Fabula. ISBN 978-80-86600-58-1.

ECKERTO VÁ, L., DOČEKAL, D., 2013. Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče. 1. vyd. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-3804-5.

MAŠEK, J., MICHALÍK, P., VRBÍK, V., 2004. Otevřené technologie ve výuce. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni. ISBN 80-7043-254-3.

MIČIENKA, M., JIRÁK, J., 2007. Základy mediální výchovy. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-315-4.

VÁGNEROVÁ, M., 2008. Vývojová psychologie pro obor speciální pedagogika - vychovatelství. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-306-4.

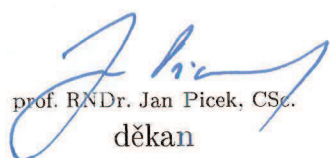
Vedoucí bakalářské práce:

PaedDr. Jitka Jursová, Ph.D.

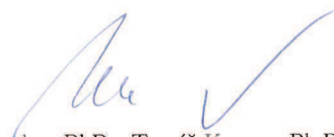
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce: **16. června 2016**

Termín odevzdání bakalářské práce: **25. května 2017**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. června 2016

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Chtěla bych poděkovat paní PaedDr. Jitce Jursové, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady, které mi při zpracování bakalářské práce poskytla.

ANOTACE

Bakalářská práce pojednává o problematice užívání moderních komunikačních prostředků žáky prvního stupně. V teoretické části jsou vymezeny hlavní pojmy, jakými jsou média, ICT, komunikace či moderní komunikační prostředky. Pojednáno je o možnostech využívání ICT ve výuce a také o současném stavu využívání ICT v českém školství. Popsána je mediální výchova a její realizace ve škole i v rodinách. Pozornost je věnována také přístupu žáků prvního stupně základní školy k moderním komunikačním prostředkům, přičemž je vycházeno mimo jiné z českých a zahraničních výzkumů na toto téma. V praktické části je popsán kvantitativní výzkum, jehož cílem bylo zjistit, k jakému účelu žáci malotřídní Základní školy Hradištko využívají ve svém volném čase mobilní telefony a tablety. Dalšími dílčími cíli bylo zjistit, jaký je přístup žáků malotřídní ZŠ Hradištko k užívání mobilních telefonů a tabletů. Dalšími cíli bylo zjistit, jaký je postoj učitelů a rodičů žáků k užívání mobilních telefonů a tabletů jejich dětmi a též navržení programu mediální výchovy pro žáky prvního stupně, se zřetelem k efektivnímu užívání těchto moderních komunikačních prostředků žáky prvního stupně ZŠ. Výzkum byl koncipován jako kvantitativní, užit byl dotazník vlastní konstrukce, a to ve více variantách, dle skupiny respondentů. Výzkumný soubor tvořili žáci prvního stupně ZŠ Hradištko a též rodiče a učitelé těchto žáků. Kvantitativní data z dotazníků byla zpracována pomocí popisné statistiky, k analýze otevřených otázek byla užitá metoda vytváření trsů. V diskusi jsou výsledky komparovány s teoretickými východisky. Součástí bakalářské práce je i navržení programu mediální výchovy pro žáky 1. stupně ZŠ.

Klíčová slova: komunikace, ICT, média, mediální výchova, mobilní telefon, počítač, rodič, tablet, učitel, výuka, žák.

ANNOTATION

This Bachelor's work is dealing with issues of using modern communication means by primary school pupils. In the theoretical part there are specified main terms, such as media, ICT, communication or modern communication means. There is said about possibilities of using ICT in teaching and also about contemporary situation of using ICT in the Czech education system. There is a description of media education and its implementation in schools and families. Paying attention is also to primary pupil's approach to modern communication means in which case it is based round other Czech or foreign research on this theme. In the practical part there is described quantitative research, whose aim was to find out to which purpose the pupils from the malotřídni primary school in Hradištke use tablets and mobiles. There were other partial aims to find out information about approach of the pupils from the malotřídni primary school in Hradištke to using mobiles and tablets, approach of the teachers and the pupil's parents to using mobiles and tablets by their children and also suggestion of media education program for primary pupils with regard to effective using of these modern communicative means by primary pupils. The research was designed as quantitative, with using an own made questionnaire in more variations according to a group of respondents. The research file was created by the malotřídni primary pupils from the primary School in Hradištke and by their parents and teachers. The quantitative data from the questionnaire was processed by means of descriptive statistics, the method of making bunches was used for the open question analysis. In the discussion the results are compared with the theoretical solutions. The component of the Bachelor's work is also suggestion of media education program for primary pupils.

Key words: communication, ICT, media, media education, mobiles, computers, tablets, a parent, a teacher, a pupil, teaching.

Obsah

ÚVOD	12
1 MODERNÍ KOMUNIKAČNÍ PROSTŘEDKY A JEJICH VYUŽITÍ NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY	14
1.1 Vymezení komunikace a moderních komunikačních prostředků	14
1.2 Využití ICT ve výuce	17
1.3 Specifika využití ICT ve výuce na prvním stupni ZŠ	21
2 MEDIÁLNÍ VÝCHOVA	24
2.1 Charakteristika mediální výchovy	24
2.2 Mediální výchova v základním vzdělávání	25
2.3 Mediální výchova v rodině	31
3 PŘÍSTUP ŠKOLY K MÉDIÍM A MEDIÁLNÍ VÝCHOVĚ	35
3.1 Využívání ICT školami	35
3.2 Současný stav přístupu škol k ICT a mediální výchově	37
3.3 Rizika a možnosti pozitivního působení škol v oblasti ICT a mediální výchovy	39
4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	42
4.1 Výzkumný problém, cíl výzkumu a výzkumné otázky	42
4.2 Metodologie výzkumu	42
4.3 Charakteristika výzkumného souboru	44
4.3.1 Žáci	44
4.3.2 Učitelé	46
4.3.3 Rodiče	47
4.4 Výsledky výzkumu	49
4.4.1 Žáci	49
4.4.2 Učitelé a rodiče	70
5 DISKUSE	83
6 NAVRŽENÝ PROGRAM MEDIÁLNÍ VÝCHOVY PRO ŽÁKY 1. STUPNĚ ZŠ	90
ZÁVĚR	97
SEZNAM LITERATURY	99
PŘÍLOHY	105

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Věk žáků.....	45
Graf 2: Věk získání vlastního mobilního telefonu	45
Graf 3: Věk učitelů	46
Graf 4: Věk rodičů.....	47
Graf 5: Počet PC v domácnostech podskupiny rodičů	48
Graf 6: Otázka č. 2 – mladší a starší žáky s mobilním telefonem	51
Graf 7: Využívání mobilů.....	52
Graf 8: Užívání tabletu	53
Graf 9: Četnost telefonování mladšími a staršími žáky.....	54
Graf 10 Četnost surfování na internetu mladšími a staršími žáky.....	55
Graf 11 Četnost hraní her mladšími a staršími žáky	56
Graf 12 Četnost stahování filmů, her, aplikací.....	57
Graf 13 Četnost navštěvování sociálních sítí	58
Graf 14 Četnost vyhledávání informací.....	59
Graf 15: Četnost fotografování.....	60
Graf 16: Pravidla rodičů týkající se surfování na internetu.....	62
Graf 17: Komunikace s okolím prostřednictvím mobilního telefonu.....	63
Graf 18: Komunikace prostřednictvím mobilního telefonu	64
Graf 19: Komunikace s rodiči ohledně aktivit na internetu.....	65
Graf 20: Využívání mobilního telefonu k výuce.....	66
Graf 21: Aktivity žáků na internetu.....	68
Graf 22: Názory žáků s mobilním telefonem na bezpečnost na internetu.....	69
Graf 23: Zájem o vzdělávání v oblasti specifík fungování internetu	70
Graf 24: Vhodný věk k pořízení mobilu/tabletu.....	71
Graf 25: Okolnosti vedoucí k pořízení mobilního telefonu.....	71
Graf 26: Vhodnost pořízení tabletu dítěti	72
Graf 27: Názor, že žáci užívají MKP především pro zábavu	75
Graf 28: Názory na chování žáků v prostředí internetu.....	76
Graf 29: Užívání MKP ve výuce	77
Graf 30: Názory na užívání tabletů ve výuce	79
Graf 31: Spokojenost s výukou mediální výchovy.....	81

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Význam mobilu/PC/tabletu pro žáky	50
Tabulka 2: Účel využívání mobilu/PC/tabletu	51
Tabulka 3: Četnost telefonování.....	54
Tabulka 4 Četnost surfování na internetu.....	55
Tabulka 5 Četnost hraní her	56
Tabulka 6 Četnost stahování filmů, her, aplikací	57
Tabulka 7 Četnost navštěvování sociálních sítí.....	58
Tabulka 8 Četnost vyhledávání informací.....	59
Tabulka 9 Četnost pořizování fotografií.....	60
Tabulka 10: Pravidla smluvená s rodiči týkající se užívání MKP.....	61
Tabulka 11: Komunikace žáků prostřednictvím MKP	62
Tabulka 12: Návštěva nevhodných stránek	64
Tabulka 13: Komunikace s rodiči o aktivitách na internetu.....	65
Tabulka 14: Využívání MKP k výuce	66
Tabulka 15: Aktivity žáků na internetu	67
Tabulka 16: Názory na bezpečnost na internetu.....	68
Tabulka 17: Od koho vítají žáci informace o specifikách internetu.....	69
Tabulka 18: Rizika užívání MKP dle rodičů a učitelů	73
Tabulka 19: Výhody užívání MKP.....	74
Tabulka 20: Názory na důvody neužívání mobilů ve výuce	78
Tabulka 21: Výhody užívání tabletů ve výuce	79
Tabulka 22: Aktivita č. 1	91
Tabulka 23: Aktivita č. 2	92
Tabulka 24: Aktivita č. 3	93
Tabulka 25: Aktivita č. 4	94

SEZNAM ZKRATEK

apod.	A podobně
cca	Přibližně
CD	Compact Disc (nosič audionahrávek – kompaktní disk)
ČJ	Český jazyk a literatura
ČŠI	Česká školní inspekce
DVD	Digital Video Disc (nosič videonahrávek – digitální optický datový nosič)
EC	European Commission (Evropská komise)
EDULAB	EDUkační LABoratoř (vzdělávací organizace zaměřená na rozvoj inovativních forem výuky)
EU	Evropská unie
FB	Facebook (sociální síť)
HV	Hudební výchova
ICT	Informační a komunikační technologie (Information and Communication Technologies)
kol.	Kolektiv
mil.	miliony
MKP	Moderní komunikační prostředky
N	Number – počet respondentů
např.	Například
NMT	Analogová síť pro mobilní komunikaci
NTB	Notebook (přenosný počítač)
PC	Počítač (Personal Computer)
QR kód	Quick Response Code (2D čtverec obsahující informace o určitém výrobku apod., které jsou přenášeny do mobilního telefonu prostřednictvím speciální aplikace)
resp.	Respektive
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
s.	Strana
SMS	Short Message Service (krátká textová zpráva zasílaná prostřednictvím mobilního telefonu)
SPÚ	Specifické poruchy učení
st.	Stupeň

tj.	To je
tzv.	Tak zvaný, tak zvaně
USA	Spojené státy americké (United States of America)
VO	Výzkumné otázky
VV	Výtvarná výchova
ZŠ	Základní škola

ÚVOD

Pokud se vydáme do společnosti, projdeme se po ulici, využijeme městskou hromadnou dopravu, narazíme na často se opakující fenomén – lidé se přestávají dívat kolem sebe, přestávají spolu hovořit a místo toho mluví do plastové krabičky (mobilního telefonu), či po ní přejíždí prstem, když píše zprávu nebo surfují po internetu. Mobilní telefony, tablety či přenosné počítače se stávají nejuvěrnějším přítelem člověka (pokud tedy je jejich zdroj dostatečně nabitý) a nezřídka právě prostřednictvím nich probíhá komunikace člověka s druhými lidmi.

Výše uvedené neplatí pouze pro dospělé, ale i pro děti, včetně těch nejmenších: kojenců a batolat. Dříve, než se dítě naučí mluvit, dokáže bravurně surfovat na internetu, na tabletu si bez větších obtíží najde oblíbené video, pustí si jej, zatímco rodič pracuje, nebo sám drží v rukou mobilní telefon. Do škol byla zavedena mediální výchova, která má žáky naučit s těmito moderními komunikačními prostředky vhodně nakládat.

Téma mediální výchovy či užívání moderních komunikačních prostředků dětmi je společensky aktuálním tématem, má však velký význam i pro pedagogickou praxi. Sama autorka práce vnímá, jak se role učitele proměňuje, jak je obtížné navázat vztah se žákem, když ten více než v realitě pobývá ve virtuálním prostoru. Moderní komunikační prostředky rozdělují učitele a žáky na dva pomyslné tábory, pro které dokonce existuje oficiální či spíše často užívaný název: digitální domorodci a digitální přistěhovalci. V bakalářské práci se tedy z pohledu digitálních přistěhovalců snažíme nahlédnout na to, co představují moderní komunikační prostředky v rukou žáků mladšího školního věku. Cílem bakalářské práce je analyzovat specifika užívání moderních komunikačních prostředků těmito žáky a též zjistit, jaký je přístup učitelů a rodičů žáků mladšího školního věku k využívání těchto prostředků ve výuce, se zřetelem k výuce mediální.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. V teoretické části jsou vymezeny hlavní pojmy, k nimž patří média, mediální výchova, moderní komunikační prostředky či rizikové chování v prostředí internetu. Pojednáno je o současném stavu využívání ICT ve výuce a též koncepci mediální výchovy na prvním stupni základní školy. Zabýváme se také možnostmi mediální výchovy v rodině a uvedeny jsou výzkumy zaměřené na užívání moderních komunikačních prostředků žáky mladšího školního věku. V rámci teoretických východisek jsou užívané zdroje české i zahraniční.

V praktické části je popsán realizovaný výzkum, jehož cílem bylo zjistit, k jakému účelu žáci malotřídní Základní školy Hradištko využívají ve svém volném čase mobilní telefony a tablety a dále jaký je postoj učitelů a rodičů žáků k užívání mobilních telefonů

a tabletů jejich dětmi a též navržení programu mediální výchovy pro žáky prvního stupně, se zřetelem k efektivnímu užívání těchto moderních komunikačních prostředků žáky prvního stupně ZŠ. Výzkum byl proveden v malotřídní škole. Výzkumný soubor tvořilo 32 žáků této školy, konkrétně prvního stupně, dále 5 učitelů působících na škole a 31 rodičů oslovených žáků. K analýze dat byla užitá popisná statistika, otevřené otázky dotazníku byly zpracovány pomocí metody vytváření trsů.

V diskusi jsou zjištěné výsledky komparovány s teoretickými východisky. Součástí práce je i navržený program výuky mediální výchovy pro první stupeň základní školy.

1 MODERNÍ KOMUNIKAČNÍ PROSTŘEDKY A JEJICH VYUŽITÍ NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

První kapitola práce představuje uvedení do zkoumané problematiky. Vymežeme v ní zejména v práci užívané pojmy, jakými jsou např. komunikace, moderní komunikační prostředky, média či ICT. Stručně také uvádíme možnosti využití ICT ve výuce, se zřetelem k užívání moderních komunikačních prostředků (tabletu a mobilního telefonu) na prvním stupni základní školy.

1.1 Vymezení komunikace a moderních komunikačních prostředků

Moderní komunikační prostředky slouží především ke komunikaci lidí. Slovo komunikace pochází z latinského slova *communicare*, které lze přeložit jako radit se s někým, dorozumívat se, tento termín ovšem označuje i styk, spojení apod. Pojem komunikace nemá jednotné vymezení a většinou bývá definice komunikace podávána vždy se zřetelem k oblasti, k níž je komunikace vztahována. Komunikace bývá nejčastěji chápána jako proces přenosu a výměny informací, který probíhá mezi lidmi a může nabývat různou podobu (verbální, neverbální apod.). Zejména z hlediska sociologie je tímto termínem myšleno dorozumívání mezi lidmi, společenský styk, jehož cílem je výměna myšlenkových obsahů mezi účastníky komunikace, s využitím slov – jedná se tedy o jednu z forem sociální interakce. Komunikace bývá též pojímána jako proces přenosu a zároveň příjmu sdělení od jedné osoby na druhou – v tomto pojetí je tedy zdůrazňována obousměrnost komunikace. V širším pojetí je za komunikaci považován přenos nejrůznějších informačních obsahů v rámci různých komunikačních systémů, s využitím různých komunikačních médií, zejména s využitím jazyka. V době technologického procesu může být za komunikaci považováno předávání informací, při kterém je určité sdělení příjemci přenášeno ve vysokém počtu identických kopií (např. hromadné rozesílání letáků prostřednictvím e-mailové komunikace), avšak komunikace může probíhat i mezi dynamickými systémy, jakými jsou např. počítače (Vymětal, 2008, s. 22–23).

Také klasifikace komunikace může být různá. Pro účely naší práce považujeme za důležité rozlišení komunikace na interakční a neinterakční a dále na přímou a nepřímou. Urban (2017, s. 113–115) vysvětluje, že interakční komunikace je oboustranná a vzájemná, neinterakční naopak bývá pouze jednosměrná – tímto způsobem komunikují např. se svými diváky masová média (televize, rozhlas). Zatímco přímá komunikace probíhá v rámci sociální interakce, nepřímá je realizována v rámci zprostředkovaného sociálního kontaktu,

tedy opět např. prostřednictvím médií. Prostředky komunikace jsou dle téhož zdroje „*všechny prostředky, které umožňují přenos určitého informačního obsahu (sdělení) v rámci daného komunikačního systému.*“ (Urban, 2017, s. 115).

V naší práci nahlížíme na komunikaci zejména jako na proces předávání a příjmu informací, který nemusí být obousměrný (v případě využívání tabletu většinou jedinec pouze přijímá informace, a to informace povahy verbální, ale i symbolické, může však využívat tablet také jako prostředek ke komunikaci s druhými lidmi, objektem existujícím ve virtuálním prostoru internetu – může se jednat např. o internetový obchod, který komunikuje vůči příjemci určité informace, slovní nebo obrazové, zároveň však v tomto obchodě pracují lidé, kteří komunikují se zákazníky – zde již jednosměrná komunikace přechází v komunikaci oboustrannou).

Zabýváme-li se moderními komunikačními prostředky, k nimž patří např. mobilní telefony, tablety, pagery, internet, chat, e-mail, je nutné zdůraznit, že komunikace realizovaná prostřednictvím nich je v mnohém specifická. Motschnig a Nykl (2011, s. 140), kteří se zaměřují na počítačem zprostředkovanou komunikaci, uvádějí, že tato komunikace není zcela bezprostřední, je však praktická, bývá často neformální, oproti přímé komunikaci je však intenzivnější, neboť prostřednictvím slov dokáže mnohdy člověk snáze vyjádřit to, co prožívá.

K hlavním funkcím komunikace patří funkce informativní, instruktivní (ta taktéž přináší informace, většinou v podobě nějakého návodu, vysvětluje určitý postup, význam), přesvědčovací (cílem je změna názoru či postoje jednotlivce, skupiny), posilovací a motivující, zábavná, vzdělávací a výchovná, socializační a společensky integrující (Mikuláščík, 2010, s. 21).

K moderním komunikačním prostředkům patří mimo jiné mobilní telefon a tablet. Právě na jejich využívání žáky prvního stupně základní školy se zaměřujeme především.

Prostřednictvím telefonu dochází ke komunikaci nejen informací, ale též myšlenek či pocitů. Mobilní telefon plní mnoho funkcí, mimo jiné je i pracovním nástrojem. Telefonní komunikace zachovává formu přímé komunikace, a to i bez vizuálního kontaktu, je tak přirozenější než komunikace prostřednictvím počítače či tabletu. Mobilní komunikace byla v českém prostředí umožněna v roce 1992, kdy se stal prvním provozovatelem analogového systému NMT Eurotel. Postupně na českém trhu přibývalo více mobilních operátorů a ve druhé polovině 90. let minulého století byla komunikace prostřednictvím mobilních telefonů běžnou aktivitou české populace. Mobilní telefony lze snadno ovládat, volbou konkrétního typu se stávají výrazem sociálního statusu či vyjádřením příslušnosti k určité sociální skupině. Dnes mají mobilní telefony i velmi malé

děti, přičemž jejich vlastnictví se výsledkem sociálního donucení. Nemít dnes mobilní telefon znamená stát se outsiderem ve skupině spolužáků, vrstevníkům apod. (Hubinková a kol., 2008, s. 193–195).

Otázku, kdy dítěti pořídit první mobilní telefon, nelze jednoznačně odpovědět. Patrně je však tímto momentem okamžik, kdy dítě chápe, že mobilní telefon není hračka, ale komunikační prostředek. Dítě by také mělo rozumět tomu, jaké jsou náklady na provozování mobilního telefonu. Rodiče většinou kupují dětem telefony z důvodu kontroly svých potomků. S užíváním mobilních telefonů se začaly ve společnosti objevovat nové vzorce chování, a to nikoliv vzorce sociálně žádoucí – lidé ztrácejí ohleduplnost vůči druhým, přestávají dodržovat základní zásady slušného chování (telefonují nahlas v přeplněné tramvaji, píší SMS při komunikaci s druhou osobou, nevypínají telefon vždy, vyžaduje-li to situace, relativně běžné je i narušování soukromí a osobní svobody v případě, kdy si jedinec např. čte SMS zprávy, uložené v mobilním telefonu druhé osoby). Platí, že každý se v komunikaci prostřednictvím mobilního telefonu chová specificky, význam v tomto ohledu má výchova, charakter jedince. Komunikace prostřednictvím mobilního telefonu se stává náhražkou za komunikaci tváří v tvář, v populaci, zejména té mladší, se objevuje i závislost na mobilním telefonu (Hubinková a kol., 2008, s. 195–197). Buermann (2009, s. 128) se zabývá tím, jaký negativní dopad mají moderní komunikační prostředky na žáky v prostředí školy: školní přestávky tráví žáci často nikoliv vzájemnou interakcí, ale dílčími aktivitami prováděnými na mobilních telefonech a tabletech. Podobně ztěžují tyto technologie socializaci žáků např. v rámci specifických školních aktivit, jakými jsou třídní výlety: zmenšuje se frekvence interakcí mezi žáky, kteří navíc často prostřednictvím moderních komunikačních prostředků řeší možné konflikty se spolužáky, učiteli, čímž se neučí zvládat konfliktní situace a oslaben je tak rozvoj jejich sociálních dovedností.

Tablet představuje mezistupeň mezi notebookem, tedy přenosným počítačem, a kapesním počítačem. Původně se mělo jednat o víceúčelový přenosný počítač s vysokou výdrží baterie a dotykovým displejem. V současné době se však stále více podobají notebookům, s tím rozdílem, že mají dotykový displej. K mnohým tabletům lze dnes připojit klávesnici (Procházka, 2011, s. 13). Tablet je kombinací multimediálního přehrávače a osobního počítače, bezdrátově je napojen na mobilní internet. Tím, jak se dnes rozvíjejí mobilní telefony, mají blízko i k těmto komunikačním prostředkům, avšak oproti mobilním telefonům nelze z tabletu telefonovat. Obrazovka je ovládána dotyky a pohyby prstů, aplikace do zařízení jsou stahovány podobně jako u mobilních telefonů z online obchodů (Burian, 2014, s. 95).

Za pozornost stojí, že na tzv. virtuálních drogách, k nimž patří kromě počítačových her, sociálních sítí také mobilní telefony, může vzniknout u jedince závislost – hovoří se o tzv. netolismu. K jeho projevům patří silná touha zapnout – v našem případě tablet či mobilní telefon – bez jasného cíle, obtížná kontrola v jeho užívání, zanedbávání jiných aktivit ve prospěch užívání tabletu či mobilního telefonu, včetně školních povinností. Právě děti jsou užíváním virtuálních drog velmi ohroženy, neboť nedokáží vzhledem ke svému rozumovým schopnostem vždy rozpoznat jejich rizika. V souvislosti s užíváním mobilních telefonů či tabletů (ale i jiných moderních komunikačních prostředků) je tedy důležité, aby rodiče společně s dětmi nastavili pravidla jejich užívání, významné je též hovořit s dětmi o tom, co žák prostřednictvím těchto komunikačních prostředků zažil (Hlaváč, 2015).

1.2 Využití ICT ve výuce

Pojem ICT v českém prostředí poměrně zdomácněl, byť pravděpodobně mnoho lidí přesně neví, co je jeho obsahem. Jak vysvětluje Komzák (2013, s. 12), jedná se o zkratku anglického termínu „*Information and Communication Technologies*“, tj. v předkladu informační a komunikační technologie. Původní termín IT („*Information Technology*“, tedy informační technologie) značící vědu zabývající se informačními technologiemi, ale i samotné technologie (např. počítače) tak byl obohacen o fenomén komunikace. Klement a kol. (2017, s. 50) podává výčet zařízení, která jsou v dnešním školství užívána – jedná se nejen o počítače, tablety, mobilní telefony, ale také o interaktivní tabule či programové vybavení jako výukové programy, výukové webové stránky, e-learningové portály, elektronické výukové materiály, elektronické knihy, internet atd.

Vymezení komunikace bylo podáno již v předchozím textu. Jestliže je specifíkem dnešní moderní doby komunikace vedená velmi často nikoliv formou tváří v tvář, ale prostřednictvím komunikačních prostředků, a to zejména těch moderních, nelze v úvodním pojednání o využívání ICT opominout specifický fenomén, který stále více zasahuje do lidských životů, ovlivňuje chování i prožívání člověka, a který získává stále větší prostor právě díky ICT. Jedná se o média, která jsou podle Schellmanna (2004, s. 10) určitým zprostředkovatelem informací, sdělení, přičemž jsou jimi myšleny technické prostředky nebo nástroje, které slouží k šíření informací. Tento termín je odvozen z latinského slova „*medium*“, což je překládáno jako nacházející se uprostřed, mezi, střední apod.

Velmi často jsou termínem média podle Gilese (2012, s. 13–15) označována masmédia, tj. hromadné sdělovací prostředky či prostředky masové komunikace nebo informace. Média, resp. masmédia, odstartovala svůj rozmach s vynálezem rozhlasu. Následovala televize a v současné době dle téhož zdroje získal prvenství mezi médii internet. Autor upozorňuje na skutečnost, že termín internet zastřešuje velké množství médií, k nimž patří např. e-mail, web apod. Schellmann (2004, s. 12–13) uvádí, že média lze kategorizovat dle technických kritérií, tedy dle toho, zda vysílač nebo příjemce určité informace využívá technických prostředků, další klasifikaci představuje dělení dle úlohy v komunikačním procesu: rozlišována jsou přenosová a transportní média (k nim patří v obecné rovině řeč, z technických prostředků telefon, rozhlas, televize, internet) a dále média sloužící k ukládání a fixování dat (rukopisy, tiskoviny, fotografie, videokazety, CD, DVD apod.). Urban, Dubský, Murdza (2011, s. 48–49) uvádí další možné dělení, a to na média chladná (tato média přenášejí informaci a cílí na racionální složku příjemce informace – patří k nim např. telefon či televize) a média horká (působí především na emoce a smysly, patří k nim zejména film), nebo na média tištěná a elektronická.

ICT jsou nástrojem, prostřednictvím kterého lze do světa médií pronikat, zároveň však média s využitím ICT pronikají do lidských životů. Problematice médií a jejich užíváním dětmi se více věnujeme ve druhé kapitole práce. Na tomto místě však považujeme za důležité zdůraznit, že způsob, resp. četnost, s jakou dnešní děti konzumují mediální obsahy a užívají ICT, je enormní. Sigmund, Sigmundová (2015, s. 103) uvádějí, že české děti patří ve srovnání dětí evropských států a Severní Ameriky do první třetiny žebříčku co se týče sledování televize (překračují doporučovanou, resp. hraniční hodnotu 2 hodin denně sledování televize), v letech 2002–2010 vzrostl nárůst užívání počítače českými dětmi téměř o 3 hodiny denně, což souvisí i s nárůstem počítačů v českých domácnostech a rozšířením internetového připojení.

Mimo jiné se pro dnešní mladou generaci užívá termín digital natives (digitální domorodci) nebo též digitální generace. Jak vysvětluje Eckertová (2014), jedná se o generaci, která se narodila v éře internetu a dle Lupače (2011) nemají tyto děti výrazněji jiné hodnoty než starší generace v dětském věku (pro starší generace, které se v éře internetu nenarodily, se analogicky užívá pojem digitální přistěhovalci – digital immigrants), nicméně od starší generace se liší způsobem uvažování, zpracováním informací, formami učení. Digitálním domorodcem byl podle Spitzera (2014, s. 186) v roce 2008 jedinec, který za svůj život poslal či přijal v průměru 250 000 e-mailů či SMS, s mobilem strávil 10 000 hodin, videohry hrál v rozsahu 5 000 hodin a na sociálních sítích strávil přibližně 3 500 hodin. Marc Prensky, který je autorem pojmů digital native a digital

immigrant, soudí, že vyrůstání v digitálním světě, s ICT, proměnilo i roli žáka: dnešní žáci odmítají učit se tomu, co je odtrženo od reality, ve které žijí, nechtějí být vzdělávání od učitelů, kteří jen něco přednáší a žáky zkouší, což je málo akční a interaktivní. Řešení však podle autora existuje. ICT, které proměnily žáky do dnešní podoby digitálních domorodců a kteří si bez ICT nedokáží svůj život představit, nemusí být odsuzovány a odmítány právě ve školství, neboť nabízejí ideální a efektivní způsob výuky, kompatibilní s tím, co dnešní žáci chtějí a potřebují (Prensky, 2010, s. xv). Jak Prensky dále uvádí, dnešní děti a mládež jsou neustále obklopeni novými technologiemi, které vrůstají do jejich životů, což dětem a dospívajícím umožňuje být neustále ve spojení s okolním světem, včetně svých vrstevníků. Informace přicházejí non stop, 24 hodin denně, 7 dní v týdnu. Stále více je to, co tito jedinci chtějí a potřebují, dostupné ihned, na požádání, přímo v jejich kapse – v mobilním telefonu. Nabízí se tedy otázky, zda vůbec dnešní děti k něčemu potřebují školu. Tuto otázku si autor pokládá a zároveň na ni odpovídá. Domnívá se, že ano, učitelé stále mají dnešním žákům co předat, nicméně slovy autora žák: „*Způsob, jakým dnešní studenti a učitelé uvažují, se velmi výrazně liší*“. Učitelé selhávají ve způsobu předávání poznatků žákům, příčinou je mimo jiné i skutečnost, že mají dnešní žáci problém udržet pozornost po delší dobu – např. na výklad učitele. Jako vhodné řešení (je ovšem otázkou, jestli toto řešení není „z nouze ctnost“, užíjeme-li české úsloví) se tedy nabízí podle autora právě hojně využívání ICT ve výuce (Prensky, 2010, s. 2).

Podle Slezáčkové (2011, s. 30–31) je však nutné žáky také vést ke vhodnému užívání ICT. Především je podle autorky nutné vést žáky k výběrovosti informací, ale i sebereflexi motivů vedoucích k jejich užívání. Tyto pohnutky mohou být pozitivní (vyhledávání informací do školy, potřeba sociálního kontaktu), ale i negativní (vyplnit volný čas. Negativum v tomto případě plyne především z nevhodné volby náplně volného času, ale i rizik, které s sebou moderní komunikační prostředky přinášejí, zejména hledá-li žák zábavu, odreagování napětí apod.). Žáci by měli být seznamováni s tím, jak vyhledávat informace, které jsou pro ně užitečné, např. s ohledem na studium, ale i dobré, přinášející pozitivní informace, což vede k harmonizaci osobnosti, brání pocitům beznaděje či zklamání ze současného vývoje světa. Za velmi příkladné lze považovat vedení žáků k zapojení se do online programů či různých projektů – autorka zmiňuje mezinárodní projekt „The Hero Project“, do kterého se mohou zapojit i čeští žáci. Je zaměřen na hrdinství všedního dne a možnosti kultivace tohoto prosociálního chování u dětí a dospívajících.

Využití mobilních telefonů či tabletů učiteli závisí velkou měrou i na kreativitě pedagogů, pochopitelně též na jejich dobré obeznámenosti s tím, co tyto přístroje umí, jakými funkcemi či aplikacemi jsou vybaveny. Neumajer (2015) uvádí, že k didaktickým účelům lze využít např. mikrofon, kterým je vybaven každý mobilní telefon či tablet. Žáci mohou měřit intenzitu hluku v okolí školy a vytvářet hlukovou mapu. Autor také popisuje jednu z aktivit, která byla provedena českými žáky prvního stupně na jedné ze základních škol: žáci měli za úkol měřit, kdo ve třídě během deseti vteřin vytvoří co nejhlasitější projev. Využita byla aplikace umožňující tvořit grafy, které žáci dále upravovali, hledali minima, maxima, počítali průměr, srovnávali jednotlivé projevy apod. I s pomocí mobilních telefonů či tabletů lze pořizovat fotografie nebo videa a vytvářet tak různé reportáže, zinscenovat fiktivní rozhovor s historickou postavou, vyprávět digitální příběh apod. Kamera může být také využita jako zvětšovací sklo. Moderní komunikační prostředky umožňují stáhnout z internetu různé aplikace, které lze velmi dobře využít ve výuce. Jednou z nich je např. krokoměr. Dle tohoto zdroje je možné využívat tuto aplikaci v hodinách matematiky či na druhém stupni v hodinách fyziky, a to s přesahem do hodin tělesné výchovy: žáci mohou měřit, kolik kroků je zapotřebí k oběhnutí školního hřiště, mohou v rámci projektu mapovat, jaká je jejich pohybová aktivita během školních a víkendových dní apod.

Aby však bylo možné moderní komunikační prostředky ve výuce užívat, je nezbytné, aby jimi byly vybaveny školy. Nezisková organizace EDULAB vybavila v roce 2014 celkem 12 škol v České republice digitální učebnou, tablety, interaktivními tabulemi a dalším technologickým vybavením. V rámci tohoto projektu je sledováno, jaký přínos mají dotykové technologie pro výuku, ale i jaký postoj vůči dotykovým technologiím mají žáci a učitelé. Samy školy se také mohou zapojovat do dalších projektů, některé organizují např. obce. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy také v roce 2014 schválilo program, v němž mohou školy žádat o dotace z evropských fondů na technické vybavení či vzdělávání učitelů (E15, 2014).

Jak bude dále v textu uváděno, v českém školství nelze považovat za optimální ani vybavenost škol ICT, ani přístup učitelů k využívání moderních komunikačních prostředků k výuce. Pochopitelně jiné možnosti má učitel působící na střední škole, jiné učitel na prvním stupni školy základní. Je tedy nutné zdůraznit, že využití ICT ve výuce se vždy musí odvíjet od schopností žáků, daných i jejich věkem, a též od jejich vzdělávacích potřeb. Této problematice se věnujeme v následujícím textu.

1.3 Specifika využití ICT ve výuce na prvním stupni ZŠ

Mladší školní věk (6–8 let) je podle Matějčka (1986, in Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 119) přechodovým obdobím mezi hravým předškolním věkem a vyspělejším chováním žáka. I v tomto věku jsou děti stále hravé, avšak zlepšuje se jejich koncentrace (dítě mladšího školního věku se dokáže soustředit přibližně 10 minut), což umožňuje věnovat se i jiným formám aktivit, tedy i těch spojených s učením. Pro osobnost těchto žáků je charakteristická značná bezprostřednost, spontaneita, ale i zvýšená sugestibilita, což je pochopitelně rizikovým faktorem ve vztahu k médiím, nekritickému přijímání mediálních obsahů. Tato životní etapa přináší podle autora značnou křehkost a zranitelnost, což vede k nutnosti pomoci žákům tohoto věku ze strany učitelů i rodičů, a to nejen v oblasti vzdělávání. Oproti tomu ve středním školním věku (9–12 let) jsou děti osobnostně stabilnější, vyhraňují se jejich zájmy. Děti se stále více soustřeďují na sociální vztahy, a to nejen ty existující v rodině. Stoupá vliv vrstevnické skupiny, přičemž platí, že normy takové skupiny se mohou lišit od norem uznávaných a prosazovaných v rodině.

Dítě se prosazuje především výkonem, což je odlišné oproti věku předškolnímu. Společenská prestiž, resp. postavení jedince ve skupině, se stává pro žáka významným atributem tohoto úspěchu, význam však žák zejména mladšího školního věku přisuzuje i úspěchům školním. Žák potřebuje být akceptován, oceňován, děje-li se tak, zvyšuje se jeho prožívání vlastní hodnoty. Nestačí mu však, aby zaujímalo např. ve třídě výlučné postavení, potřebuje vědět a vnímat, že si tento úspěch zasloužil. V tomto věku je také významné vlastnictví určitého předmětu, kterým velmi často bývá právě mobil (ideálně co nejvýkonnější, nejmodernější, s možností všestranného využití) či tablet. Je velmi důležité, aby se autority v životě žáka soustředily především na oceňování úspěchu, resp. schopnosti, které žák má, jeho úsilí věnované např. školní práci, neboť časté zažívání neúspěchu či jeho zdůrazňování snižuje sebedůvěru žáka. Výsledkem může být prožitek neschopnosti, méněcennosti oproti jiným žákům, ale i tendence vzdát úsilí věnované školní či jiné činnosti (Sedláčková, 2009, s. 27).

Tablety lze využívat např. ve výuce českého jazyka na prvním, ale i druhém stupni ZŠ. Je však nezbytné, aby se učitel nejprve seznámil s vybranou aplikací. Výhoda užití tabletu spočívá v okamžité zpětné vazbě, která se žákovi dostává, což napomáhá učiteli v případech, kdy nemůže být tímto způsobem k dispozici každému žákovi. V českém jazyce lze využít např. aplikaci Nauč se pravopis, ve které si žák může procvičovat či testovat psaní i/y v koncovkách slov, psaní -ě/-je/-ně nebo s/z, ú/ů, širší možnosti mají placené verze. Ve výuce anglického jazyka lze využít tablet k poslechu, též aplikace

nabízející slovník či různé podcastové aplikace (automatické stahování audio či videonahrávek), podobně má tablet své využití v matematice (práce ve dvojicích, zopakování, hry, které lze využít na konci hodiny, kdy již není dostatek času na probírání nové učební látky. Užití tabletu ve výuce matematiky žáky baví a zmenšuje jejich odpor k tomuto předmětu (Černý a Mazáčová, 2015, s. 48, 69, 96).

V mladším školním věku dítě opouští prelogické myšlení, které je z velké části ovládáno aktuálními pocity a potřebami, fantazií, ale i egocentrismem. Namísto toho se v myšlení dítěte mladšího školního věku stále častěji objevuje myšlení logické, které respektuje vlastnosti poznávané reality. V tomto věkovém období se hovoří o tzv. stádiu konkrétních formálních operací. I přesto však dítě může užívat i myšlení charakteristické pro nižší věk, a to zejména v situacích, které jsou pro něj neznámé či emočně náročné. I v tomto věku zůstává myšlení žáka vázáno především na realitu, abstrakce se ve větší míře rozvíjí až v průběhu dospívání. Žáci bývají zvědaví, zajímají se o okolní svět, je relativně snadné je ve výuce zaujmout. Při výuce je však vhodné vycházet zejména ze zkušeností žáků, navazovat na ně novými poznatky (Vágnerová, 2008, s. 80).

Žák má potřebu rozumět okolním jevům, hledá jejich příčinu, přičemž tato příčina by měla být co nejvíce jednoznačná. Pokud žák nezná příčinu určitého dění, snaží se ji vymyslet, s využitím dostupných zdrojů, často fantazie. Děti v tomto věku potřebují mnohé vysvětlovat, nemají rády nahodilost, neboť ta jim přináší do života značnou nejistotu (Vágnerová, 2000, s. 155).

Zde tedy můžeme vnímat význam mediální výchovy pro žáky školního věku. Nejen že jsou jejich kognitivní schopnosti omezené (resp. úroveň dosažených schopností neumožňuje abstrakci či emoční odstup od vnímaného, což je důležité pro kritický přístup vůči mediálním obsahům nebo dílčí aktivity realizované v prostředí internetu), ale dětem chybí i dostatek vlastní zkušenosti, která má nezastupitelnou roli při práci s informacemi. Žáci tohoto věku tedy potřebují průvodce, který jim zpřístupní mediální svět formou adekvátní jejich věku i rozumovým schopnostem.

Ve výuce je tedy nutná i velká názornost, vhodné je ilustrovat probírané téma na jednotlivých příkladech, je vítáno, pokud může žák experimentovat s předměty či určitými situacemi, modelovat je apod. Ve cvičeních a interakčních hrách mohou žáci experimentovat se svým chováním, vyjadřovat své pocity apod. (Gillernová a Krejčová, 2012, s. 187).

I v tomto případě můžeme sledovat vhodnost užívání moderních komunikačních prostředků ve výuce. Nejen že žáci, a to zejména žáci mladšího školního věku, neudrží pozornost po delší časový úsek, ale vzhledem k efektivitě učení je důležité, aby si žák

informace zprostředkované učitelem dokázal vhodně osvojit – tj. aby jim rozuměl a uměl je začlenit do svých stávajících kognitivních schémat. Mobilní telefon či tablet ve výuce tyto příležitosti nabízejí ve velké míře, je však opět důležité, aby učitel rozuměl tomu, jaký způsob práce s těmito zařízeními je pro žáky vhodný.

Jedinečnou roli mají ICT při edukaci žáků se specifickými poruchami učení (SPÚ), k nimž patří např. dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie, dyspraxie apod. Bendová (2011, s. 39) vysvětluje, že tyto poruchy často doprovázejí další symptomy, jako deficit pozornosti, zvýšená unavitelnost, deficity v oblasti motoriky, žáci mohou mít obtíže ve vnímání posloupnosti, v pravolevé orientaci apod. Tyto deficity lze ovšem nemalou měrou ovlivnit vhodnou intervencí, reedukací, k čemuž je vhodné využít právě ICT. Existují speciální počítačové programy, které umožňují zvýšit nebo optimalizovat kvalitu edukačního potenciálu těchto žáků. ICT lze tak využít např. při prezentaci nového učiva, nebo k fixaci již probrané látky, žáky lze tímto způsobem zkoušet.

2 MEDIÁLNÍ VÝCHOVA

Ve druhé kapitole práce se detailněji zaměřujeme na realizaci mediální výchovy, a to jak ve školním, tak i v rodinném prostředí. Přibližujeme přístup rodičů a dětí mladšího školního věku k moderním komunikačním prostředkům, zabýváme se současným stavem mediální výchovy v českém školství, včetně toho, jak je mediální výchova zakotvena v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní školy.

2.1 Charakteristika mediální výchovy

Mediální výchova patří mezi oblasti, na které je v současné české škole kladen značný důraz. Média jsou součástí našich životů, a tak je nutné, aby s touto problematikou byli žáci seznamováni již od útlého věku. Mediální výchova učí žáky využívat média jako zdroje informací, poučení, ale též zábavy. Děti se učí s médii pracovat, vytvářet mediální produkty. Patrně nejdůležitější aspekt mediální výchovy je však spojen s vedením žáků k určitému odstupu od médií, rozvíjení kritického myšlení v souvislosti s médii a jejich působením na jedince (Krouželová a kol., 2010, s. 5).

Mediální výchova, na kterou Sloboda (2013, s. 41–44) nahlíží poněkud širěji, tj. nikoliv pouze jako na jednu z forem výchovy realizovanou ve škole, definuje tento jev jako záměrné socializační působení na žáka. Žák si v rámci mediální výchovy osvojuje média, která jsou součástí společnosti, a to vědomě i nevědomě.

Zastavíme-li se u obou výše uvedených vymezení mediální výchovy, považujeme za důležité upozornit v nich na akcent kladený na aktivitu žáka ve vztahu k médiím, jeho postavení vůči médiím – žák se učí média využívat (tj. nikoliv pouze používat, ale cílevědomě s nimi pracovat, vybírat si z nich to, co je pro jeho život užitečné a v ideálním případě též neškodlivé), žák si média osvojuje. Právě v tomto ohledu je role mediální výchovy nezastupitelná, neboť vede žáka ke kritickému přístupu vůči médiím.

Zabýváme-li se v naší práci mediální výchovou, vnímáme ji především jako kurikulární záležitost, tj. zaměřujeme se na mediální výchovu ve školství. Zároveň však vnímáme mediální výchovu podobně jako Sloboda (2013) jako proces socializace, který má své pevné místo nikoliv pouze (nebo až) ve školství, ale patří též do oblasti výchovy rodičovské. Skutečností však zůstává, že nezřídka je to teprve škola, v níž se dítě seznamuje s tím, že obsahy médií není vhodné přijímat bez kritického myšlení apod.

Dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále v textu též jako RVP ZV) nabízí mediální výchova v základním vzdělávání „*elementární poznatky*

a dovednosti týkající se mediální komunikace a práce s médii...má vybavit žáka základní úrovní mediální gramotnosti...především se jedná o schopnost analyzovat nabízená sdělení, posoudit jejich věrohodnost a vyhodnotit jejich komunikační záměr, případně je asociovat s jinými sděleními.“ (MŠMT, 2016, s. 137).

Co je to tedy mediální gramotnost? Mediální gramotnost je podle Bendla (2015, s. 303) „*schopnost využívat média tak, aby to nemělo negativní vliv na dotyčného jedince a jeho okolí.*“ Vránková (2004) zdůrazňuje v souvislosti s mediální gramotností rozvoj komunikačních kompetencí, které zahrnují „*schopnost vyhledávat, analyzovat, hodnotit a dále předávat informace v nejrůznějších formátech.*“ Dle autorky se nejčastěji v rámci mediální gramotnosti rozlišují dvě roviny, a to znalosti vztahující se k osvojování informací o médiích, jejich fungování, ale i hrozbách jejich zneužití, a též dovednosti při práci s médii.

O mediální gramotnosti se někdy podle Machové, Kubátové a kol. (2015, s. 109–110) hovoří jako o soudném diváctví. Dítě se již v raném věku učí (nebo by se mělo učit) tomu, jak se orientovat ve velkém množství informací, která média přinášejí, osvojuje si kompetenci vybírat z nich relevantní, důležité, co nejméně škodlivé informace, ale rozvíjí se u něj i schopnost optimálně a efektivně s takto získanými informacemi nakládat.

To, co je tedy pro mediální gramotnost charakteristické, je zejména schopnost zaujímat kritický odstup od médií, zároveň však i schopnost maximálně využívat potenciálu, která média jedinci nabízejí. Mediální gramotnost tak v praktické rovině zahrnuje nejen poznatky důležité pro osvojení těchto schopností, ale též samotné dovednosti, které toto jednání umožňují (Mičienka a Jiráček, 2007, s. 9). Mediální výchova podle Sochorové (2016, s. 31) sleduje dva hlavní cíle: utváření a pěstování kritické reflexe médií a jejich obsahů u příjemců (jedná se o tzv. kriticko-hermeneutickou větev mediální výchovy), což umožňuje lepší ochranu žáků před potenciálním zneužitím masových médií, a dále praktická příprava žáka na využívání médií (koncept se podle autorky nazývá learning by doing), jedná se o dovednostní větev mediální výchovy.

2.2 Mediální výchova v základním vzdělávání

Bredl (2017), který shrnuje poznatky a zkušenosti odborníků (pedagog specializující se na mediální výchovu, ředitel společnosti Scio), soudí, že v českých školách není mediální výchově věnována dostatečná pozornost. Zmiňuje také nedostatky mediální výchovy tak, jak je realizována: využívány jsou zastaralé výukové metody,

v samotném RVP ZŠ jsou stanoveny některé výstupy (tedy to, co by žák měl zvládnout po absolvování daného předmětu), které lze považovat za nedostatečné s ohledem na to, co si žáci potřebují osvojit s ohledem např. na rozpoznání manipulace médií (jedním z výstupů je to, že má žák být schopen nahrát vzkaz na záznamník), školám chybí dobré technické zázemí a dle autora ani mnozí pedagogové nejsou optimálně mediálně gramotní. V praxi se tak dle stejného zdroje vyučuje mediální výchova např. formou projektových dní, což je však z hlediska potřeb žáků ve vztahu k mediální gramotnosti nedostatečné. Jako problematická se dle téhož zdroje jeví již edukace budoucích učitelů na vysokých školách. Chybí také dostatek vhodných učebnic: informace, které jsou obsaženy v dostupných učebnicích, jsou spíše historického charakteru, jsou podávány bez patřičného kontextu a zdůraznění návaznosti na jiné oblasti, což neumožňuje žákům pružně reagovat na realitu, které čelí.

Podobně teoretik médií J. Jiráček v rozhovoru s Vladykou (2004) uvádí, že zatímco v západních evropských zemích má mediální výchova dlouhou tradici, ve východní Evropě probíhá její rozvoj pomaleji, což je dáno zejména nedostatkem lidských zdrojů a také neochotou médií spolupracovat, podporovat její propagaci, zavádění do škol apod. Vychovat generaci učitelů, kteří budou s touto problematikou dobře obeznámeni, bude dle téhož zdroje trvat dlouhou dobu, mimo jiné i proto, že nabídka vysokých škol v této oblasti není optimální.

I když byl tento rozhovor veden před více než 10 lety, stav výuky mediální výchovy na českých školách stále není optimální a zmiňované nedostatky stále v praxi přetrvávají, jak vyplývá z průzkumu společnosti Člověk v tísni. Lioliasová (2017) zmiňuje, že z tohoto průzkumu, do kterého se zapojilo 132 středních škol z celé České republiky, vyplynulo, že v 54 % škol stráví student mediální výchovou za celou docházku maximálně deset vyučovacích hodin. Na 6 % škol se nevyučuje vůbec, a jak též zdroj dále uvádí, dle bývalé ministryně školství nepředstavuje mediální výchova aktuální téma; odpovědnost za vzdělávání dětí v této oblasti by měli nést také rodiče, společnost a politici. Výzkumy zaměřené na výuku mediální výchovy na 1. stupni se nepodařilo dohledat – pokud je realizace mediální výchovy podrobena výzkumným šetřením, pozornost je věnována školám středním či druhému stupni základních škol. Uvést však lze např. výzkum realizovaný Živnou (2016, s. 58) v rámci diplomové práce. Výzkumný soubor tvořilo 103 učitelů brněnských základních škol, vyučujících žáky ve 4. a 5. třídě. Šetřením bylo zjištěno, že mediální výchovu zařazuje do výchovy „často“ jen 7 % oslovených učitelů. Nejčastěji je s dětmi prováděn nácvik dialogů (95 %), analýzu rozhlasového vysílání uvedlo 30 % respondentů, 26 % respondentů se zaměřuje na tvorbu školního časopisu. Jen

12 % učitelů se věnuje práci s internetem, 5 % vyhledávání informací. Nejčastěji je aplikována mediální výchova v českém jazyce a literatuře, dále ve vlastivědě a přírodovědě. Jen 17 % respondentů uvedlo, že se jim daří v rámci 1. stupně základní školy probrat všechny okruhy mediální výchovy stanovené ve školním vzdělávacím programu.

Mediální výchova není v českém školním prostředí fenoménem novým. Výchovnému a vzdělávacímu potenciálu médií, a to konkrétně tisku, se věnoval již Jan Ámos Komenský v 17. století, který prosazoval používání novin ve škole, neboť je vnímal jako zdroj poučení. Již v té době se snažil zavést čtení novin jako zcela běžnou součást výuky. Součástí kurikulárních dokumentů se však mediální výchova stala až v roce 2000, kdy byla začleněna do Rámcových vzdělávacích programů, od roku 2007 je součástí kurikulární reformy (Stašová, Slaninová, Junová, 2015, s. 165).

K cílům mediální výchovy, definovaných v RVP ZV, patří mimo jiné rozvíjení analytického přístupu k mediálním obsahům, schopnost kritického odstupu od nich, rozvíjení schopnosti využívat média jako zdroj informací, pochopení, jakou roli média ve společnosti i v každodenním životě mají, ale též rozvíjení schopnosti komunikace, citlivosti vůči stereotypům nebo předsudkům prezentovaných v médiích, uvědomění si možnosti svobodného vyjadřování vlastních názorů a myšlenek. Žáci by měli být schopni rozlišit, co je to realita a fikce, měli by být schopni postihnout rozdíly mezi reklamou a zpravodajstvím. Měli by umět samostatně pracovat s informacemi předávanými médii, tj. reflektovat v souvislosti s nimi vlastní zkušenost. Žáci se v mediální výchově učí rozumět zpravodajství, jeho výstavbě, principům, které zpravodajství využívá (MŠMT, 2016, s. 138–139).

Mediální výchova se na základních školách zaměřuje na předávání poznatků a rozvíjení dovedností žáků v oblasti médií a mediální komunikace. Tematické okruhy, které k ní patří, se rozdělují do dvou skupin: na tematické okruhy receptivních činností a tematické okruhy produktivních činností. Do první oblasti patří kritické čtení a vnímání mediálních sdělení (žáci jsou vedeni k tomu, aby uměli rozlišovat mezi zpravodajstvím a reklamou, aby rozuměli obsahu mediálního sdělení apod.), interpretace vztahu mediálního sdělení a reality (žák se učí rozpoznávat manipulaci v médiích, tj. např. rozdíl mezi sdělením vycházejícím ze znalosti problematiky, nezaujatého postoje a sdělením potvrzujícím předsudky), stavba mediálních sdělení (sestavování zpravodajství, zezábavňující principy), vnímání autora mediálních sdělení (co chce autor skutečně sdělit, jakých výrazových prostředků užívá, aby zdůraznil svůj postoj či názor, včetně užití záměrné manipulace), fungování a vliv médií ve společnosti (jaké faktory média ovlivňují, jak jsou média financována a jaký dopad tento způsob financování má na společnost,

jedinice, role médií v každodenním životě apod.). Do oblasti tematické okruhy produktivních činností patří tvorba mediálního sdělení (jaké výrazové prostředky je vhodné v mediálním sdělení užít, jak se vytváří mediální sdělení pro různé typy médií) a práce v realizačním týmu (může se jednat o redakci školního časopisu, internetového média, žáci se učí kooperaci v týmu, stanovovat si cíle, časový harmonogram apod.). Průřezové téma Mediální výchova tak působí na rozvoj osobnosti žáka, včetně oblasti hodnot a postojů (MŠMT, 2016, s. 138–139).

Do výuky mediální výchovy na prvním stupni patří tzv. Mediální propedeutika, ve které žáci využívají své dosavadní zkušenosti s médii. Na Mediální propedeutiku navazuje tematický okruh Kritické čtení a vnímání mediálního sdělení, do kterého se ovšem pouze v základní rovině, promítají i témata z dalších okruhů, jako je Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality, Stavba mediálních sdělení či Tvorba mediálních sdělení a Práce v realizačním týmu (Pastorová, 2011, s. 4).

V doporučených očekávaných výstupech mediální výchovy je mimo jiné uvedeno, že by měl být žák prvního stupně základní školy schopen rozpoznávat rizika, která pro něj představuje zveřejňování soukromí na internetu (VÚP, 2011, s. 70). Z výzkumu Jiráka, Šťastné, Zezulkové (2016, s. 25), kterého se zúčastnili děti a dospívající ve věku 5–15, přičemž tito jedinci byli rozděleni do ohniskových skupin, v nichž probíhaly rozhovory (dětí ve věku 7–10 let bylo 18), však vyplynulo, že žáci 1. stupně základní školy zcela běžně umísťují na sociální sítě videa, která sami natáčejí a která je zachycují v různých situacích (oproti tomu žáci staršího školního věku byli v tomto ohledu zdrženlivější, a to jak co se týče umísťování vlastních videí o nich samotných, tak i v oblasti sdílení videí). Pokud se tyto zkoumané osoby vyjadřovaly k vlivu médií na jejich život, převládaly spíše pozitivní ohlasy. I když si tito žáci uvědomovali, že média mohou mít na ně samotné i negativní dopad, jejich znalosti v tom, v čem tato negativa spočívají, byly kusé a nahodilé (zmiňováno bylo zhoršení zraku, závislost, případně ztráta skutečných sociálních kontaktů a zvýšené riziko agresivního chování v souvislosti s hraním násilných počítačových her).

Na každé škole záleží, jak toto průřezové téma do svého školního vzdělávacího programu zapracuje. Výuku lze rozložit do více předmětů, lze ji však vyučovat i jako předmět samostatný. Pokud je koncipována samostatně, žáci mohou snáze vnímat význam Mediální výchovy, neboť je postavena na stejnou úroveň předmětům ostatním. Z hlediska charakteru mediální výchovy je však vhodnější zařadit ji do více předmětů, zároveň platí, a to i s ohledem na věk a vývojovou úroveň žáků prvního stupně ZŠ, že by způsob výuky Mediální výchovy měl být co nejvíce praktický – může se tedy jednat např. o projektové dny celé školy, exkurzi apod. (Obrátil, 2013, s. 4).

V prvním období prvního stupně plní tematický okruh Mediální propedeutika úlohu prostředníka pro vstup do světa médií. Není tedy cílem, aby žáci získávali faktické znalosti, ale spíše aby získávali mediální zážitky a zkušenosti. Učitel vytváří prostor pro jejich vznik a je průvodcem v jejich vhodném zpracování. V praxi se pracuje zejména na symbolické rovině (ilustrace, rozhovor, hra, vyprávění), lze však pracovat i se skupinou v rámci realizačního týmu. V úvodu se mohou žáci seznamovat s výhodami a riziky internetu, mobilu a jiných, nových technologií. K očekávaným výstupům patří např. schopnost žáka sdělit, která média a jakým způsobem provázejí jeho běžný den, při sledování pohádky, četbě příběhu dokáže žák rozlišit realitu a fikci, dokáže uvažovat o postavách příběhu (jejich motivaci k jednání, o jejich vlastnostech), s uvedením konkrétního příkladu si začíná všimnout rizik spojených se zveřejňováním soukromých zpráv v prostředí internetu apod. Tematický okruh kritické čtení a vnímání mediálních sdělení je důležitý pro vytvoření kritického odstupu od mediálních sdělení. Učí se uvědomovat si, že hodnota mediálního sdělení může být různá, ne vždy pravdivostní. Žáci se učí např. veřejně prezentovat své práce, jsou vedeni k rozšiřování vyjadřovacích schopností, ale i k rozvoji čtenářské gramotnosti. K výstupům patří např. schopnost žáka rozlišit základní funkce mediálního sdělení (informovat, vzdělávat, získávat, bavit), měl by být schopen rozpoznat cíl reklamy a identifikovat výrazové prostředky reklamy užití k oslovení cílové skupiny, měl by nejen rozumět významu ochrany osobních údajů, především by se však měl chovat tak, aby nevystavoval riziku sebe či jiné osoby v prostředí internetu apod. (Pastorová, 2011, s. 5–6).

Byť se mohou mnohé z těchto prvků či principů mediální výchovy jevit jako značně triviální, skutečností zůstává, že se české děti např. v prostředí internetu nechovají bezpečně. Z výzkumu Univerzity Palackého v Olomouci, realizovaného v roce 2014 na vzorku 28 000 dětí ve věku 11–17 let mimo jiné vyplynulo, že by 62,86 % respondentů zaslalo v prostředí internetu své jméno a příjmení zcela cizí osobě, fotografii obličeje 39,08 % dětí, telefonní číslo 38,01 % dětí. 29,8 % respondentů bylo internetovým kamarádem (tedy někým, koho děti neznaly z reálného prostředí) požádáno o zaslání fotografie obličeje, a z tohoto počtu tak učinilo 54,67 % dětí. Ještě více alarmující je zjištění, že by 40,22 % respondentů bylo ochotných jít na osobní schůzku s internetovým kamarádem. O toto setkání již bylo požádáno 43,56 % dětí a 54,91 % jich skutečně na takovou schůzku přišlo (Kopecký, 2014).

Lze předpokládat, že by mladší žáci v tomto ohledu nebyli uvědomělejší, s ohledem na jejich psychosociální vývoj (viz kapitola 1.3). Podobně jako v případě výzkumu realizace mediální výchovy na prvním stupni základní školy, ani téma rizikového chování

dětí mladšího školního věku dosud nepoutá pozornost badatelů. Pouze základní představu o tom, jak se žáci prvního stupně základní školy v prostředí internetu chovají, můžeme získat z jediného českého výzkumu, který se nám podařilo dohledat, a dále z jedné ze zahraničních studií, kterou jsme vybrali ke srovnání a doplnění potřebných údajů.

V roce 2009 realizovala společnost TNS AISA šetření, kterého se zúčastnilo 319 českých rodin s dětmi ve věku 10–15 let. Děti ve věku 10–11 let bylo 86. Co se týče žebříčku pořadí rizikového chování, nejčastěji se děti v tomto věku nesvěřují rodičům, pokud na internetu objeví něco, co je vystraší (jednalo se o 20 % dětí), stejnou měrou (10 % dětí) tyto respondenti uveřejňují či posílají prostřednictvím internetu své fotografie nebo videa, v nichž jsou zobrazeni, a také sdělují své osobní údaje (jméno, adresu). 12 % dětí ve věku 10–15 let otevírá přílohy e-mailu, který jim přišel z neznámé adresy, 7 % dětí navštěvuje stránky s prezentovaným násilím. 1 % dětí se schází s lidmi, které pozná pouze ve virtuálním prostředí. 12 % dětí nemá s rodiči dohodnutá pravidla, jak se mají na internetu chovat. Nejčastěji nesmějí děti uvádět nikde osobní údaje (59 %), navštěvovat určité webové stránky (56 %) a mají též určený čas strávený v online prostředí (52 %). Nicméně 20 % dětí tato pravidla nedodržuje: nejčastěji pokud jde o čas strávený na internetu, naopak nejvíce opatrné jsou děti ve sdělování osobních údajů (Handl, 2009).

Holloway, Green, Livingstone (2013, s. 7–24) se zaměřily na děti ve věku 0–8 let, přičemž se v rámci svých zjištění opírají také o studii EU Kids Online či šetření Evropské komise (European Commission - EC), která ovšem pravidelně sleduje chování v prostředí internetu starších dětí a též dospívajících. Autorky uvádějí, že lze ve vyspělých zemích pozorovat trend posunu rizikového chování či určitého chování v prostředí internetu k dětem stále mladšího věku. Mimo jiné většina dětí mladších dvou let se relativně běžně pohybuje v online prostředí. Výzkumem EC bylo v roce 2005 zjištěno, že ve věku 6–7 let se běžně v prostředí internetu pohybuje 34 % dětí, o tři roky později to již bylo 42 % dětí ve věku 6 let a 52 % dětí ve věku 7 let. V roce 2012 ve Velké Británii se třetina dětí ve věku 3–4 let pohybovala na internetu (s využitím stolního počítače, notebooku či netbooku), dalších 6 % s využitím tabletu a 3 % pomocí mobilního telefonu. V Nizozemí se dokonce jednalo o 78 % batolat. V Jižní Korei, kde je nejvyšší pokrytí vysokorychlostním internetem, tráví na internetu v průměru 8-9 hodin 93 % dětí ve věku 3–9 let. V USA je na internetu každý den 25 % tříletých dětí, ve věku 5 let se jedná o 50 % dětí a ve věku 8 let téměř o 70 % dětí. Co se týče užívání dotykových přístrojů (tablet, iPad apod.), ve Švédsku např. v roce 2012 užívalo 50 % dětí ve věku 3–4 let tablet, 25 % dětí chytré telefony. Z šetření společnosti AVG v roce 2013 vyplynulo, že 64 % dětí ve věku 6–8 let ve Velké Británii navštěvuje sociální sítě, nejméně dětí (46 %) je navštěvovalo

v Německu. Ve Velké Británii mělo vlastní účet na Facebooku, na kterém je spodní hranice pro založení profilu 13 let, 30 % dětí ve věku 7–11 let. Autorky se zabývají také dopadem tohoto chování na děti, přičemž uvádějí, že např. longitudinálním výzkumem provedeným v roce 2004 na vzorku 8 283 dětí předškolního věku či v první nebo druhé třídě základní školy v USA bylo zjištěno, že existuje pozitivní dopad užívání internetu v tomto časném věku a školním úspěchem ve věku vyšším, v australské studii provedené na vzorku 9 000 dětí ve věku 4–9 let byl zjištěn pozitivní dopad pohybu v online prostředí na zvýšení slovní zásoby. Co se týče negativních dopadů, bylo zjištěno, že jsou děti ve věku 5-8 let zranitelnější než děti starší (snáze a více se rozruší, pokud např. prohrají v online hře, někdo je porazí, nechce přijmout jejich žádost o přátelství apod.), jsou také značně naivní a častěji jsou ochotny sejít se v reálném životě s někým, koho znají jen z internetu. Bylo též zjištěno, že přístup na internet takto malým dětem umožňují převážně rodiče mladší (ve věku 25–45 let), rodiče se také méně obávají o své menší děti, pokud se pohybují ve virtuálním prostředí, než je tomu v případě dětí starších. Ovšem i sami rodiče se chovají rizikově a více než polovina rodičů (ve Velké Británii nebo ve Francii dokonce 73 %) zveřejňuje na svých profilech na sociálních sítích fotografie svých malých dětí (novorozenců, batolat atd.).

Užijeme-li oblíbené výrazy z masmédií, a to i s vědomím jejich schopnosti manipulovat s lidskými emocemi a chováním, výše uvedená zjištění jsou „šokující“, „alarmující“ a zcela jistě „dramatická“. Bylo pro nás obtížné z velkého výčtu „šokujících“ dat vybrat jen ta nejvíce „alarmující“, především však vyvolávající mnohé otázky, na které v práci hledáme odpověď a které se vztahují k ústřednímu tématu, tedy co představují moderní komunikační prostředky v rukou žáků prvního stupně základní školy. Tímto poměrně obsáhlým výčtem, i přes užitou redukci informací, jsme však chtěli ilustrovat, že problematika užívání moderních komunikačních prostředků dětmi je závažnější, než by se mohlo bez hlubšího zkoumání jevit. Zcela jistě ji nelze vyčerpát, uchopit a vysvětlit žákům v rámci omezené časové dotace ve výuce. Učitelé nezdůvodněně zastupují rodiče v jejich výchovných funkcích, nicméně co se týče mediální výchovy, domníváme se, že ta by měl být doménou především rodinného prostředí. Podobou mediální výchovy v rodině se zabýváme v následující podkapitole.

2.3 Mediální výchova v rodině

V mladším školním věku je výraznou součástí identity jedince jeho příslušnost k rodině. V uspokojování potřeb dítěte hraje tedy rodina stále primární roli. Rodiče mimo

jiné saturují dítěti potřebu smysluplného učení, v mnohém jsou pro děti vzorem. Jsou také zdrojem jistoty a bezpečí, ovlivňují seberealizaci dítěte (Stašová, Slaninová, Junová, 2015, s. 60).

Žák tedy v tomto věku nerevoltuje vůči rodičům, což je charakteristické pro dospívání, mnohdy se naopak i značně nekriticky identifikuje se svými rodiči, nejčastěji se jedná o rodiče stejného pohlaví (Sedláčková, 2009, s. 27).

Tuto skutečnost považujeme za významnou v souvislosti s přejímáním postoje žáka vůči moderním komunikačním prostředkům. Pokud je v rodině běžné nadužívání moderních technologií, přirozená komunikace tváří v tvář je nahrazena komunikací virtuální či zejména s využíváním mobilních telefonů, žák vnímá dané chování jako normu, takové jednání se stává normou pro dílčí vzorce chování. Rodič, který není schopen odpoutat se od svého mobilního telefonu, svůj volný čas v prostředí domova tráví u počítače či na sociálních sítích prostřednictvím tabletu nebo mobilního telefonu, také bude jen stěží svému potomku vysvětlovat, jak a proč je takové počínání nevhodné.

Eckertová, Dočekal (2013, s. 37–38) apelují na rodiče, aby dostatečně obeznamovali své děti se zásadami vhodného chování v prostředí internetu. Děti by měly vědět, že nemají nikomu dávat své telefonní číslo, adresu, neměly by ani cizí osobě posílat svoji fotografii, zcela jistě ne fotografii intimní. Na neslušné e-maily nemají děti odpovídat, stejně jako by neměly sdělovat druhé osobě svá přístupová hesla na různé webové stránky. Děti by také měly být dostatečně zpraveny o tom, že nemusí odpovídat na konverzaci, která se jim nelíbí, v případě, že je obsah některých stránek vyděsí, znejistí, měly by se s touto skutečností vždy svěřit rodičům či jiné dospělé osobě. Podobně by měly být děti vzdělávány v tom, že ne všemu se dá v prostředí internetu věřit, což platí mimo jiné i pro sjednávání schůzek s cizími osobami a otevírání příloh zprávy, která přišla z neznámé e-mailové adresy.

Rodiče by si měli uvědomit, jak děti v tomto věku k médiím přistupují, a dle toho uzpůsobit nejen čas strávený sledováním médií, ale i obsah rozhovorů vedených s dětmi na toto téma. Vágnerová (2000, s. 184–187) uvádí, že média v mnohém nahrazují socializaci dítěte, která je primárně doménou rodiny. Pokud se v rodinách např. málo čte, lze předpokládat, že podobné chování bude vykazovat samo dítě, a podobný postoj lze u něj následně sledovat i ve vztahu k médiím. Přijímání informací z médií však u dítěte a dospělého probíhá odlišně. Autorka upozorňuje na skutečnost, že vizuálně prezentovaný příběh se značně podobá realitě, a dítě jej tedy také jako realitu vnímá, poznatky získané tímto způsobem považuje za srovnatelné poznatkům získaným jiným způsobem, vlastní zkušeností. Dítě má tendenci identifikovat se především s kladnými hrdiny v příbězích,

z příběhu si vybírá to, co je pro něj samotné atraktivní. Autorka také upozorňuje na to, že by rodiče měli co nejvíce eliminovat z dosahu dětí příběhy či pořady, v nichž je obsaženo násilí, přičemž modelovou agresí mediálních pořadů jsou ohroženi zejména chlapci, neboť u nich vzrůstá potřeba získat vysokou prestiž. Ta je v případě mužské role spojena zejména s maskulinitou, k níž agresivita určitým způsobem patří. Navíc násilí bývá v médiích prezentováno většinou jako zcela běžná součást života, což se týká i forem násilí, které jsou ovšem ve společnosti považovány za deviantní či nevhodné a běžně se v populaci nevyskytují v takové míře, v jaké jsou v médiích prezentovány.

Sloboda (2013, s. 177–178) ve svém vlastním výzkumu, kterého se zúčastnilo mimo jiné 264 rodičů dětí ve věku 4–25 let, zjistil, že většina rodičů namísto toho, aby dětem vysvětlovala obsah mediálních sdělení, zvyšovala jejich mediální gramotnost, spíše užívala média jako prostředek umožňující dítě potrestat, nebo naopak odměnit. Z výzkumu dále vyplynulo, že rodiče považují sami sebe za odpovědné ve vztahu k mediální výchově svých dětí, zároveň se však necítí být v této oblasti příliš kompetentní a vzdělaní. Nejsou schopni být ve vztahu k médiím dostatečně kritičtí, jejich hodnocení médií je velmi stereotypní, i přesto však své působení na děti v tomto ohledu nadhodnocují. Obdobně Šed'ová (2006, s. 73–74) uvádí, že v praxi obnáší mediální výchova v rodině především zákaz sledování určitých pořadů a poučení o tom, že reálný svět je tak zlý, jak je v médiích prezentován, ale zároveň že realita není tak dobrá, jak je v médiích prezentováno, což pochopitelně není s ohledem na mediální výchovu dostatečné. Dle autorky má být dítě v rámci rodinné mediální výchovy vedeno ke kritickému myšlení ve vztahu k médiím, ale též k tvorbě ustálených vzorců chování vůči médiím.

Přístup rodičů k mediální výchově tedy zcela jistě nelze vždy považovat za optimální. Nahlédneme-li na tuto problematiku komplexně, můžeme se také ptát, jaký je přístup rodičů k moderním komunikačním prostředkům, a to v souvislosti s užíváním těchto prostředků jejich dětmi?

Hejlová (2014, s. 128–130) na základě výsledků výzkumu realizovaného v roce 2014 mezi žáky 3. a 4. tříd základních škol (výzkumný soubor činil 316 respondentů) uvádí, že nejčastěji žáci obdrží od svých rodičů vlastní mobilní telefon během prvních tří ročníků základní školy, přičemž v 5. třídě má mobilní telefon většina žáků. Mobilní telefon slouží respondentům ke komunikaci s rodiči, dále na něm žáci hrají hry, poslouchají hudbu, mobilní telefon slouží též k vyhledávání informací jiných, než z těchto oblastí není příliš časté. Respondenti také prostřednictvím telefonů fotí či pořizují zvukové záznamy. Autorka soudí, že pořizování těchto záznamů slouží žákům k formování vlastní identity či se jedná o způsob, jak zdokumentovat určitý prožitek.

Z výzkumu Kontríkové, Černíkové a Šmahela (2015, s. 4–5), kteří se zaměřili na používání digitálních technologií dětmi ve věku 0–8 let, vyplynulo, že pro děti v tomto věku představují moderní komunikační prostředky především hračku, ale i zdroj informací a též jeden z dalších prostředků pro sledování oblíbených pořadů. Pomocí ICT rozvíjejí své „offline zájmy“, tedy se např. dozvídají více informací o svých oblíbených celebritách. Rodiče ovšem často podceňují rizika, která z užívání těchto prostředků pro jejich děti vyplývají. Spíše se bojí toho, jak nebezpečný pro jejich potomky online svět bude, až budou staršími, adolescenty. Mají za to, že v tomto věku (předškolní, mladší školní věk) je užívání moderních komunikačních prostředků bez větších rizik, děti si „na internetu jen hrají“. Nicméně výzkumem bylo zjištěno, že aktivity těchto dětí v online prostředí nepředstavují pouze hru oproštěnou rizik: i takto malé děti se v online prostředí setkávají s násilným obsahem, stahují různé aplikace a ovládají je (jedna z dívek, která se šetření zúčastnila, např. měla v tabletu nainstalovanou svlékací hru pro dospělé). Rodiče se ocitají v poměrně složité situaci: to, že má dítě mobil, je pro ně výhodou, neboť mají nad dítětem kontrolu, avšak nezabývají se již tím, že nemají mnohdy téměř žádnou kontrolu nad tím, co děti s mobilem dělají. Jak autoři uvádějí, mobilní telefon v ruce dítěte představuje větší riziko než tablet, neboť tablet je většinou v rodině sdílen, není pouze majetkem dítěte. Na tomto svém vlastním zařízení pak děti sledují videa na YouTube, včetně těch nevhodných, hrají hry, a to i hry násilné (nezřídka následně mají živé a strašidelné sny), fotí se, nahrávají v různých situacích a následně videa (ovšem s pomocí rodiče nebo sourozence) umísťují na YouTube. Rodiče poměrně neurčitě stanovují pravidla užívání ICT, ta však děti někdy nedodržují. Tendence podceňovat rizika užívání ICT dětmi předškolního nebo mladšího školního věku souvisí u rodičů i s jejich potřebou zaplnit volný čas svých dětí, které jsou tak k ICT odkládány. Podle autorů je tedy zapotřebí, aby rodiče dětí v tomto věku opustili uvažování pouze o rizicích typu kyberšikana, ale začali si více uvědomovat, jaký dopad užívání těchto prostředků na jejich děti má. Je žádoucí sledovat online aktivity dětí, je-li to možné, zpřístupňovat jim pouze offline obsahy, tj. neumožňovat nekontrolované připojení k internetu. Cenné je užívání softwaru pro rodiče, který zamezuje vstupu dítěte na nežádoucí webové stránky.

3 PŘÍSTUP ŠKOLY K MÉDIÍM A MEDIÁLNÍ VÝCHOVĚ

Třetí kapitola představuje závěr teoretické části. Shrnujeme v ní přístup škol k využívání ICT i výuce mediální výchovy a současný stav v českém školství v těchto oblastech. V závěru kapitoly je stručně pojednáno o možnostech pozitivního vlivu školy na žáky, pakliže se pozornost zaměřuje na mediální výchovu a jsou ICT vhodně ve výuce využívány, ale též o rizicích, které četné užívání moderních komunikačních prostředků přináší žákům mladšího školního věku.

3.1 Využívání ICT školami

První masivnější vybavování škol ICT proběhlo v rozmezí let 1991–1996, přičemž se jednalo zejména o střední a vysoké školy (Klement a kol., 2017, s. 49). V letech 2001–2006 realizovalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ve spolupráci s dalšími resorty Státní informační politiku ve vzdělávání. V letech 2001–2003 tak bylo dodáno do škol 25 000 počítačů, nicméně uzavřená smlouva s generálním dodavatelem nebyla výhodná a byla v roce 2006 vypovězena. Školy postupně získávaly větší autonomii v zajišťování ICT. Co se týče přístupu škol k internetu, v roce 2006 měly k internetu přístup všechny školy, které využily nabídku MŠMT v rámci programu Internet do škol (MŠMT, 2008).

V současné době jsou téměř všechny školy připojeny k internetu, jsou vybaveny počítači, agenda škol je z velké části zpracovávána celá nebo částečně v elektronické podobě. Zlepšuje se také vybavení škol moderními komunikačními prostředky (interaktivní tabule, digitální technika). Počítače, které ve školách jsou, však většinou bývají zastaralé, navíc mnohdy se výuka s využitím ICT soustředí do počítačových učeben, což je nedostačující – je zapotřebí, aby v každé třídě byl dostatek počítačů či tabletů apod., které by umožnily pravidelné a vhodné využívání ICT v rámci jednotlivých předmětů. Platí však, že samotní učitelé využívají ICT více než v rámci výuky k přípravě na výuku. Pokud je již ICT využíváno ve výuce, nejčastěji se jedná o prezentaci připraveného materiálu, žáci jsou pasivními příjemci. Ukazuje se, že investice do vzdělávání učitelů v oblasti ICT se mívají s účinkem, neboť tito nejsou schopni následně získané poznatky vhodně využít pro pedagogickou práci s žáky. Také tím, že učitelům chybí dostatečná jazyková vybavenost, nedochází k jejich zapojování se do mezinárodních projektů, získávání osobních zkušeností od zahraničních kolegů apod. (MŠMT, 2014, s. 7).

Česká školní inspekce provedla v roce 2017 šetření na všech českých mateřských, základních, středních a vyšších odborných školách, zaměřené na vybavenost a užívání digitálních technologií. Získaná data byla využita mimo jiné i ke zjišťování naplňování Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020. Výzkumem bylo mimo jiné zjištěno, že většina škol užívá k vedení svých agend specifické informační systémy, avšak finanční náklady na ně jsou příliš vysoké. Bylo by vhodné, aby byl státem vytvořen centrální systém, který by školy využívaly zdarma, což by umožnilo nejen snížit výrazným způsobem finanční náklady (ze současných 80 milionů Kč přibližně na 10 mil. Kč), ale též by takto bylo možné více zautomatizovat výměnu dat mezi školními systémy. Personální zajištění informačních a digitálních technologií (ICT) na školách je nedostatečné, mnohdy se o tuto agendu starají sami ředitelé škol, nebo i rodiče žáků, na mnoha školách chybí koordinátor či metodik ICT. Tato skutečnost vede nejen k nižšímu využívání digitálních technologií ve škole, ale též k nižší motivaci učitelů využívat moderní komunikační prostředky ve výuce. Téměř všechny střední a vyšší odborné školy sice mají učebny, v nichž mohou všichni žáci třídy pracovat na počítačích nebo jiných zařízeních, ale to již neumožňuje využívat tyto učebny pro jinou výuku, než jsou ICT předměty. Ve 28 % základních, středních a vyšších odborných školách jsou k dispozici i mobilní učebny (sada notebooků a tabletů, které lze využívat k výuce různých předmětů), přičemž rozdíl mezi menšími a většími základními školami v tomto ohledu není výrazný. Ovšem v 85 % mateřských škol, 41 % malých ZŠ, 26 % velkých ZŠ a 28 % středních a vyšších odborných škol nemá k dispozici počítač či tablet, notebook ani každý druhý učitel, v případě 24 % malých ZŠ jej nemá k dispozici ani každý pátý pedagog. Nebyl zjištěn výrazný posun v této oblasti oproti roku 2009. Dle tohoto zdroje je optimální situace, kdy má každý učitel k dispozici ve výuce buď počítač, tablet nebo notebook, a to i mimo vzdělávací proces. Navíc většina zařízení je velmi zastaralá (v ideálním případě by nemělo být stáří moderních komunikačních prostředků užívaných ve výuce větší než 5 let). Malé základní školy se také často vyznačují pomalým připojením k internetu, což je ovšem dáno i tím, že v těchto školách nejsou ICT příliš využívány, případně nejsou připojovány k internetu. Zcela nedostatečné je využívání tabletů či jiných novějších ICT technologií ve výuce. Systémy pro řízení výuky a cloudové služby využívá jen pětina malých ZŠ. Z šetření vyplynulo, že podíl škol naplňujících zcela minimální standardy kvality podmínek pro využívání digitálních technologií je kriticky nízký a v segmentu základních škol těmto podmínkám vyhovuje jen 5 % škol (ČŠI, 2017). Co se týče vybavy škol ICT, podle Maška, Michalíka, Vrbíka (2004, s. 71) je důležité, aby bylo při jejich výběru zvažováno zejména jejich využití, tedy v ideálním případě využití ve více předmětech.

Nutné je také zohledňovat věk, žáků, kteří budou s danými technologiemi ve výuce pracovat, kulturní prostředí, strukturu a obsah výuky.

3.2 Současný stav přístupu škol k ICT a mediální výchově

Již v předchozím textu byl nastíněn současný stav vybavení škol ICT. V dokumentu *Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020* analyzuje MŠMT (2014, s. 16–17) bariéry, které brání vhodné vybavenosti škol ICT a využíváním moderních komunikačních prostředků ve výuce a které jsou dle tohoto zdroje zejména následující:

- na úrovni učitelů: učitelé nemají dostatek času na vlastní vzdělávání v této oblasti, ani na přípravu výuky s využitím ICT. Mnohdy jim v tom brání spíše negativní vztah k digitálním technologiím, neochota více se těmito technologiemi zabývat. I ICT přístupní učitelé však v praxi nemají vždy možnost využít moderní komunikační prostředky tak, jak by si přáli, neboť tomu brání např. příliš vysoký počet žáků ve třídě a nedostatečné vybavení třídy potřebnými ICT nástroji. Dle tohoto zdroje také velká část učitelů soudí, že vůbec není vhodné ICT do výuky zapojovat. Učitelé nevnímají jejich přínosnost pro žáky a výuky, mnohdy mají špatnou zkušenost s jejich užíváním, bojí se posměchu ze strany žáků nebo kolegů, pakliže v obsluze ICT selžou;
- na úrovni školy: školám často chybí ICT vize. Byť školy musí mít vypracovaný ICT plán a tuto povinnost plní, další angažovanost v této oblasti bývá nízká. Klima školy nezděrná nepodporuje inovace, učitelům se nedostává potřebné pomoci a podpory. Chybí také plány profesního rozvoje učitelů, nejsou určováni metodici a koordinátoři digitálních programů, chybí dostatek profesionálních správců ICT. Více by také měla být podporována přístupnost ke školním materiálům z domova;
- vnější faktory: školám chybí dostatek finančních prostředků k naplňování požadavků na vybavenost škol ICT, zajištění vzdělávání učitelů, kteří by tam mohli lépe využívat ICT ve výuce, více byli obeznámeni s tím, jaké mají možnosti edukace žáků v rámci mediální výchovy. Stále není také dostatek metodických materiálů a příkladů dobré praxe.

Neumajer (2017) se zamýšlí nad příčinami současného stavu a přístupu škol k ICT i mediální výchově a pozastavuje se nad kritikou ředitelů škol, že nemají vize v těchto oblastech, nepodporují dostatečně učitele, nezajišťují potřebné vybavení škole, nezjišťují, jak učitelé využívají ICT a jak přistupují k výuce mediální výchovy. Autor uvádí,

že ředitelé škol mají na starosti mnoho administrativních úkonů, na pedagogickou práci či kontrolu svých podřízených nemají dostatek času, což se týká i vyhledávání nových učitelů, jejich případného zaškolování apod. Po ředitelích škol je toho mnoho požadováno, avšak nedostává se jim dostatečné podpory ze strany státu, ať již co se týče metodického vedení, tak i oblasti financí.

Jako problematická se jeví také vysokoškolská příprava učitelů na mediální výchovu. Učitelé chtějí tuto problematiku vyučovat, avšak „*zavést příslušnou aprobaci a rozvíjet mediální výchovu jako pedagogický obor je za současného stavu rozvoje vysokých škol daleko obtížnější. Mezi riziky zaujímá přední místo málo rozvinutý výzkum médií, což vede k nekritickému přijímání zahraničních konceptů a zobecněných tezí a potlačuje původní poznání české mediální kultury.*“ (Pastorová a Jiráček, 2015, s. 20).

Jak již bylo uváděno, výzkumy zaměřené na výuku mediální výchovy na prvním stupni základní školy chybí. Můžeme se však domnívat, že se učitelé na prvním stupni ZŠ příliš neliší ve své kompetentnosti vyučovat tuto látku oproti učitelům působícím ve vyšších stupních vzdělávání. Z výzkumu společnosti Median o stavu výuky mediální výchovy na středních školách vyplynulo, že se učitelé v této oblasti cítí nejistí a chybí jim podpora – např. 72 % učitelů z celkového počtu 218 respondentů uvedlo, že neabsolvovalo žádné mediálně-vzdělávací školení. Většina učitelů uváděla, že téma výuky mediální výchovy je společností vnímáno jako kontroverzní, což je jedním z důvodů, proč je tato oblast nedostatečně zastoupena i v rámci výuky škol. Na mediální výchovu podle většiny učitelů nezbývá dostatek času, je zapotřebí věnovat se jiným tématům, obecně na průřezová témata zbývá méně času, navíc učitelům chybí vhodné materiály. Většina učitelů také uváděla, že příliš nerozumí moderním komunikačním prostředkům, které jejich žáci běžně užívají. Jako zdroj informací užívají učitelé nejčastěji televizi (Českou televizi). Ze sociálních sítí čerpá informace 6 % učitelů, ale 25 % studentů. Učitelé a studenti se také liší v tom, jak v online prostředí komunikují – 88 % učitelů používá e-mail, totéž odpovědělo jen 28 % studentů – ti naopak více používají jiné platformy, jako jsou Skype, Messenger, které jsou naopak značně neznámé učitelům. 41 % oslovených učitelů věnuje mediálním tématům za celý školní rok ve všech svých třídách a všech svých předmětech pouze 10 hodin, 63 % respondentů do 20 hodin. 21 % respondentů uvedla rozsah výuky v rámci mediální výchovy 21–50 hodin. Nejčastěji se učitelé věnují následujícím tématům: bezpečnost v prostředí internetu, role médií ve společnosti, propaganda, reklama a fungování nových médií (Břešťan, 2018).

V souvislosti s tím je vhodné vrátit se k myšlence, že se dnešní populace dělí na dvě skupiny: digitální domorodce a digitální přistěhovalce (viz kapitola 1.2). Lze

předpokládat, že se vstupem dnešních digitálních domorodců na akademickou půdu (resp. v okamžiku, kdy se z dnešních jedinců zcela automaticky a přirozeně ovládajících ICT, stanou učitelé) bude možné vnímat v této oblasti změnu. Otázkou ovšem zůstává, zda budou tito dnešní digitální domorodci – budoucí učitelé schopni skutečně porozumět přínosu, ale i rizikům moderních komunikačních prostředků. Změna by měla být realizována především ve dvou aspektech, kterými jsou vhodné využívání ICT ve výuce a dále pochopení podstaty mediální výchovy a její optimální realizace, a to ve smyslu vnímání rizik moderních komunikačních prostředků žáky, odpovědného přístupu k užívání ICT žáky, ale i schopnosti naučit se s ICT zacházet tak, aby byla dětem a dospívajícím ku prospěchu, nikoliv aby je ohrožovala (fyzicky či psychicky). Více se tomuto tématu věnujeme v následujícím textu.

3.3 Rizika a možnosti pozitivního působení škol v oblasti ICT a mediální výchovy

Existuje mnoho možností, jak ICT ve výuce využívat. Některé z nich již byly stručně uvedeny v kapitole 1.2. V naší práci, včetně výzkumu popsaného ve čtvrté kapitole, se zaměřujeme v rámci ICT především na tablety a mobilní telefony a možnosti jejich využití ve výuce, ale zabýváme se i tím, jaká rizika z jejich užívání pro žáky mladšího školního věku vyplývají. Jaký přístup je tedy možné hodnotit jako pozitivní?

Neumajer (2014) soudí, že užití tabletu ve školním prostředí má mnoho výhod. Tablety mají delší výdrž než klasické notebooky, jsou také méně hlučné. Při výběru tabletu pro školní výuku je ovšem důležité všimnout si některých parametrů: většinou je požadováno, aby bylo možné z tabletu tisknout na školní tiskárně, důležité je i přístup k souborům na školním serveru. Pokud jsou ve školách užívány elektronické učebnice, mělo by být možné pracovat s nimi i na tabletu. Důležité je též zvažovat vhodnou platformu pro tablety (Google Apps, Microsoft Office 365, které jsou navíc pro školy zdarma), neboť je žádoucí, aby na tabletech bylo možné užívat cloudové služby (tj. takové soubory či aplikace, které nejsou umístěny přímo v počítači, ale na vzdáleném úložišti v kyberprostoru), které umožňují sdílení souborů. Zohledňován by měl být i způsob přenosu obrazu a zvuku na projekční plochu ve třídě. V amerických školách jsou tablety ve výuce užívány hojněji, než je tomu v České republice, což vedlo k rozvoji speciálních programů pro výuku (Classroom Management). Učitelé pomocí těchto programů řídí výuku, mohou sledovat, co žáci na tabletech dělají a v případě potřeby na obrazovce jejich tabletů mohou zobrazit nápis „Sleduj učitele!“, čímž pracují i s pozorností žáků.

Pokud tedy učitel je schopen takto s tabletem pracovat, nejen že dokáže činit vyučovací hodinu pro žáky pestrou, výuku efektivní, a tedy přispívá k rozvoji klíčových kompetencí žáků, především však dle našeho názoru dokáže žákům zprostředkovat skutečnost, že tyto moderní komunikační prostředky mají mnohočetné využití a nemusí sloužit pouze k zábavě. Dochází také k rozvoji kladného vztahu mezi učitelem a žáky, a to v tom smyslu, že se třída nemusí nutně rozdělit na již několikrát zmiňované digitální domorodce a přistěhovalce. Žáci mohou v učiteli vidět spíše spojence než nepřítel, někoho, kdo jim rozumí a kdo se snaží nalézt k nim cestu, mimo jiné volbou způsobu komunikace, kterou oni sami preferují a užívají.

Tablet by pochopitelně neměl být využíván ve výuce soustavně, ale jen tehdy, kdy je jeho využití efektivní a smysluplné, což v praxi dle Černého a Mazáčové (2015, s. 14–15) představuje přibližně 20 minut v jedné vyučovací hodině. Podle autorů nelze očekávat, že by v blízké budoucnosti měl tablet k dispozici každý žák, mnozí však mohou využívat vlastní zařízení, což ovšem může vést k možným potížím daným tím, že každé toto zařízení bude mít jiné možnosti využití ve výuce. Autoři také vyvracejí mýtus, že užití tabletu ve výuce vede ke změně stylu výuky – tablet, stejně jako jiné moderní komunikační prostředky, pouze amplifikuje učební styl pedagoga, tj. v případě pedagoga s převládajícím frontálním typem výuky nenastane změna ve prospěch např. aktivizační metody.

To, co se ovšem proměňuje, je podle Ng, Luka a Lama (2017, s. 35) uvažování žáků: ti prostřednictvím užívání mobilních telefonů či tabletů ve výuce mohou opustit některé dřívější, dnes již nedostatečně flexibilní způsoby myšlení, učení, komunikace, rozšiřuje se i možnost výuky mimo prostředí školy, posilována je spolupráce a komunikace mezi žáky (Ng, Luk a Lam, 2017, s. 35)

Setkat se však můžeme i s kritikou využívání ICT ve výuce. Jedním z největších kritiků je německý psychiatr Spitzer (2014, s. 66), který soudí, že tyto technologie vedou k povrchnosti zpracování informací: „*dřív se texty „četly“, dnes se „skimují“ (tj. povrchně přeletí očima). Dříve se do látky pronikalo, dnes se namísto toho po síti „surfuje“ (tedy klouže po obsahovém povrchu).*“ Zavádění digitálních médií do mateřských a základních škol označuje Spitzer (2014, s. 70) jako vytváření návyku. Jak autor dále uvádí, v prostředí internetu se často kvůli skutečnosti, že se jedná o prostor do určité míry anonymní, lze a podvádí, což má ovšem vliv i na chování uživatelů internetu, kteří si toto chování přenášejí i do offline životů. Navíc ten, kdo si „*kliknutím myši*“ zpřístupní virtuální svět, dokáže o něm mnohem pomaleji uvažovat než jedinec, který reálný svět chápe, neboť aktivita mozku je v tomto případě pomalejší. Užívání internetu vede dle téhož zdroje k zhoršování paměti a snížené schopnosti vyhledávat informace. Kritika Spitzera (2014,

s. 73), týkající se užívání moderních komunikačních prostředků ve výuce, pokračuje dále: pokud např. žáci užívají ve výuce interaktivní tabule či tablety, na nichž pouze přesouvají slova apod., není nutné slova řádně číst (rozlišit malé či velké písmeno na jeho začátku apod.) a myšlenkově se jimi zabývat. Hloubka zpracování čteného se snižuje, obsah se neupevňuje, opis slova je v tomto případě lepší, neboť žák si musí slovo zapamatovat, znovu samostatně vytvořit, navíc motorické pohyby rukou taktéž zvyšují potenciál učení.

K tomuto lze dodat, že vždy je na učiteli či rodiči rozhodnout, jakým způsobem bude moderní komunikační prostředky ve výuce využívat. Domníváme se, že by jejich aplikace do výuky měla vždy respektovat zákonitosti vývoje žáka. Bytešníková (2012, s. 146) uvádí, že např. u předškolních dětí je velmi důležité vhodně rozvíjet jejich hrubou i jemnou motoriku, což má význam pro osvojování psaní v první třídě základní školy. Také rozvoj řeči souvisí podle autorky s pohyby rukou: *„rozvoj jemné motoriky má u dítěte nezastupitelný význam pro rozvoj řeči. Pokud se vyskytnou během vývoje deficity v jemné motorice, často se nedostatky různého charakteru projevují i v oblasti řečového vývoje.“* Moderní komunikační prostředky by tak dle našeho názoru měly být zejména u dětí předškolního věku využívány velmi omezeně, neměly by nahrazovat osvědčené postupy vedoucí k osvojování jednotlivých dovedností (psaní, čtení), avšak jejich využití v mediální výchově považujeme za nezbytné, neboť jen stěží lze žáky v této oblasti edukovat, pakliže by výuka byla pouze teoretická – žáci by měli být seznamováni s moderními technologiemi především v praktické rovině, měli by se učit je vhodně užívat, čímž lze rozvíjet mimo jiné i kompetenci k učení, zároveň by měli být také seznamováni s tím, jak je užívat bezpečně, což bez využívání praktické činnosti příliš nelze. Jak jsme však již také zmiňovali, nahrazení klasických učebnic je však odborníky vítáno např. u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Zikl (2011, s. 24) uvádí, že např. u dětí s mentálním postižením je omezena schopnost učení, myšlení stereotypní až rigidní. Užívání moderních komunikačních prostředků ve výuce však tyto žáky k učení vhodně motivuje, zvládnutí práce s nimi navíc umožňuje těmto žákům přiblížit se žákům intaktním, což posiluje jejich sebedůvěru a začleňování do kolektivu.

4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Čtvrtá kapitola práce je věnována popisu realizovaného výzkumného šetření, které bylo koncipováno jako kvantitativní. V úvodu je vymezen stanovený výzkumný problém, cíl výzkumu a výzkumné otázky. Dále je popsána užitá metodologie, organizace výzkumu a v závěru kapitoly jsou prezentovány zjištěné výsledky.

4.1 Výzkumný problém, cíl výzkumu a výzkumné otázky

Výzkumný problém zněl: Jaký je postoj a chování žáků prvního stupně ZŠ v souvislosti s jejich užíváním mobilních telefonů a tabletů?

Cílem výzkumu bylo zjistit, k jakému účelu žáci malotřídní Základní školy Hradištko využívají ve svém volném čase mobilní telefony a tablety. Dalšími dílčími cíli bylo zjistit, jaký je přístup žáků malotřídní ZŠ Hradištko k užívání mobilních telefonů a tabletů. Dalšími cíli bylo zjistit, jaký je postoj učitelů a rodičů žáků k užívání mobilních telefonů a tabletů jejich dětmi a též navržení programu mediální výchovy pro žáky prvního stupně, se zřetelem k efektivnímu užívání těchto moderních komunikačních prostředků žáky prvního stupně ZŠ.

V návaznosti na cíl výzkumu byly formulovány následující výzkumné otázky (VO):
VO1: Jaké jsou frekvence a důvod užívání mobilních telefonů a tabletů žáky prvního stupně malotřídní ZŠ Hradištko?

VO2: Jaké je chování žáků v kyberprostoru?

VO3: Jaký je postoj učitelů a rodičů žáků prvního stupně malotřídní ZŠ Hradištko k moderním komunikačním prostředkům v rukou dětí mladšího školního věku?

VO4: Na jaké oblasti by měla být podle učitelů a rodičů žáků malotřídní ZŠ Hradištko zaměřena výuka mediální výchovy na prvním stupni ZŠ, se zřetelem ke způsobu užívání mobilních telefonů a tabletů žáky?

4.2 Metodologie výzkumu

Vzhledem k cíli výzkumu byl zvolen jako nejvhodnější výzkumný design kvantitativní výzkum. Tento typ výzkumu podle Reichela (2009, s. 40–41) pracuje s numerickými daty, která lze následně vyhodnotit pomocí statistických metod. Sběr i analýza dat je tedy časově méně náročná, než je tomu u výzkumu kvalitativního, navíc

výsledky lze zobecnit, i když pro určité podmínky mohou být výsledky příliš abstraktní. Výhodou je také nízké ovlivnění výzkumníka výsledků výzkumu. Tímto typem výzkumu je možné zkoumat více aspektů u většího počtu osob, lze také ověřovat formulované vztahy či hypotézy.

Technikou výzkumu byl dotazník vlastní konstrukce. Gavora (2008, s. 122–123) vysvětluje, že před tvorbou dotazníku je nejprve nutné jasně definovat jeho cíl, teprve poté lze vytvářet dílčí položky dotazníku. Je také vhodné dodržet doporučovanou strukturu dotazníku – tedy v úvodu nejprve seznámit respondenty s jeho cílem, způsobem administrace, dále sestavit soubor otázek, přičemž otázky citlivější či náročnější na zodpovězení by měly být umístěny v druhé polovině dotazníku. Závěr dotazníku tvoří otázky faktografické.

Tento postup byl v realizovaném výzkumu dodržen. Sestaveno bylo celkem 5 dotazníků – 3 pro žáky prvního stupně základní školy (tyto dotazníky byly téměř identické, rozdíl spočíval v jejich adresnosti: dotazníky byly rozděleny na dotazníky pro žáky mající vlastní mobilní telefon, dále pro žáky mající vlastní počítač a poslední verzi představoval dotazník pro žáky mající tablet) a 2 dotazníky pro učitele a rodiče těchto žáků. Také tyto dotazníky byly téměř identické, obdobně jako u dotazníků pro žáky se lišily pouze formulací některých otázek.

Dotazníky byly tvořeny otázkami otevřenými, uzavřenými a polouzavřenými. V případě otázek uzavřených a polouzavřených byla k jejich vyhodnocení využita popisná statistika, určována byla relativní a absolutní četnost odpovědí. Otázky otevřené byly analyzovány pomocí metody vytváření trsů, k níž Miovský (2006, s. 212) uvádí, že badatel v souboru odpovědí hledá určitý překryv (tematický, časový apod.), na jehož základě odpovědi uspořádává do skupin, trsů. V případě našeho výzkumu byl k analýze těchto dat užit překryv tematický. Dále jsme tato data zpracovali taktéž s využitím statistiky, určován byl počet dílčích odpovědí tvořících konkrétní trs.

Před vlastní administrací dotazníků byl proveden předvýzkum, který podle Dismana (2011, s. 122) umožňuje otestovat nástroj, který má být ve výzkumu užit. Předvýzkumu se zúčastnili 3 žáci základní školy (1. stupeň) a 2 učitelé působící taktéž na základní škole, nicméně nejednalo se o stejnou školu, v níž byl výzkum realizován (autorka práce využila svých kontaktů na učitele základních škol, kteří následně předali také vybraným žákům dotazník určený pro žáky). Na základě předvýzkumu byla upravena formulace některých otázek tak, aby byla pro respondenty snáze pochopitelná. Dotazníky, které byly ve výzkumu užity, jsou uvedeny v oddílu příloh.

Výzkum byl realizován v malotřídni Základní škole a Mateřské škole Hradištko, okres Nymburk, a to po přecházející domluvě s ředitelkou školy. Smluven byl termín realizace výzkumu i jeho průběh. Na škole působí 5 učitelů a navštěvuje ji 32 žáků. Výzkumu se zúčastnili všechny tyto osoby, s výjimkou rodičů jednoho žáka, kteří si nepřáli výzkumu se zúčastnit.

Výzkum byl proveden v období od 14. – 18. 5. 2018. Rodičům byly dotazníky poskytnuty prostřednictvím žáků. Každý žák obdržel dotazník pro své rodiče, a to i v případě sourozeneckých dvojic, kterých je na škole celkem pět.

Dotazníky vyplňovali žáci během výuky pracovních činností, a to každá třída zvlášť (ve škole jsou dvě třídy – první tvoří 1. a 2. ročník, druhou 3. – 5. ročník). Žáci byli seznámeni s cílem výzkumu, bylo zdůrazněno, že výzkum bude anonymní, výsledky budou užity pouze pro účely bakalářské práce. Otázky byly nejprve třídě přečteny, včetně odpovědí, žáci měli možnost doptat se na to, co jim bylo nejasné. V případě potřeby mohli žáci požádat o pomoc s vyplněním dotazníku (vysvětlením otázky apod.). Dotazníky od rodičů odevzdávali žáci průběžně během týdne, v němž výzkum probíhal, stejně jako učitelé. Potřebné informace týkající se vyplnění dotazníků získali rodiče v rámci úvodního představení výzkumu, které bylo součástí dotazníku, podobně jako učitelé. V případě potřeby mohli tito respondenti využít uvedený kontakt na autorku práce, čehož však nevyužil žádný z respondentů.

4.3 Charakteristika výzkumného souboru

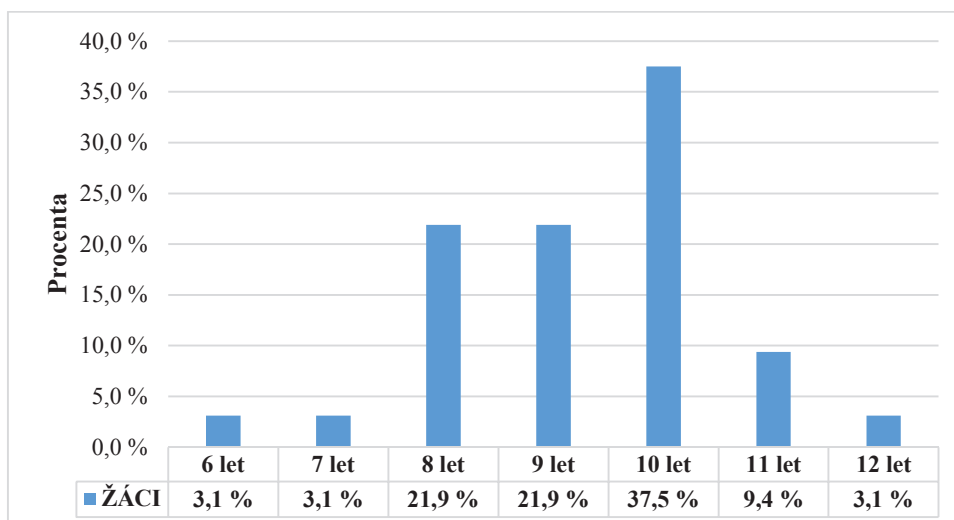
Jak bylo uváděno, výzkumný soubor tvořili žáci vybrané školy (jednalo se o 32 žáků, návratnost těchto dotazníků činila 100 %), dále učitelé (5 učitelů, opět byla návratnost těchto dotazníků 100 %) a rodiče žáků (rozdáno bylo 32 dotazníků, plně vyplněných jich bylo 31, tj. návratnost dotazníků činila v tomto případě 96,9 %).

Z faktografických otázek uvedených v závěru dotazníků bylo možné charakterizovat výzkumný soubor. Pro větší přehlednost nejprve popisujeme skupinu žáků, dále učitelů a v závěru část výzkumného souboru tvořeného rodiči žáků.

4.3.1 Žáci

Ve výzkumném souboru žáků převažovali chlapci, kterých bylo 18 (56,3 %), zatímco dívek bylo 14 (43, 7%). Věk těchto respondentů je uveden v grafu 1.

Graf 1: Věk žáků

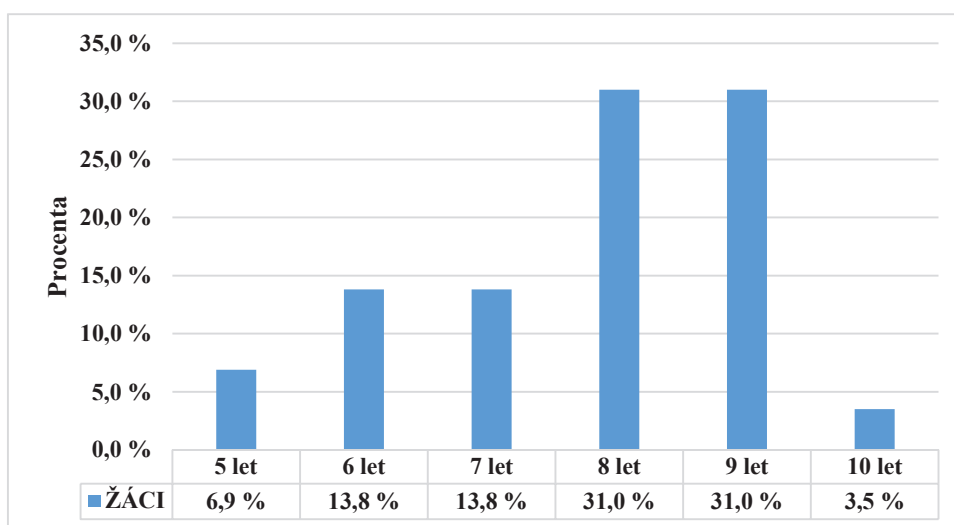

Zdroj: autorka práce

Nejpočetněji byli zastoupeni žáci ve věku 10 let, kterých bylo v tomto výzkumném souboru 12 (37,5 %). Stejnou měrou byli ve výzkumu zastoupeni žáci ve věku 8 a 9 let – vždy se jednalo o 7 (21, 9%) žáků. Nejméně byli ve výzkumném souboru zastoupeni žáci ve věku 6, 7 a 12 let: v každé věkové kategorii se jednalo o 1 (3,1 %) žáka.

Uváděli jsme, že dotazníky byly rozděleny na dotazníky pro žáky, kteří mají vlastní mobilní telefon (jednalo se o 30 žáků), žáky, kteří mají pouze počítač (jednalo se o jednoho žáka) a žáky, kteří mají pouze vlastní tablet (opět se jednalo pouze o 1 žáka). Žák, který vlastní pouze počítač, jej nemá v osobním vlastnictví, využívá počítač rodičů. Žák, který má tablet, jej vlastní a získal jej v 6 letech. Věk, kdy ostatní žáci získali svůj mobilní telefon, je uveden v grafu č. 2, přičemž jeden žák na tuto otázku neodpověděl, tj. v grafu jsou zachyceny odpovědi 29 žáků.

Graf 2: Věk získání vlastního mobilního telefonu

Zdroj: autorka práce

Z grafu 2 vyplývá, že nejčastěji žáci získali mobilní telefon v 8 nebo 9 let (v každé z věkových kategorií jej získalo vždy 9 (31 %) žáků. Druhou nejčastější odpovědí bylo 6 nebo 7 let (v případě každé věkové kategorie se jednalo o 4 (13,8 %) žáky). Pouze 1 (3,5 %) respondent získal mobilní telefon až v 10 letech.

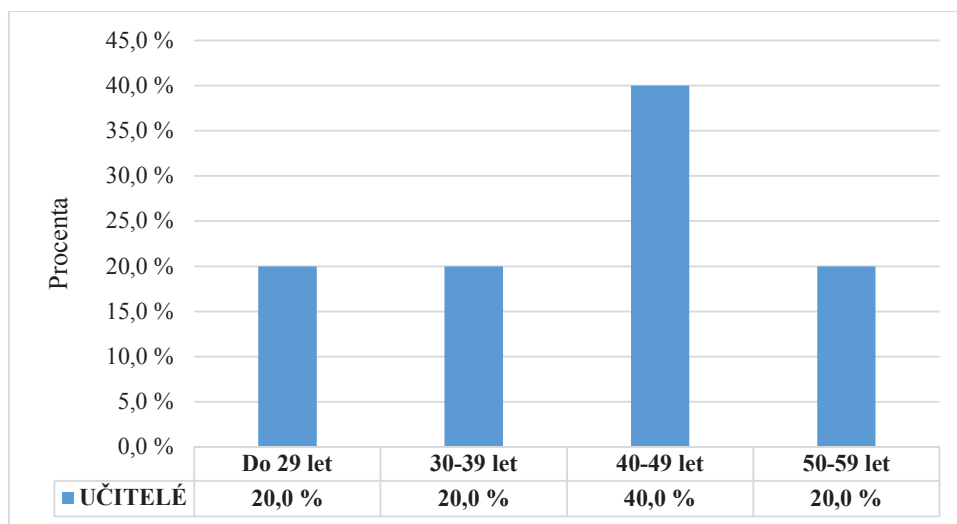
V případě žáka s vlastním tabletem bylo zjištěno, že tento nemá vlastní mobilní telefon, má však vlastní počítač, žák využívající počítač rodičů nemá ani tablet, ani mobilní telefon. Co se týče žáků majících vlastní mobilní telefon, 16 (53,3 %) jich má také tablet, 14 (46,7 %) těchto žáků tablet nemá. Celkem 19 (63,3 %) těchto žáků má také počítač, 11 (36,7 %) těchto žáků počítač nemá).

Poslední otázkou, která byla žákům položena v závěru dotazníku, bylo zjišťováno, zda tito respondenti mají účet na sociální síti Facebook. 4 (12,5 %) respondenti uvedli souhlasnou odpověď, dalších 28 (87,5 %) respondentů odpovědělo, že profil na Facebooku nemá.

4.3.2 Učitelé

Ve výzkumném souboru bylo celkem 5 učitelů. Všichni učitelé jsou ženského pohlaví. Věkové rozložení této části výzkumného souboru je uvedeno v grafu 3.

Graf 3: Věk učitelů

Zdroj: autorka práce

Jak je z grafu 3 zřejmé, 2 (40 %) respondenti byli ve věku 40–49 let. V každé další věkové skupině, tj. do 29 let, 30–39 let a 50–59 let, byl zastoupen 1 (20 %) respondent. Žádný z respondentů nezvolil možnost „e) 60 a více let“.

Dále bylo zjišťováno, kolik času respondenti tráví denně užíváním mobilního telefonu nebo tabletu ve svém volném čase. 3 (60 %) respondenti uvedli, že se jedná o 1–2

hodiny, 1 (20 %) respondent zvolil odpověď „a) Méně než hodinu“ a taktéž 1 (20 %) respondent zvolil možnost „c) 3–4 hodiny“.

Respondenti měli také uvést, zda mají doma počítač. 2 (40 %) učitelé uvedli, že mají a jedná se o jeden počítač v domácnosti, 3 (60 %) respondenti také vlastní v domácnosti počítač, nicméně počítačů je v domácnostech těchto učitelů více: 1 respondent uvedl, že se jedná o 3 počítače, druhý uvedl, že mají v domácnosti 4 počítače a odpověď třetího respondenta byla „hodně“.

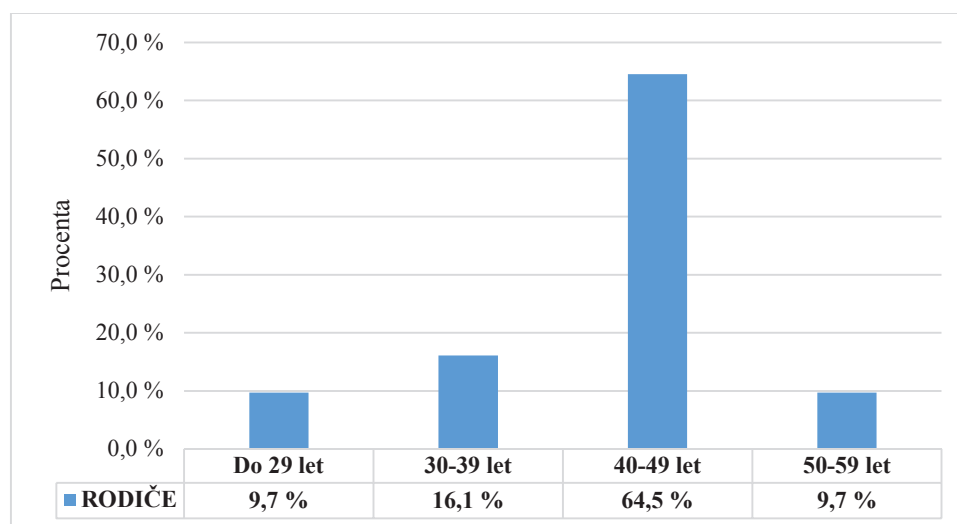
Tablet mají 2 (40 %) učitelé, přičemž v domácnostech těchto respondentů jsou vždy 2 tablety, 3 (60 %) učitelé tablet nemají.

Poslední faktografická otázka v dotazníku pro učitele se týkala vlastnictví mobilního telefonu. Učitelé měli uvést, jaký typ telefonu mají (chytrý telefon, tlačítkový, případně mohli uvést, že mobilní telefon nemají). Všechny 5 (100 %) učitelů uvedlo, že má chytrý telefon.

4.3.3 Rodiče

Rodičů bylo ve výzkumném souboru celkem 31. Jednalo se o 7 (22,6 %) mužů a 24 (77,4 %) žen. Věk rodičů je uveden v grafu 4.

Graf 4: Věk rodičů

Zdroj: autorka práce

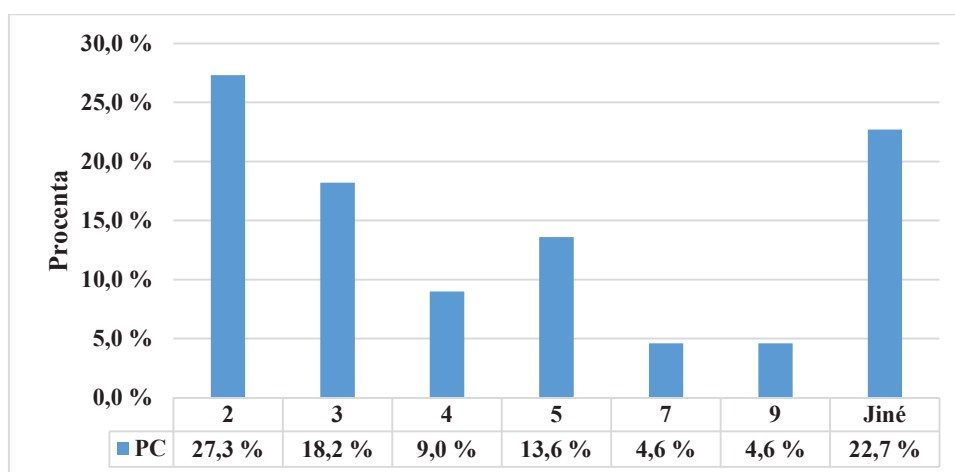
Většina těchto respondentů byla ve věku 40–49 let (jednalo se o 20 (64,5 %) respondentů). Ve věkových kategoriích do 29 let a 50–59 let byli zastoupeni vždy 3 (9,7 %) respondenti, respondentů ve věku 30–39 let bylo 5 (16,1 %).

Co se týče času, kteří rodiče ve svém volném čase tráví užíváním mobilního telefonu nebo tabletu, celkem 14 (45,2 %) respondentů uvedlo, že těmito aktivitami tráví

denně ve svém volném čase méně než hodinu, 13 (41,9 %) respondentů 1–2 hodiny a 4 (12,9 %) respondenti tráví užíváním těchto moderních komunikačních prostředků 3–4 hodiny.

Co se týče vlastnictví počítače v domácnosti, 8 (25,8 %) vlastní 1 počítač, 1 (3,2 %) respondent nevládní vůbec žádný počítač a 22 (71 %) respondentů vlastní více počítačů v domácnosti. V grafu 5 je uvedeno, kolik počítačů je v domácnostech respondentů, kteří uvedli, že jich mají větší počet než 1.

Graf 5: Počet PC v domácnostech podskupiny rodičů

Zdroj: autorka práce

Můžeme si povšimnout, že celkem 1 (4,6 %) respondent z těch, kteří mají v domácnosti více počítačů, jich má doma 9, a taktéž 1 (4,6 %) respondent uvedl, že vlastní v domácnosti 7 počítačů. Další uvedené počty byly nižší. 6 (27,3 %) respondentů má 2 počítače, 4 (18,3 %) respondenti mají 3 počítače, 2 (9 %) respondenti uvedli 4 počítače a 3 (13,6 %) respondenti zmínili 5 počítačů.

5 respondentů uvedlo vlastní odpověď. Výroky těchto respondentů byly následující: „hodně“, „1 PC, 2x NTB“, „2x stolní PC, 2x notebook“ (tuto odpověď uvedli 2 respondenti) a „cca 1 kus na jednu osobu (dospělý i dítě)“.

Rodičů jsme se také ptali, zda vlastní v domácnosti tablet. 12 (38,7 %) respondentů vlastní 1 tablet, 9 (29 %) respondentů tablet nevládní, 10 (32,3 %) respondentů vlastní více než 1 tablet. Z těchto respondentů jich 7 (70 %) uvedlo, že vlastní 2 tablety, 1 (10 %) respondent uvedl, že vlastní 3 tablety a 2 (20 %) respondenti vlastní 4 tablety.

Co se týče druhu mobilního telefonu, kteří oslovení rodiče užívají, všech 31 (100 %) respondentů vlastní chytrý telefon, přičemž jeden z respondentů doplnil, že je důvodem vlastnictví smartphonu nutnost mít přístup na pracovní e-mail.

4.4 Výsledky výzkumu

V této podkapitole prezentujeme zjištěné výsledky, a to odděleně zvlášť v případě šetření vedeného mezi žáky a zvlášť jsou vyhodnoceny odpovědi učitelů a rodičů. Výsledky jsou prezentovány v pořadí, v jakém byly otázky v dotazníku uspořádány.

4.4.1 Žáci

Uváděli jsme, že žákům byly administrovány tři typy dotazníků – jednalo se o dotazníky určené pro žáky, kteří užívají především PC, resp. mají vlastní PC, dále o žáky vlastníci tablet a žáky mající ve svém vlastnictví pouze mobilní telefon. Odpovědi žáků tedy uvádíme dle tohoto rozdělení, a to vždy v tabulce. Vzhledem k tomu, že však pouze 1 žák vlastní tablet a taktéž 1 žák vlastní počítač, dalších 30 žáků vlastní mobilní telefon, srovnání odpovědí těchto skupin žáků je obtížné vzhledem ke značně nerovnoměrnému zastoupení žáků v jednotlivých podskupinách.

Rozhodli jsme se tedy dále sledovat, jak se liší odpovědi žáků, kteří vlastní mobilní telefon (a kteří tedy měli k dispozici zcela identický dotazník), přičemž kritérium rozlišení byl věk respondentů. I když všichni žáci svým věkem patří do kategorie žáků mladšího školního věku, jak bylo uváděno v teoretické části práce, zahraniční i české výzkumy se v poslední době soustředí na zjišťování užívání moderních komunikačních prostředků u dětí do 8 let. Žáky vlastníci mobilní telefon jsme tedy rozdělili do dvou skupin, a to na žáky ve věku 6–8 let (těchto žáků bylo 7) a 9–12 let (jednalo se o 23 žáků). Prezentace těchto výsledků je uvedena graficky, s doplněním slovního komentáře.

1. Máš vlastní mobilní telefon/PC/tablet?

S touto otázkou všichni respondenti (tj. 32 (100 %) respondentů) souhlasili, tj. 1 (100 %) respondent tvořící celou skupinu žáků majících vlastní tablet uvedl, že jej vlastní, obdobně všichni respondenti z každé podskupiny žáků uvedli, že daný komunikační prostředek (mobilní telefon nebo počítač) vlastní.

2. Co pro tebe znamená mobilní telefon/PC/tablet? Uved' prosím všechny pravdivé odpovědi:

Odpovědi respondentů na tuto otázku jsou uvedeny v tabulce 1. Z tabulky vyplývá, že žádný z respondentů nezvolil možnost „e) Věc, která mi pomáhá kamarádit se s dětmi“, „f) Věc, která mi pomáhá k oblíbenosti mezi dětmi“ či možnost „g) Jiné“.

Tabulka 1: Význam mobilu/PC/tabletu pro žáky

Odpovědi	MOBIL		TABLET		PC	
	N	%	N	%	N	%
Domluva s rodiči	29	35,4 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Domluva s kamarády	23	28,1 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Učení	10	12,2 %	1	50,0 %	1	50,0 %
Hračka, věc k zábavě	19	23,1 %	1	50,0 %	1	50,0 %
Věc pomáhající kamarádit se s dětmi	1	1,2 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Věc k získání obliby mezi kamarády	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Jiné	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Celkem	82	100,0 %	2	100,0 %	2	100,0 %

Zdroj: autorka práce

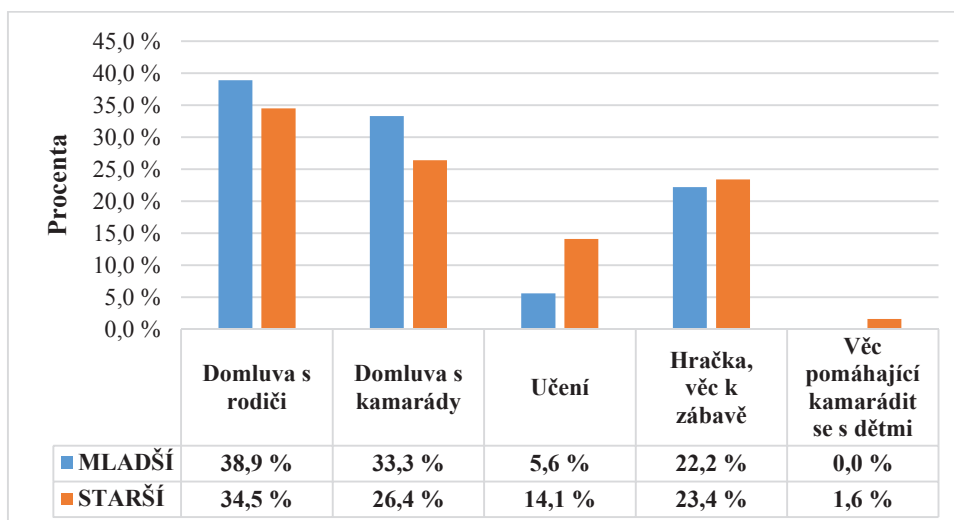
U této otázky mohli respondenti volit více než 1 odpověď. Zatímco pro žáky vlastníci tablet či PC slouží tento moderní komunikační prostředek k učení nebo k zábavě (žáci z těchto podskupin shodně uvedli tyto dvě možné odpovědi), pro žáky s mobilním telefonem slouží tento moderní komunikační prostředek nejčastěji k domluvě s rodiči (odpověď zvolilo 29 žáků, podíl odpovědi z celkového počtu odpovědí činil 35,4 %), dále k domluvě s kamarády (23 žáků, podíl činil 28,1 %), ale též jako hračka (19 žáků, podíl 23,1 %). Pouze 10 těchto žáků uvedlo, že mobil užívají také k učení (podíl této odpovědi z celkového počtu činil 12,2 %) a 1 žák uvedl, že mobil mu také pomáhá kamarádit se s dětmi.

I když žáci nezvolili možnost „g) Jiné“, 2 žáci mající mobilní telefon svoji odpověď doplnili a uvedli následující: „*abych se domluvila*“, „*mám ho asi kvůli tomu, že se s některými kamarády nemohu vidět*“.

V grafu 6 uvádíme srovnání odpovědí žáků mající pouze mobilní telefon. Můžeme si povšimnout rozdílu zejména ve volbě možnosti „c) Věc, kterou potřebuji k učení“. Mobilní telefon využívá k učení jen 1 žák mladšího věku (podíl této odpovědi na celkovém počtu odpovědí činil 5,6 %), ale 9 žáků věku staršího (podíl činil 14,1 %).

Naopak mladší žáci častěji užívají mobilní telefon k domluvě s rodiči (odpověď uvedlo všech 7 mladších žáků (podíl činil 38,9 %) a 22 žáků staršího věku (podíl byl 34,5 %) a domluvě s kamarády (tuto odpověď uvedlo 6 žáků mladšího věku (podíl činil 33,3 %) a 17 žáků ve věku 9–12 let (podíl této odpovědi na celkovém počtu všech odpovědí uvedených těmito žáky činil 26,4 %).

Graf 6: Otázka č. 2 – mladší a starší žáci s mobilním telefonem

Zdroj: autorka práce

1 žák staršího věku uvedl, že mu mobilní telefon napomáhá v kamarádění se s dětmi, tuto odpověď nezvolil žádný žák věku mladšího.

3. Z jakého důvodu často užíváš mobil/PC/tablet? Uveď prosím všechny pravdivé odpovědi:

Tabulka 2: Účel využívání mobilu/PC/tabletu

Odpovědi	MOBIL		TABLET		PC	
	N	%	N	%	N	%
Když potřebuji volat nebo poslat SMS/Puštění písničky, videa	28	24,4 %	15	28,3 %	1	50,0 %
Když mi někdo volá nebo pošle SMS/Surfování na internetu	28	24,4 %	4	7,6 %	0	0,0 %
Potřeba informací	25	21,7 %	9	16,9 %	1	50,0 %
Hraní hry apod.	18	15,6 %	13	24,5 %	0	0,0 %
Návštěva FB nebo jiné sociální sítě	14	12,2 %	4	7,6 %	0	0,0 %
Ze zvyku/Z nudy	2	1,7 %	8	15,1 %	0	0,0 %
Celkem	115	100,0 %	53	100,1 %	2	100,0 %

Zdroj: autorka práce

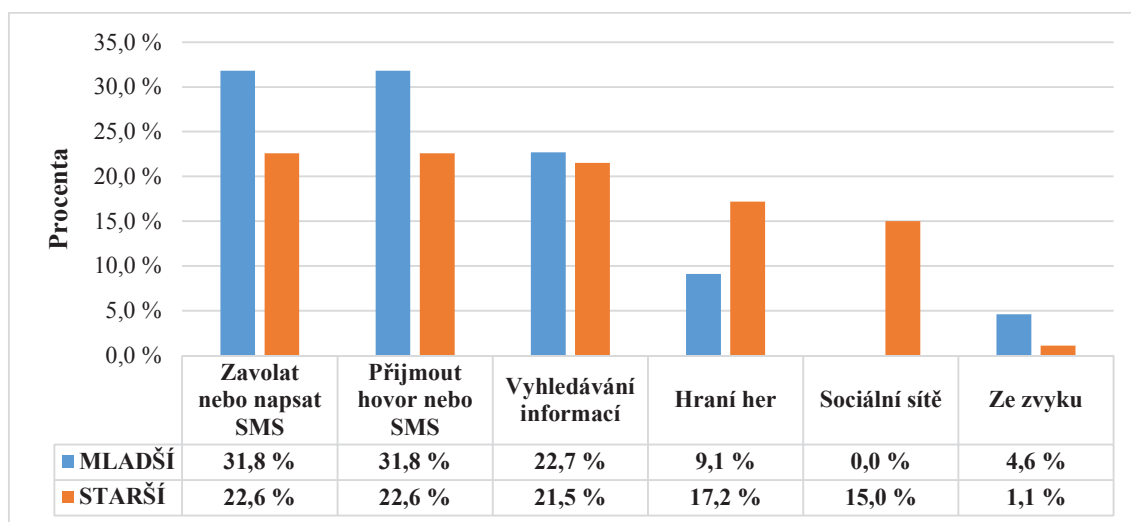
U této otázky měli jiné možnosti odpovědí žáci mající mobilní telefon (jejich varianta odpovědi je uvedena ve sloupci „Odpovědi“ před lomítkem) a jiné žáci mající PC a tablet (jejich varianta odpovědi, pokud se lišila, je uvedena v témže sloupci za lomítkem).

Zároveň žáci mající mobilní telefon odpovídali, k čemu užívají tablet. Tyto odpovědi byly přiřazeny k odpovědím žáků majících tablet.

Žáci mající mobilní telefon jej nejčastěji využívají k přijímání telefonních hovorů a SMS či k vlastnímu volání nebo odesílání SMS (každou z těchto odpovědí uvedlo 28 žáků, podíl odpovědí z celkového počtu činil 24,4 %). Žák vlastníci tablet jej nejčastěji užívá k pouštění písniček, videí (tuto odpověď uvedlo 15 respondentů, podíl odpovědí z celkového počtu činil 28,3 %) a k hraní her (13 respondentů, podíl byl 24,5 %). Žák vlastníci pouze počítač jej využívá k pouštění písniček, videí nebo vyhledávání informací.

Srovnání odpovědí mladších a starších žáků majících mobilní telefon a odpovídajících na to, k čemu užívají tablet, je uvedeno v grafu 7.

Graf 7: Využívání mobilů

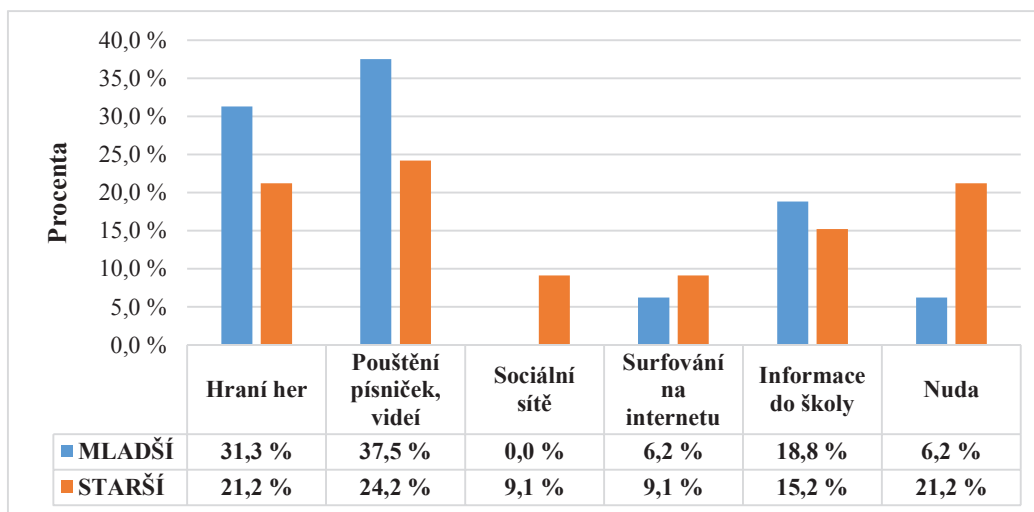

Zdroj: autorka práce

Z grafu 7 je zřejmý rozdíl v tom, jak žáci v závislosti na věku odlišně k užívání mobilu přistupují. Mladší žáci jej nejčastěji užívají ke komunikaci (volání, SMS, ať již ve formě přijímání komunikace či vlastní aktivity) – každou z forem komunikace (aktivní nebo pasivní) zvolilo vždy 7 mladších žáků (podíl jedné z těchto odpovědí z celkového počtu činil 31,8 %). I když pro žáky starší mobilní telefon taktéž slouží především k tomuto účelu, tyto žáci odpovídali častěji než žáci mladší, že mobilní telefon využívají k hraní her (tuto odpověď zvolilo 16 starších žáků (podíl činil 17,2 %), ale jen 2 žáci mladší (9,1 %) a též starší žáci prostřednictvím mobilního telefonu navštěvují sociální sítě – odpověď uvedlo 14 těchto žáků (podíl činil 15 %), ale žádný žák mladší. Naopak mladší žáci užívají častěji než žáci starší mobilní telefon „jen tak ze zvyku“ – tuto odpověď uvedl vždy jeden žák z každé skupiny, nicméně vzhledem k počtu všech odpovědí činil podíl této varianty u žáků mladších 4,6 %, u žáků starších jen 1,1 %.

Dále v grafu 8 uvádíme odpovědi týchž respondentů na to, k čemu užívají tablet.

Graf 8: Užívání tabletu

Zdroj: autorka práce

I v tomto případě se odpovědi mladších a starších žáků lišily. Mladší žáci častěji užívají tablet k zábavě: hry na něm hraje 5 mladších žáků (podíl odpovědí činil 31,3 %) a 7 žáků starších (21,2 %), písničky nebo videa si pouští 6 mladších žáků (37,5 %) a 8 žáků starších (24,2 %). Naopak starší žáci prostřednictvím tabletu navštěvují sociální sítě (jednalo se o 3 žáky (podíl činil 9,1 %) a žádného žáka ve věku 6–8 let), častěji také užijí tablet, když se nudí (jednalo se o 7 žáků starších (podíl činil 21,2 % ze všech odpovědí uvedených těmito žáky) a jen 1 žáka mladšího – podíl činil 6,2 %).

4. V tabulce prosím zaškrtni u každé položky (otázky), jak často danou činnost provádíš:

U této otázky volili respondenti svoji odpověď na každou z předložených otázek, uvedených v rámci tabulky, na pětistupňové škále. Pro větší přehlednost uvádíme každou otázku v tabulce zvlášť.

Z dat uvedených v tabulce 3 nelze považovat za překvapující, že žáci vyjadřující se k tabletu či PC tato zařízení k telefonování nepoužívají – uváděli, že tablet nebo počítač užívají k telefonování méně než jednou týdně.

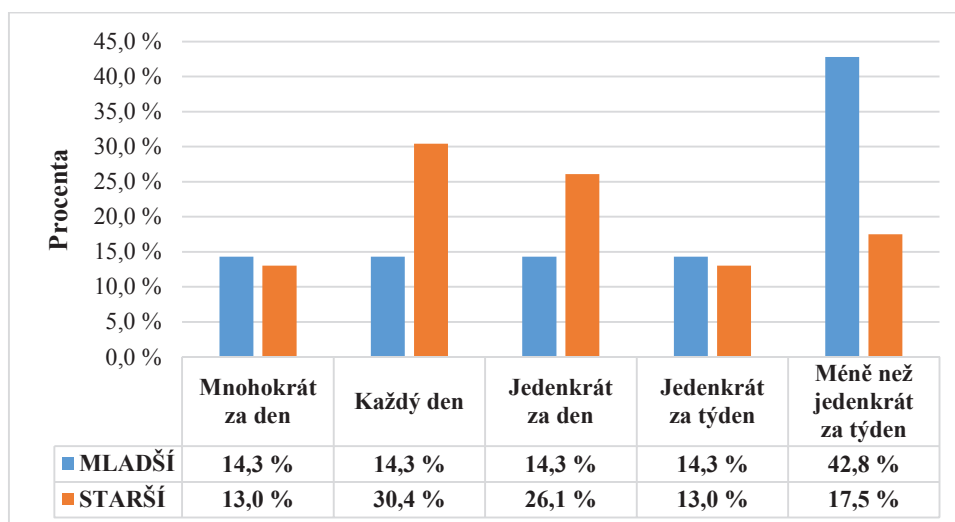
Tabulka 3: Četnost telefonování

Odpovědi	MOBIL		TABLET		PC	
	N	%	N	%	N	%
Mnohokrát za den	4	13,3 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Každý den	8	26,8 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Jedenkrát za den	7	23,3 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Jedenkrát za týden	4	13,3 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Méně než jedenkrát za týden	7	23,3 %	1	100,0 %	1	100,0 %
Celkem	30	100,0 %	1	100,0 %	1	100,0 %

Zdroj: autorka práce

Nejčastěji žáci s mobilním telefonem telefonují jednou za den (tuto variantu odpovědi uvedlo 7 (23,4 %) respondentů nebo méně než jednou za týden (opět tuto odpověď uvedlo 7 (23,4 %) žáků. Srovnání odpovědí mladších a starších žáků je uvedeno v grafu 9.

Graf 9: Četnost telefonování mladšími a staršími žáky

Zdroj: autorka práce

Z grafu 9 vyplývá, že starší žáci telefonují častěji. Zatímco mladší žáci nejčastěji telefonují méně než jednou týdně (tuto odpověď uvedli 3 (42,8 %) mladší žáci), se stejnou frekvencí telefonují 4 (17,5 %) žáci starší. Nicméně při srovnání varianty odpovědi „mnohokrát za den“ nebyly zjištěny výraznější rozdíly mezi žáky mladšími a staršími – tuto odpověď uvedl 1 (14,3 %) žák mladší a 3 (13 %) žáci starší.

Dále měli žáci uvést, jak často prostřednictvím vybraných moderních komunikačních prostředků surfují. Zjištěné výsledky jsou uvedeny v tabulce 4. V tomto případě lze považovat za překvapující, že žák vlastní tablet i žák vlastní počítač

neužívají tato zařízení k surfování na internetu, res. oba žáci zvolili možnost „e) Méně než jedenkrát za týden.

Tabulka 4 Četnost surfování na internetu

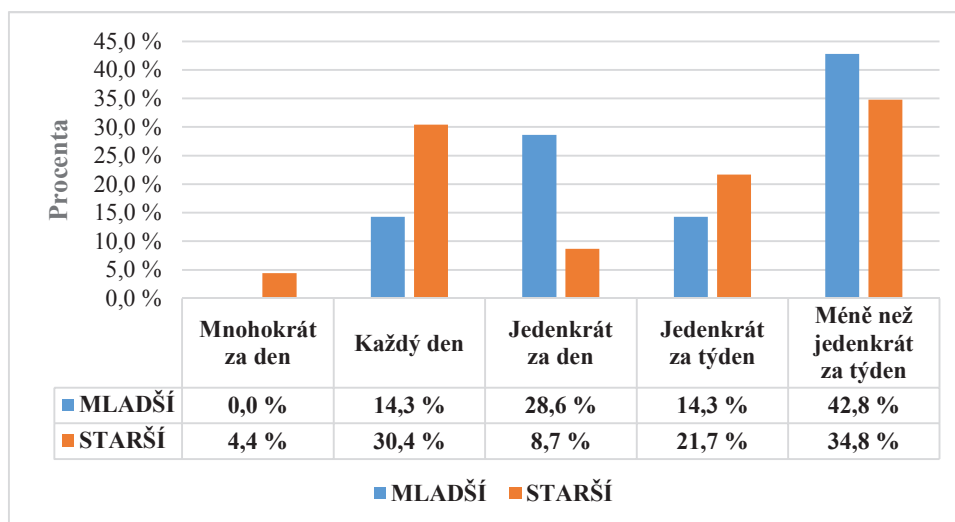
Odpovědi	MOBIL		TABLET		PC	
	N	%	N	%	N	%
Mnohokrát za den	1	3,3 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Každý den	8	26,7 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Jedenkrát za den	4	13,3 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Jedenkrát za týden	6	20,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Méně než jedenkrát za týden	11	36,7 %	1	100,0 %	1	100,0 %
Celkem	30	100,0 %	1	100,0 %	1	100,0 %

Zdroj: autorka práce

Mnohokrát denně užívá mobilní telefon k surfování na internetu 1 (3,3 %) respondent, každý den tak činí 8 (26,7 %) respondentů. Jen jednou denně navštěvují internet prostřednictvím mobilního telefonu 4 (13,3 %) žáci, méně než jednou za týden 11 (36,7 %) žáků.

Srovnání odpovědí mladších a starších žáků majících mobilní telefon je uvedeno v grafu 10.

Graf 10 Četnost surfování na internetu mladšími a staršími žáky

Zdroj: autorka práce

V tomto případě nebyly zjištěny výraznější rozdíly mezi žáky mladšími a staršími. Žádný žák ve věku 6–8 let nesurfuje mnohokrát denně, činí tak 1 (4,4 %) starší žák. Jednou denně surfují na internetu prostřednictvím mobilního telefonu 2 (28,6 %) žáci mladšího věku a stejně tak 2 (8,7 %) žáci věku staršího, nicméně tito žáci častěji užívají mobilní telefon ke každodennímu surfování, což uvedlo 7 (30,4 %) těchto žáků, a jen 1 (14,3 %)

žák mladšího věku. Méně než jednou za týden užívají mobilní telefon k surfování na internetu 3 (42,8 %) žáci věku mladšího a 8 (34,8 %) žáků věku staršího.

V tabulce 5 uvádíme odpovědi žáků na dotaz, jak často hrají prostřednictvím daného moderního komunikačního prostředku hry.

Tabulka 5 Četnost hraní her

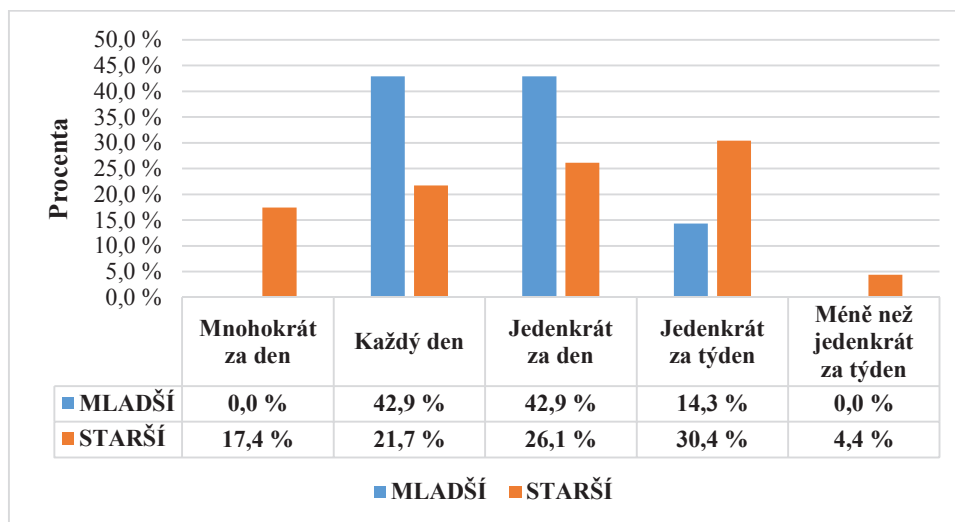
Odpovědi	MOBIL		TABLET		PC	
	N	%	N	%	N	%
Mnohokrát za den	4	13,3 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Každý den	8	26,7 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Jedenkrát za den	9	30,0 %	1	100,0 %	0	0,0 %
Jedenkrát za týden	8	26,7 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Méně než jedenkrát za týden	1	3,3 %	0	0,0 %	1	100,0 %
Celkem	30	100,0 %	1	100,0 %	1	100,0 %

Zdroj: autorka práce

Žák vlastníci tablet uvedl, že jej užívá k hraní her jednou denně, zatímco žák vlastníci PC užívá toto zařízení k hraní her pouze méně než jednou za týden. Co se týče žáků majících mobilní telefon, nejčastěji tito respondenti uváděli, že prostřednictvím něj hrají hry jednou za den: tuto odpověď uvedlo 9 (30 %) žáků. Stejně často (tj. 8 (26,7 %) respondentů) byla uváděna frekvence každý den a jedenkrát za týden.

Porovnání žáků mladších a starších je uvedeno v grafu 11.

Graf 11 Četnost hraní her mladšími a staršími žáky

Zdroj: autorka práce

Hry hrají prostřednictvím mobilního telefonu častěji žáci mladší. Odpověď „a) Mnohokrát za den nevedl sice žádný žák mladšího věku, zatímco v případě žáků staršího věku se jednalo o 4 (42,9 %) respondenty, každý den tak činí 5 (21,7 %) žáků

staršího věku a 3 (42,9 %) žáci staršího věku. Méně než jedenkrát za týden nehraje na mobilním telefonu hry žádný žák mladšího věku a pouze 1 (4,4 %) žák staršího věku.

Dále měli respondenti uvést, jak často prostřednictvím těchto moderních komunikačních prostředků stahují filmy, hry, aplikace apod. Odpovědi uvádíme v tabulce 6.

Tabulka 6 Četnost stahování filmů, her, aplikací

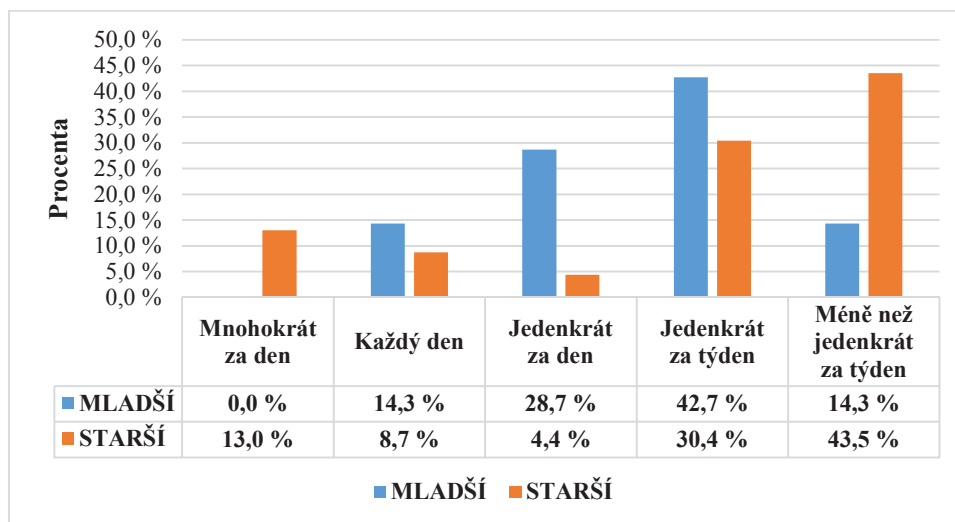
Odpovědi	MOBIL		TABLET		PC	
	N	%	N	%	N	%
Mnohokrát za den	3	10,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Každý den	3	10,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Jedenkrát za den	3	10,0 %	1	100,0 %	0	0,0 %
Jedenkrát za týden	10	33,3 %	0	0,0 %	1	100,0 %
Méně než jedenkrát za týden	11	36,7 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Celkem	30	100,0 %	1	100,0 %	1	100,0 %

Zdroj: autorka práce

Žák vlastníci tablet jej užívá ke stahování filmů, her, aplikací apod. jedenkrát za den, žák vlastníci počítač jedenkrát za týden. Žáci s mobilními telefony tyto moderní komunikační prostředky k těmto účelům příliš neužívají, nejčastěji byla volena možnost „jedenkrát za týden (10 (33,3 %) žáků) a „méně než jedenkrát za týden (11 (36,7 %) žáků.

Porovnání mladších a starších žáků je uvedeno v grafu 12.

Graf 12 Četnost stahování filmů, her, aplikací

Zdroj: autorka práce

Z grafu 12 je zřejmé, že respondenti mobilní telefon ke stahování filmů, her, aplikací apod. příliš neužívají. Mnohokrát za den se této aktivitě věnují 3 (13 %) starší žáci. Mladší žáci nejčastěji užívají mobil (jednalo se o 3 (42,7 %) respondenty)

ke stahování filmů apod. jedenkrát za týden, starší žáci méně než jedenkrát za týden (tuto odpověď uvedlo 10 (43,5 %) respondentů).

Dále byli žáci dotazováni na to, jak často užívají vybrané moderní komunikační prostředky k návštěvě sociálních sítí. Zjištěné výsledky jsou uvedeny v tabulce 7.

Tabulka 7 Četnost navštěvování sociálních sítí

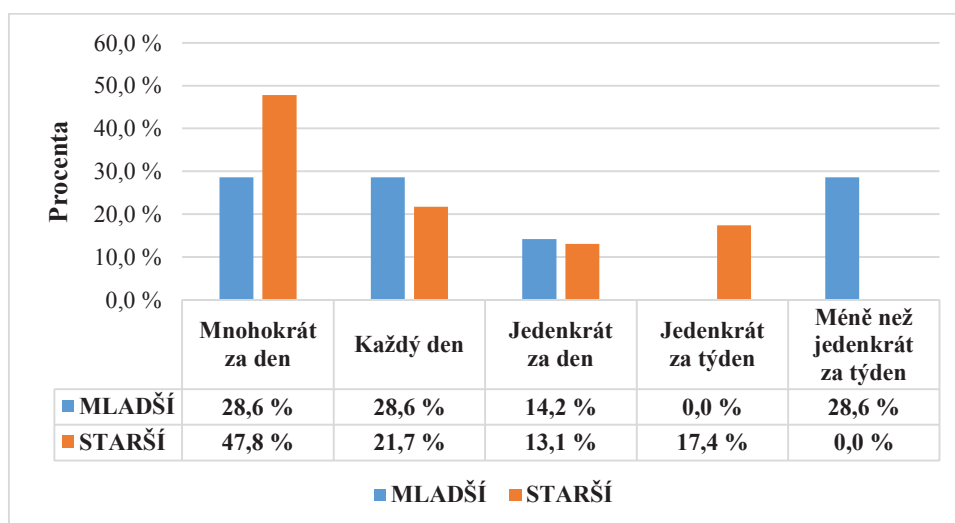
Odpovědi	MOBIL		TABLET		PC	
	N	%	N	%	N	%
Mnohokrát za den	13	43,3 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Každý den	7	23,3 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Jedenkrát za den	4	13,3 %	1	100,0 %	0	0,0 %
Jedenkrát za týden	4	13,3 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Méně než jedenkrát za týden	2	6,8 %	0	0,0 %	1	100,0 %
Celkem	30	100,0 %	1	100,0 %	1	100,0 %

Zdroj: autorka práce

Sociální sítě navštěvují s využitím mobilního telefonu žáci nejčastěji mnohokrát za den – tuto odpověď uvedlo 13 (43,3 %) respondentů. 7 (23,3 %) těchto žáků navštěvuje sociální sítě každý den. Respondent vlastníci tablet uvedl, že prostřednictvím něj navštěvuje sociální sítě jednou za den, respondent mající počítač navštěvuje sociální sítě méně než jedenkrát za týden.

Porovnání odpovědí žáků vlastníků mobilní telefon, rozdělených do dvou skupin dle věku, je uvedeno v grafu 13.

Graf 13 Četnost navštěvování sociálních sítí

Zdroj: autorka práce

Sociální sítě navštěvují mnohokrát za den častěji žáci starší (tuto odpověď zvolilo 11 (47,8 %) žáků ve věku 9–12 let a 2 (28,6 %) žáci ve věku 6–8 let. Méně než jedenkrát týdně takto činí 2 (28,6 %) žáci mladší, a žádný žák staršího věku.

Zjišťováno bylo též, jak často žáci využívají moderní komunikační prostředky k vyhledávání informací. Odpovědi respondentů jsou uvedeny v tabulce 8.

Tabulka 8 Četnost vyhledávání informací

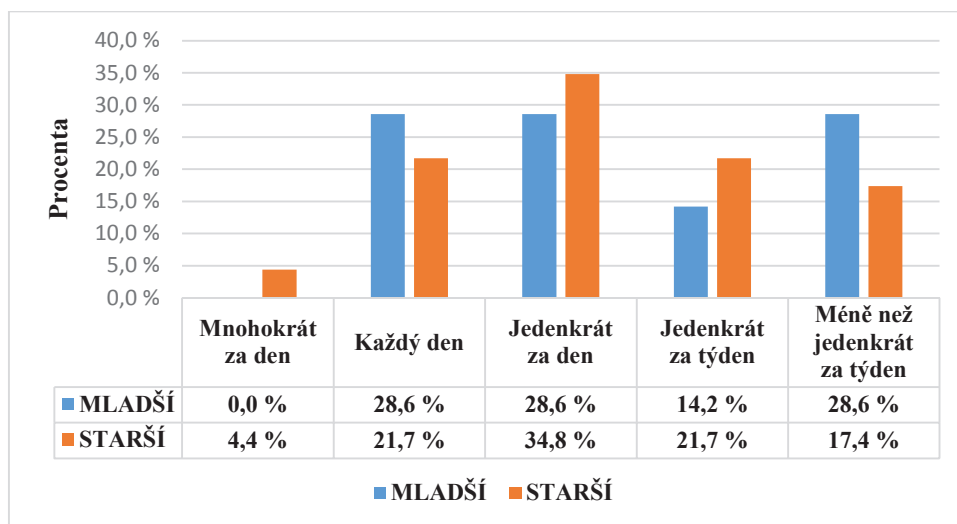
Odpovědi	MOBIL		TABLET		PC	
	N	%	N	%	N	%
Mnohokrát za den	1	3,4 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Každý den	7	23,3 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Jedenkrát za den	10	33,3 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Jedenkrát za týden	6	20,0 %	1	100,0 %	0	0,0 %
Méně než jedenkrát za týden	6	20,0 %	0	0,0 %	1	100,0 %
Celkem	30	100,0 %	1	100,0 %	1	100,0 %

Zdroj: autorka práce

Žák vlastnící tablet jej užívá k vyhledávání informací jedenkrát za týden, žák mající počítač využívá toto zařízení k vyhledávání informací méně než jedenkrát za týden. Co se týče žáků s mobilním telefonem, nejčastěji tito žáci užívají mobilní telefon k vyhledávání informací jedenkrát za týden (jednalo se o 10 (33,3 %) respondentů) a dále každý den (tuto odpověď uvedlo 7 (23,3 %) respondentů).

V grafu 14 jsou uvedeny odpovědi žáků s rozlišením jejich věku, užívajících mobilní telefon

Graf 14 Četnost vyhledávání informací

Zdroj: autorka práce

Povšimnout si můžeme, že se odpovědi mladších a starších žáků příliš nelišily. Mnohokrát za den užívají mobilní telefon, případně tablet, pouze starší žáci (konkrétně se jedná o 1 (4,4 %) žáka). Vždy 2 (28,6 %) žáci mladšího věku uvedli, že užívají mobilní telefon nebo tablet k vyhledávání informací každý den, jedenkrát za den a méně než

jedenkrát za den. Starší žáci nejčastěji užívají tato zařízení k vyhledávání informací jedenkrát za den – odpověď uvedlo 8 (34,8 %) žáků.

Poslední otázka v rámci čtvrté dotazníkové položky byla zaměřena na to, jak často žáci fotí prostřednictvím tabletu nebo mobilního telefonu. Tento dotaz nebyl uveden v dotazníku pro žáky vlastníci počítač. Zjištěné výsledky jsou uvedeny v tabulce 9.

Tabulka 9 Četnost pořizování fotografií

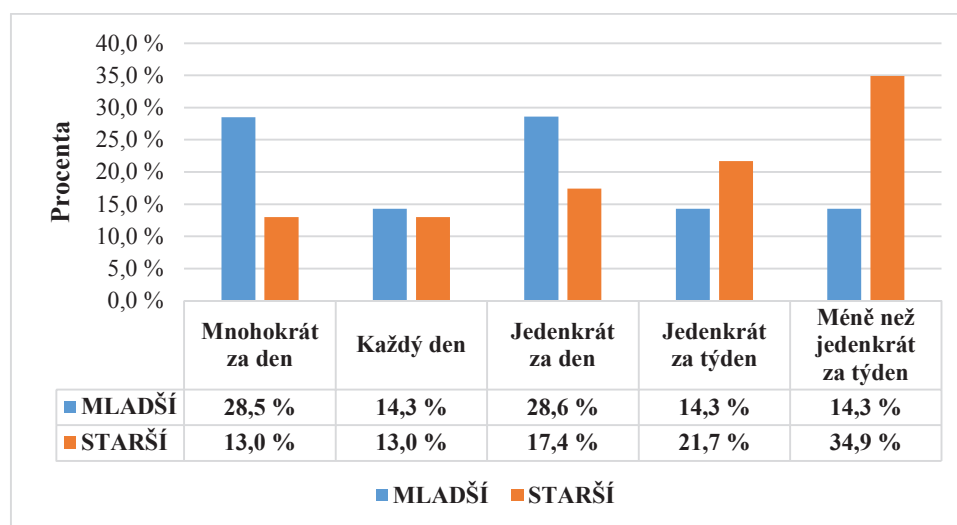
Odpovědi	MOBIL		TABLET	
	N	%	N	%
Mnohokrát za den	5	16,7 %	0	0,0 %
Každý den	4	13,3 %	0	0,0 %
Jedenkrát za den	6	20,0 %	1	100,0 %
Jedenkrát za týden	6	20,0 %	0	0,0 %
Méně než jedenkrát za týden	9	30,0 %	0	0,0 %
Celkem	30	100,0 %	1	100,0 %

Zdroj: autorka práce

Žák mající tablet jej užívá k fotografování jednou za den. Žáci s mobilním telefonem využívají tento moderní komunikační prostředek k pořizování fotografií častěji, resp. 5 (16,7 %) žáků užívá mobilní telefon k fotografování mnohokrát za den, 4 (13,3 %) žáků každý den a 6 (20 %) žáků jedenkrát za den. Druhá polovina žáků vlastníčích mobilní telefon jej užívá k fotografování méně často: 6 (20 %) těchto respondentů uvedlo frekvenci jedenkrát za týden, 9 (30 %) žáků frekvenci méně než jedenkrát za týden.

Graf 15 podává přehled o užívání mobilního telefonu k fotografování žáky, a to opět dle jejich rozdělení do dvou skupin v závislosti na věku žáků.

Graf 15: Četnost fotografování

Zdroj: autorka práce

V grafu 15 si můžeme povšimnout, že mladší žáci užívají častěji mobilní telefon k fotografování. Celkem 2 (28,5 %) mladších žáků jej užívá k fotografování mnohokrát za den, zatímco u starších žáků se jedná u téže frekvence pouze o 3 (13 %) žáky. Naopak méně než jedenkrát za týden užívá mobilní telefon k fotografování 1 (14,3 %) žák ve věku 6-8 let, avšak 8 (3,9 %) žáků starších.

5. Jaká pravidla máš domluvená s rodiči ohledně používání mobilu/PC/tabletu? Uveď prosím všechny pravdivé odpovědi:

Tabulka 10: Pravidla smluvená s rodiči týkající se užívání MKP

Odpovědi	MOBIL		TABLET		PC	
	N	%	N	%	N	%
Časově neomezené surfování	8	14,6 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Rodiče určují čas	16	29,1 %	1	33,3 %	0	0,0 %
Rodiče určují, jaké stránky mohou navštívit	13	23,5 %	1	33,3 %	0	0,0 %
Stanovený čas, nikoliv činnost	5	9,1 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Omezení v čase i činnosti	8	14,6 %	1	33,4 %	0	0,0 %
Nemám žádné omezení	5	9,1 %	0	0,0 %	1	100,0 %
Celkem	55	100,0 %	3	100,0 %	1	100,0 %

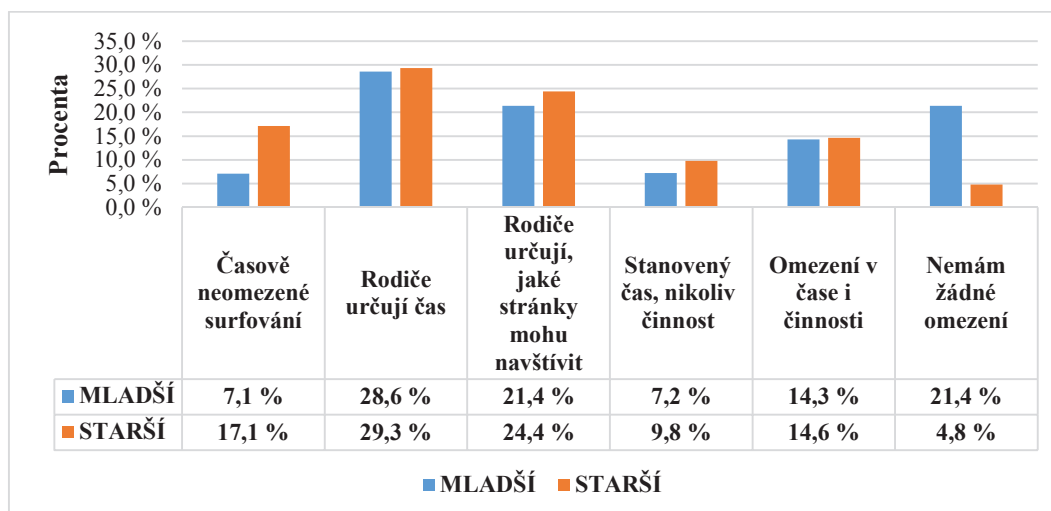
Zdroj: autorka práce

Tím, že mohli respondenti vybírat více možných odpovědí, lišil se tedy i celkový počet odpovědí respondentů. Žák mající tablet má s rodiči smluvená pravidla týkající se jak času stráveného surfování na internetu, tak i činností, kterým se může na internetu věnovat (tedy např. jaké stránky může navštěvovat). Naopak žák vlastnící počítač žádná omezení ohledně surfování na internetu ze strany rodičů nemá.

Co se týče žáků vlastnících mobilní telefon, nejčastěji byla těmito respondenty volena možnost „b) Rodiče mi stanovují, jak dlouho můžu být (surfovat) na internetu“, kterou uvedlo 16 žáků (podíl těchto odpovědí z celkového počtu činil 29,1 %), a dále se jednalo o volbu varianty odpovědi „c) Rodiče mi stanovují, jaké stránky mohou navštívit“, kterou zvolilo 13 žáků (podíl této odpovědi z celkového počtu činil 23,5 %). Pouze 5 žáků odpovědělo, že od rodičů nemají žádná pravidla týkající se jejich surfování na internetu (podíl této odpovědi z celkového počtu činil 9,1 %).

Rozložení odpovědí žáků majících mobilní telefon dle věku je uvedeno v grafu 16.

Graf 16: Pravidla rodičů týkající se surfování na internetu

Zdroj: autorka práce

Z grafu 16 vyplývá, že mladší i starší žáci mají s rodiči smluvená přibližně stejnou měrou konkrétní pravidla týkající se surfování na internetu. Výraznější rozdíly byly zjištěny pouze v případě časového omezení (celkem 1 mladší žák uvedl, že s rodiči má smluvené toto pravidlo, četnost odpovědi z celkového počtu získaných odpovědí od mladších žáků činila 7,1 %, zatímco na tomtéž pravidle se s rodiči domluvilo 7 žáků starších, podíl odpovědi činil 17,1 %) a neomezeného surfování: 3 mladší žáci (podíl činil 21,4 %) zvolili tuto variantu, v případě žáků ve věku 9–12 let se jednalo o 2 respondenty (podíl činil 4,8 %).

6. S kým nejčastěji komunikuješ prostřednictvím mobilu/PC/tabletu?

Tabulka 11: Komunikace žáků prostřednictvím MKP

Odpovědi	MOBIL		TABLET		PC	
	N	%	N	%	N	%
S rodiči	20	66,7 %	0	0,0 %	0	0,0 %
S kamarády	5	16,7 %	0	0,0 %	0	0,0 %
S lidmi, které znám z internetu	2	6,6 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Vůbec nebo skoro vůbec s nikým	0	0,0 %	1	100,0 %	1	100,0 %
Jiné	3	10,0 %	1	100,0 %	1	100,0 %
Celkem	30	100,0 %	1	100,0 %	1	100,0 %

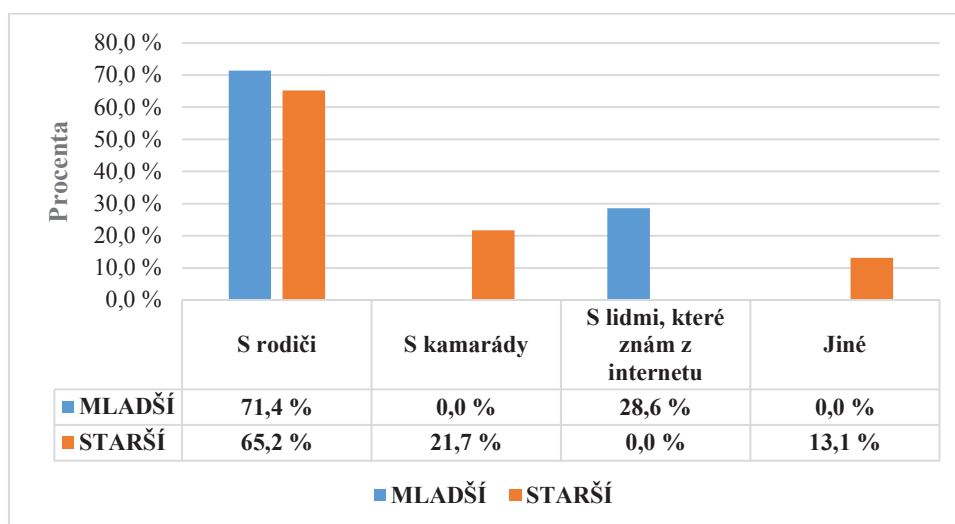
Zdroj: autorka práce

Z tabulky 11 je zřejmé, že nejčastěji žáci mající mobilní telefon komunikují s rodiči (20 (66,7 %) žáků), dále s kamarády (5 (16,7 %) žáků) a 2 (6,6 %) žáci uvedli, že prostřednictvím mobilního telefonu komunikují s lidmi, které znají z internetu. 3 (10 %)

žáci zvolili možnost „jiné“ a jejich odpovědi byly následující: „Protože jsem na výletě, tak jim napíšu“, „S kým potřebuji“, „S celou rodinou“. Žáci mající pouze tablet či počítač tyto moderní prostředky vůbec, nebo skoro vůbec ke komunikaci s druhými lidmi neužívají.

V grafu 17 jsou prezentovány výsledky pro žáky s mobily, dle rozdělení podle věku.

Graf 17: Komunikace s okolím prostřednictvím mobilního telefonu

Zdroj: autorka práce

V grafu 17 si můžeme povšimnout rozdílu mezi mladšími a staršími žáky, a to zejména u komunikace s kamarády a s lidmi, které žáci znají pouze z internetu. S kamarády prostřednictvím mobilního telefonu nekomunikuje žádný žák mladšího věku, činí tak 5 (21,7 %) žáků věku staršího. Naopak žádný žák staršího věku (9–12 let) nekomunikuje prostřednictvím mobilního telefonu s lidmi, které zná z internetu, avšak 2 (28,6 %) žáci věku mladšího takto činí.

7. Stalo se ti, že ses dostal/a na stránky, které byly pro tebe nevhodné a nepříjemné? Jak si se zachoval/a?

Odpovědi na tuto otázku jsou uvedeny v tabulce 12. Zatímco žák vlastníci tablet má zkušenost s návštěvou webových stránek, které pro něj nejsou vhodné – a ihned je opustil, žák vlastníci počítač takové stránky dosud nenavštívil, a ani o nic takového zájem nemá. Tuto odpověď uvedlo také 7 (23,3 %) žáků s mobilním telefonem.

Tabulka 12: Návštěva nevhodných stránek

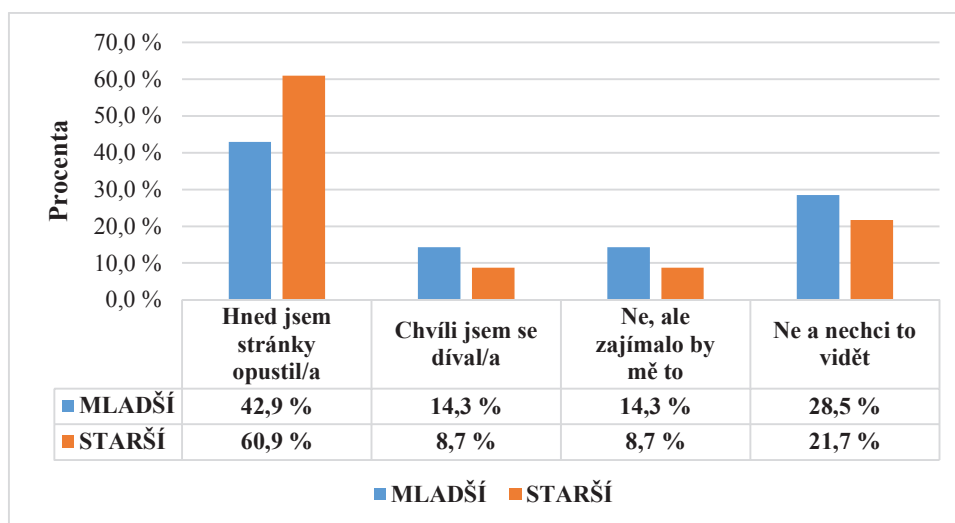
Odpovědi	MOBIL		TABLET		PC	
	N	%	N	%	N	%
Ano, ale hned jsem stránky opustil/a	17	56,7 %	1	100,0 %	0	0,0 %
Ano, chvíli jsem se díval/a	3	10,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Ne, ale zajímalo by mě to	3	10,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Ne a nechci nic takového vidět	7	23,3 %	0	0,0 %	1	100,0 %
Celkem	30	100,0 %	1	100,0 %	1	100,0 %

Zdroj: autorka práce

Další 3 (10 %) tyto respondenti uváděli, že takové stránky nenavštívili, ale zajímalo by je to, stejný počet respondentů již takové webové stránky navštívil a také chvíli setrval u jejich sledování. Nejčastěji žáci s mobilním telefonem uváděli, že takové stránky navštívili, ale ihned je opustili. Jednalo se o 17 (56,7 %) žáků.

V grafu 18 uvádíme opět odpovědi žáků s mobilním telefonem, dle jejich věku.

Graf 18: Komunikace prostřednictvím mobilního telefonu

Zdroj: autorka práce

V tomto případě se odpovědi mladších a starších žáků výrazněji nelišili. Povšimnout si však můžeme, že žáci mladší mnohem častěji zmiňovali svůj zájem o návštěvu a sledování nevhodných stránek: takovéto stránky navštívil a chvíli se díval 1 (14,3 %) žák mladší (v případě starších žáků se jednalo o 2 (8,7 %) žáky) a taktéž stejný počet žáků mladších i starších takové stránky sice nenavštívil, ale tyto žáci projevíli zájem také stránky sledovat.

8. Baviš se s rodiči o tom, co děláš na internetu?

Žáci měli v rámci této otázky uvést, zda s rodiči komunikují o tom, co na internetu dělají, případně kdo rozhovor začíná. Odpovědi respondentů jsou uvedeny v tabulce 13.

Tabulka 13: Komunikace s rodiči o aktivitách na internetu

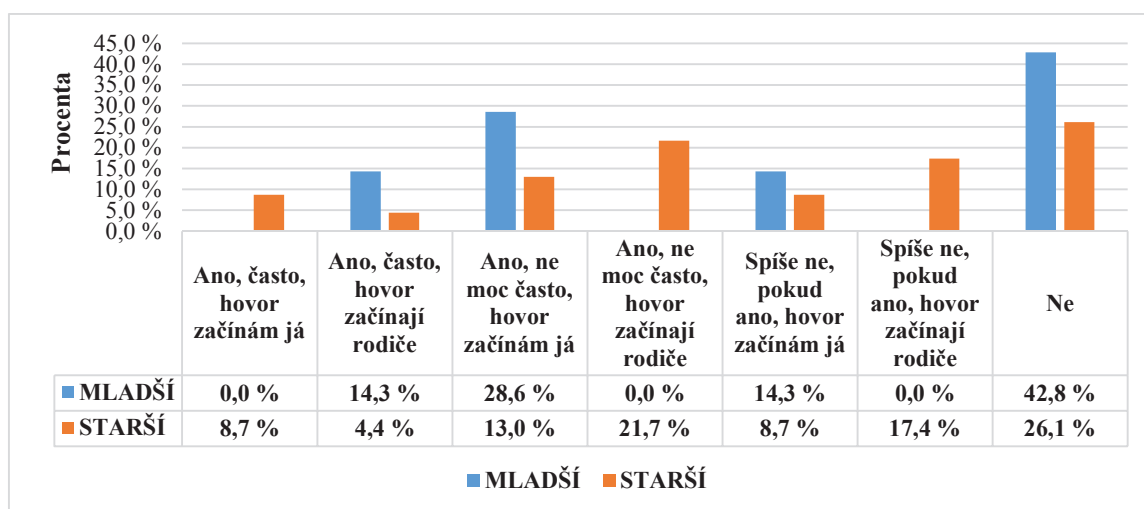
Odpovědi	MOBIL		TABLET		PC	
	N	%	N	%	N	%
Ano, často, hovor začínám já	2	6,7 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Ano, často, hovor začínají rodiče	2	6,7 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Ano, ne moc často, hovor začínám já	5	16,7 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Ano, ne moc často, hovor začínají rodiče	5	16,7 %	1	100,0 %	0	0,0 %
Spíše ne, pokud ano, hovor začínám já	3	10,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Spíše ne, pokud ano, hovor začínají rodiče	4	13,3 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Ne	9	29,9 %	0	0,0 %	1	100,0 %
Celkem	30	100,0 %	1	100,0 %	1	100,0 %

Zdroj: autorka práce

Žák mající tablet s rodiči o svých aktivitách na internetu hovoří, nikoliv však příliš často, hovor začínají rodiče. Žák mající počítač o této oblasti s rodiči nehovoří. Takto dále nečiní 9 (29,9 %) žáků majících mobil. Většina žáků s mobilem o svých aktivitách na internetu hovoří, nicméně často a z vlastní iniciativy se tak děje pouze u 2 (6,7 %) žáků.

Rozlišení odpovědí žáků s mobilním telefonem dle jejich věku je uvedeno v grafu 19.

Graf 19: Komunikace s rodiči ohledně aktivit na internetu

Zdroj: autorka práce

Z grafu 19 je zřejmé, že komunikace žáků s rodiči o aktivitách dětí na internetu je odlišná dle věku žáků: vůbec o aktivitách s rodiči nehovoří 3 (42,8 %) žáci mladší a 6 (26,1 %) starších. Často a z vlastní iniciativy tak činí 2 (8,7 %) žáci starší, a žádný žák mladší. Ne moc často, avšak z vlastní iniciativy hovoří s rodiči o činnostech realizovaných na internetu 2 (28,6 %) žáků mladších a 3(13 %) žáci starší. Co se týče začínání hovorů na toto téma z vlastní iniciativy dítěte, častěji se tak děje u žáků mladších (jedná se o 3 (42, 9%) mladších žáků, vlastní iniciativu uvedlo 7 (30,4 %) žáků starších).

9. Užíváš mobil/PC/tablet i při domácích úkolech a přípravě na výuce?

Tabulka 14: Využívání MKP k výuce

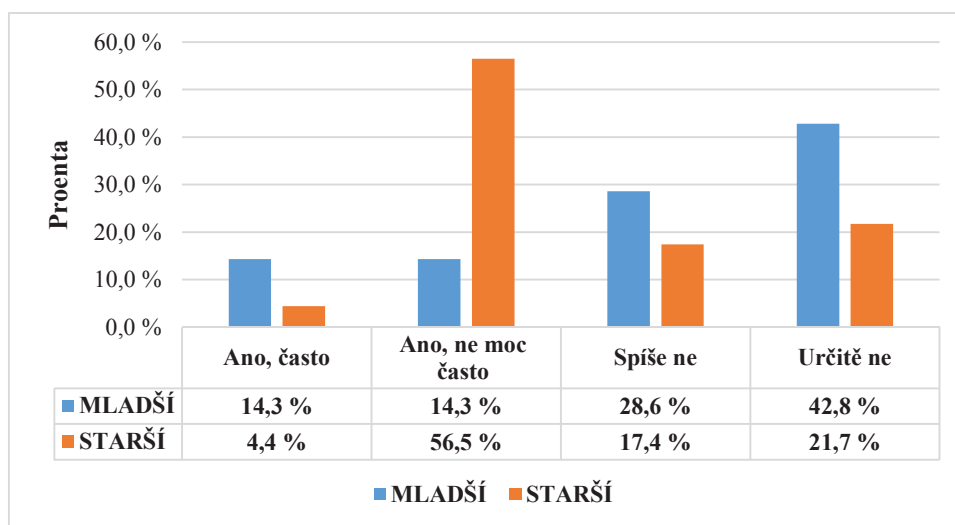
Odpovědi	MOBIL		TABLET		PC	
	N	%	N	%	N	%
Ano, často	2	6,7 %	1	100,0 %	0	0,0 %
Ano, ne moc často	14	46,7 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Spíše ne	6	20,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Určitě ne	8	26,6 %	0	0,0 %	1	100,0 %
Celkem	30	100,0 %	1	100,0 %	1	100,0 %

Zdroj: autorka práce

K výuce „určitě“ neužívá počítač žák tento moderní komunikační prostředek vlastníci, zatímco žák vlastníci tablet jej využívá k výuce často. V případě žáků s mobilním telefonem se jedná o časté využívání u 2 (6,7 %) žáků, o občasné u 14 (46,7 %) žáků, spíše tak nečiní 6 (20 %) žáků a vůbec nevyužívá mobilní telefon k výuce 8 (26,6 %) žáků.

Odpovědi žáků vlastních mobilní telefon na tuto otázku, dle jejich věku, jsou uvedeny v grafu 20.

Graf 20: Využívání mobilního telefonu k výuce

Zdroj: autorka práce

Z grafu 20 je zřejmé, že starší žáci využívají mobilní telefon k výuce častěji než žáci mladší. Odpověď „a) Ano a často“ uvedl 1 (14,3 %) žák mladší a 1 (4,4 %) žák mladší, odpověď „b) Ano, ale ne moc často“ zvolil 1 (14,3 %) žák mladší a 13 (56,5 %) žáků starších. Určitě tak nečiní 3 (42,8 %) žáků mladších a 5 (21,7 %) žáků starších.

10. V následující otázce prosím zaškrtni všechny odpovědi, které se tě týkají:

Tabulka 15: Aktivita žáků na internetu

Odpovědi	MOBIL		TABLET		PC	
	N	%	N	%	N	%
Komunikace s neznámou osobou na internetu	3	6,1 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Stahování filmů, programů atd.	29	59,2 %	1	100,0 %	1	100,0 %
Uvádění osobních údajů	5	10,2 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Zveřejnění fotografie	8	16,3 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Pravidelná komunikace s osobou známou jen z internetu	2	4,1 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Svěřování se na internetu	2	4,1 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Ochota jít na schůzku s osobou známou jen z internetu	0	0,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Celkem	49	100,0 %	1	100,0 %	1	100,0 %

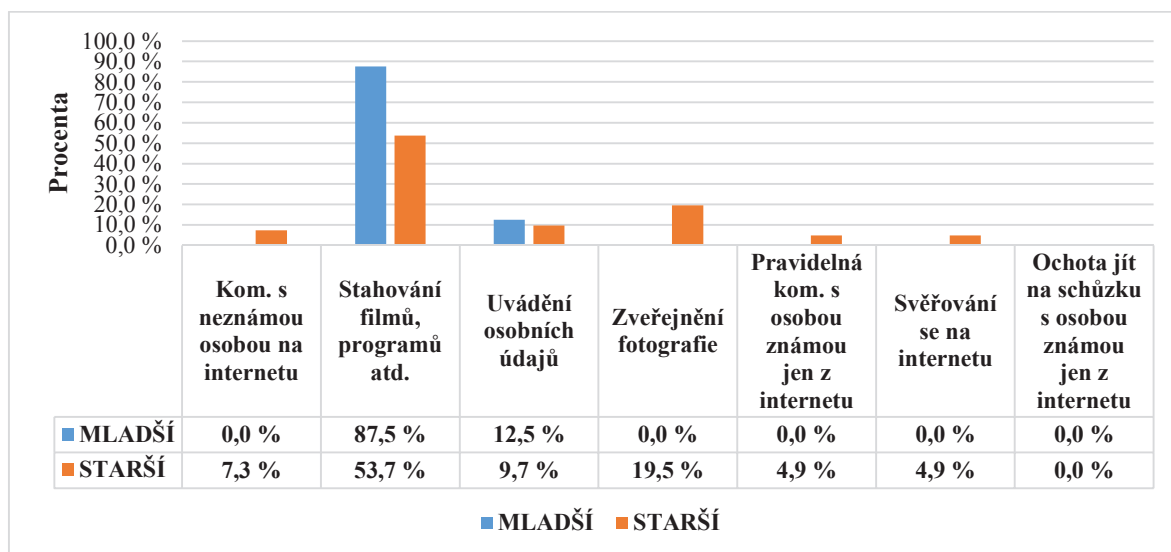
Zdroj: autorka práce

Z tabulky 15 je zřejmé, že žák s tabletem i žák s počítačem využívá internet pouze ke stahování filmů, programů apod. Žáci s mobilním telefonem volili všechny nabízené možnosti, s výjimkou možnosti „g) Šel/šla bych na osobní schůzku s kamarádem z internetu (s kamarádem, kterého jsem znal jen z internetu)“.

Nejčastěji i tito žáci volili možnost „b) Stahoval/a jsem filmy, programy, videa apod.“ – uvedlo ji 29 žáků (podíl ze všech odpovědí činil 59,2 %). Dále bylo uváděno zveřejnění fotografií (8 žáků, podíl činil 16,3 %) a uvádění osobních údajů (5 žáků, podíl činil 10,2 %), ostatní odpovědi byly žáky voleny v menším počtu: vždy 2 žáci uvedli, že pravidelně komunikují s osobou, kterou znají pouze z internetu, přičemž tato komunikace probíhá alespoň jednou týdně, a také že se svěřují na internetu, pokud se jim něco povede, či je něco trápí. 3 žáci již komunikovali v prostředí internetu s neznámou osobou.

Odpovědi žáků s mobilním telefonem, s rozlišením dle jejich věku, jsou uvedeny v grafu 21.

Graf 21: Aktivity žáků na internetu

Zdroj: autorka práce

Z grafu 21 vyplývá, že rozdíly mezi žáky mladšími a staršími v oblasti aktivit na internetu nejsou výraznější, s výjimkou stahování různých obsahů (videí, programů, filmů), čemuž se častěji věnují žáci mladší (tuto odpověď zvolilo 7 žáků mladších, podíl odpovědí činil 87,5 %, a 22 žáků starších, podíl činil 53,7 %). Zatímco žádný mladší žák neuvděl, že na internetu komunikuje s cizí osobou, a to i pravidelně alespoň jednou týdně, či se v prostředí internetu svěřuje, zveřejňuje fotografie, vždy minimálně jeden žák starší danou odpověď zvolil.

11. Myslíš si, že pro tebe může být nebezpečné pohybovat se na internetu?

Tabulka 16: Názory na bezpečnost na internetu

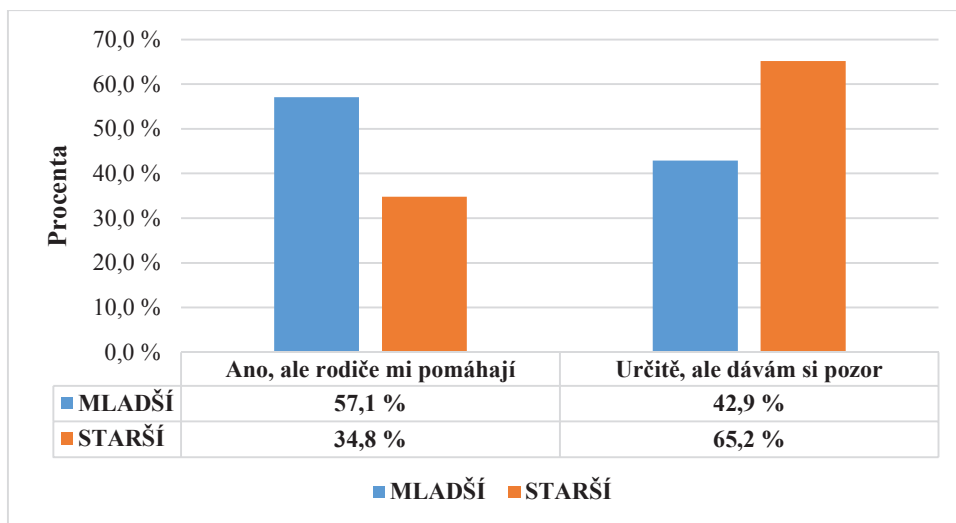
Odpovědi	MOBIL		TABLET		PC	
	N	%	N	%	N	%
Ano, ale rodiče mi pomáhají	12	40,0 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Určitě, ale dávám si pozor	18	60,0 %	1	100,0 %	0	0,0 %
Moc ne, dospělí straší	0	0,0 %	0	0,0 %	1	100,0 %
Celkem	30	100,0 %	1	100,0 %	1	100,0 %

Zdroj: autorka práce

Žák vlastní počítač soudí, že pro něj pohyb na internetu není nebezpečný, dospělí tímto pouze straší, resp. tento respondent uvedl vlastní odpověď, která zněla: „Neví, nerozumí tomu“. Žák s tabletem se snaží dávat si ve virtuálním prostředí pozor, chová se bezpečně. Totéž uvedlo 18 (60 %) žáků s mobilním telefonem a dalších 12 (40 %) žáků s mobilním telefonem si nebezpečí internetu uvědomuje, rodiče jim pomáhají, aby se v online prostředí bezpečně chovali.

V grafu 22 podáváme přehled odpovědí žáků s mobilním telefonem dle jejich rozřazení do dvou skupin v závislosti na věku.

Graf 22: Názory žáků s mobilním telefonem na bezpečnost na internetu

Zdroj: autorka práce

Mladším žákům s dodržováním bezpečnosti častěji pomáhají rodiče – tuto odpověď uvedli 4 (57,1 %) žáci mladší a 8 (34,8 %) žáků starších. Na bezpečnost dbají, již však bez většího vedení a kontroly rodiči, 3 (42,9 %) žáci mladšího věku a 15 (65,2 %) žáků starších.

12. Od koho by ses chtěl/a dozvědět více o tom, jak to funguje na internetu, na co si dát pozor, jak rozumět tomu, s čím se na internetu setkáváš apod.? Zaškrtni všechny pravdivé odpovědi.

Tabulka 17: Od koho vítají žáci informace o specifikách internetu

Odpovědi	MOBIL		TABLET		PC	
	N	%	N	%	N	%
Rodičů	22	56,4 %	1	50,0 %	1	100,0 %
Učitelů	2	5,1 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Kamarádů	2	5,1 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Odborníka	9	23,1 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Už všechno vím	3	7,7 %	1	50,0 %	0	0,0 %
Jiné	1	2,6 %	0	0,0 %	0	0,0 %
Celkem	39	100,0 %	2	100,0 %	1	100,0 %

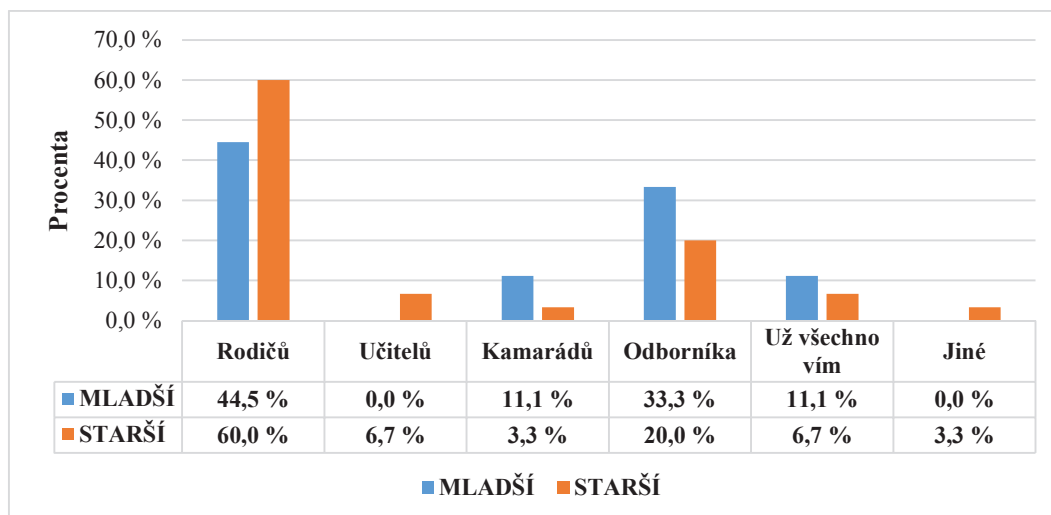
Zdroj: autorka práce

Většina respondentů uváděla, že nejvíc by se chtěli dozvědět o fungování internetu, jeho specifikách, od rodičů – tuto odpověď zvolil žák vlastníci počítač, žák vlastníci tablet uvedl také tuto odpověď, společně s druhou odpovědí, že už všechno ale ví a asi další

informace nepotřebuje, a dále 22 (56,4 %) respondentů majících mobilní telefon zvolilo tuto variantu odpovědi. Žáci s mobilním telefonem dále nejčastěji uváděli odborníka (jednalo se o 9 (23,1 %) těchto žáků).

V grafu 23 je uvedeno přesné rozložení odpovědí žáků vlastnicích mobilní telefon dle jejich věku.

Graf 23: Zájem o vzdělávání v oblasti specifik fungování internetu

Zdroj: autorka práce

Starší žáci častěji vítají edukaci od rodičů (jednalo se o 18 (60 %) žáků starších a 4 (44,5 %) žáky mladší), učitelů (tuto odpověď zvolili 2 (6,7 %) žáci starší a žádný žák mladší), mladší preferují častěji odborníka (jednalo se o 3 (33, %) žáky mladší a 6 (20 %) žáků mladších) a také mladší žáci častěji uváděli, že již všechno vědí (tuto odpověď uvedl 1 (11,1 %) žák mladší a 2 (3,3 %) žáci starší). Starší žák také uvedl svoji vlastní odpověď, kdy napsal, že tyto informace uvítá od sestry.

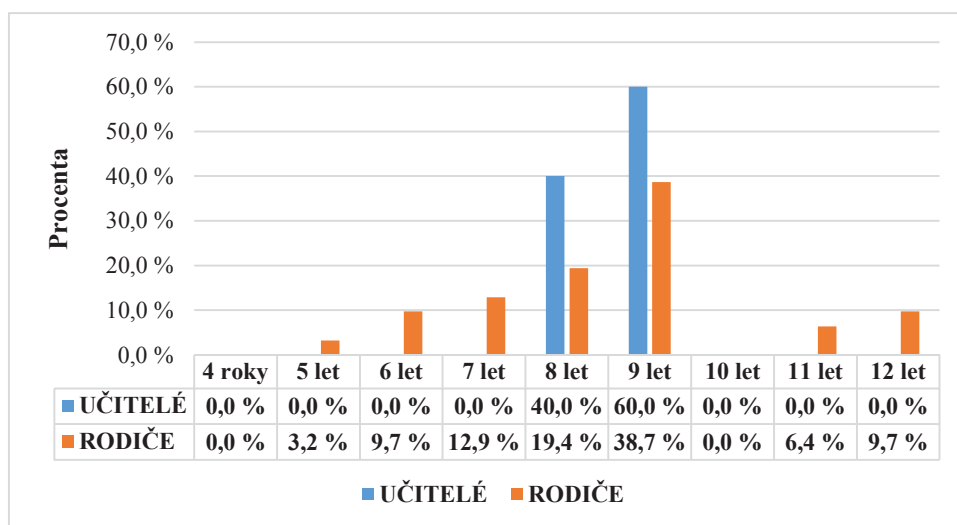
4.4.2 Učitelé a rodiče

Jak již bylo uváděno, také učitelům, kterých bylo 5, a rodičům, kterých bylo ve výzkumném souboru 31, byl administrován dotazník. Ve většině otázek byl dotazník pro rodiče a učitele shodný. Odpovědi na shodné dotazníkové položky jsou uváděny kvůli možnosti srovnání v jednom grafu, doplněné o slovní komentář. Pokud se otázky pro učitele a rodiče lišily, uvádíme pro každou skupinu respondentů vyhodnocení dané dotazníkové položky zvlášť.

1. Kdy je podle Vás vhodný věk na pořízení mobilního telefonu/tabletu?

Graf 24: Vhodný věk k pořízení mobilu/tabletu

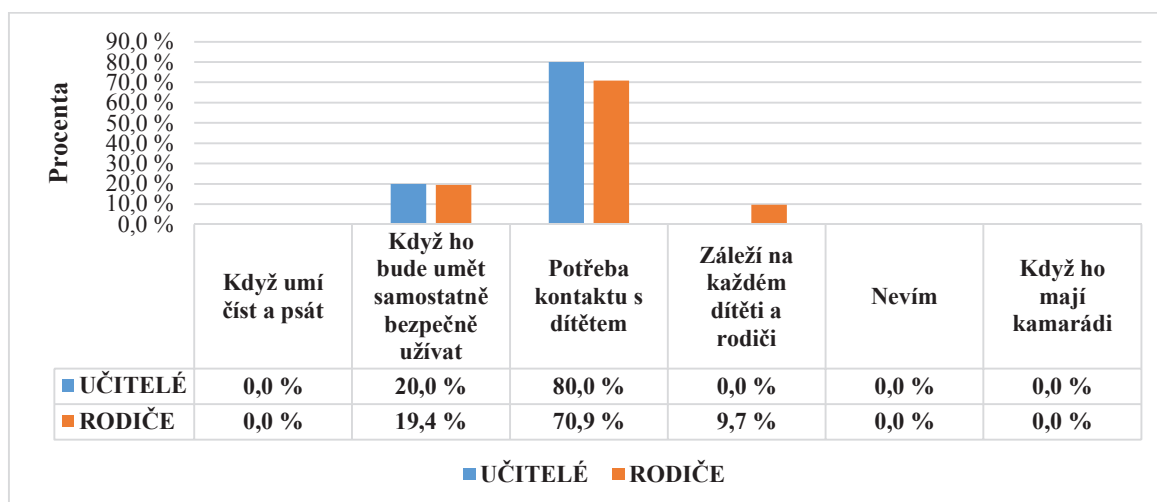

Zdroj: autorka práce

Z grafu 24 vyplývá, že rodiče jsou oproti učitelům tolerantnější, co se týče pořízení mobilního telefonu či tabletu dítěti. Zatímco učitelé volili pouze možnosti 8 let (jednalo se o 2 (40 %) učitelů a 6 (19,4 %) rodičů) a 9 let (3 (60 %) učitelé a 12 (38,7 %) rodičů), rodiče uváděli jako nejnižší věk 5 let (jednalo se o 1 (3,2 %) rodiče, 6 let zvolili 3 (9,7 %) rodičů) a jako nejvyšší věk bylo uváděno 12 let (tuto odpověď zvolili 3 (9,7 %) rodiče).

2. Kdy nejdříve je podle Vás vhodné pořídit dítěti vlastní mobilní telefon?

Graf 25: Okolnosti vedoucí k pořízení mobilního telefonu

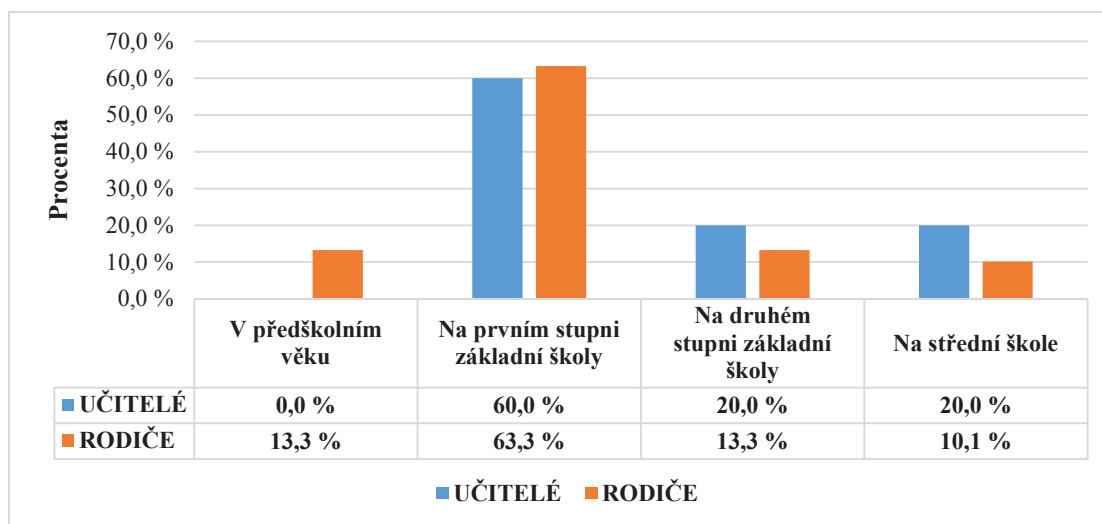
Zdroj: autorka práce

Z grafu 25 je patrné, že se odpovědi rodičů a učitelů takřka nelišily. Nejčastěji respondenti z obou skupin uváděli, že volba doby pořízení telefonu závisí na potřebě

kontaktem s dítětem. Tuto odpověď zvolili 4 (80 %) učitelé a 22 (70,9 %) rodičů. 1 (20 %) učitel a 6 (19,4 %) rodičů soudí, že rozhodující je, zda dítě umí mobilní telefon bezpečně a samostatně používat. 3 (9,7 %) rodiče uvedli, že není dobré do této problematiky nikomu mluvit, záleží na každé rodině, resp. dítěti a rodiči.

3. Kdy je podle Vás vhodné dítěti pořídit vlastní tablet?

Graf 26: Vhodnost pořízení tabletu dítěti

Zdroj: autorka práce

Ani v tomto případě se odpovědi učitelů a rodičů příliš nelišily. Nejčastěji se obě skupiny respondentů domnívají, že dítěti je vhodné pořídit tablet nejdříve na prvním stupni základní školy – tuto odpověď zvolili 3 (60 %) učitelé a 19 (63,3 %) rodičů. 1 (13,3 %) rodič uvedl předškolní věk, střední školu zvolil 1 (20 %) učitel a 3 (10,1 %) rodiče. 1 (13,3 %) učitel uvedl druhý stupeň základní školy, totéž uvedli 4 (13,3 %) rodiče. 1 rodič na tuto otázku neodpověděl.

Respondenti mohli svoji odpověď doplnit. Odpovědi rodičů byly následující: „Ale zároveň stanovit hranice, jak často dítě smí tablet používat“, „Na lehké vzdělávání a paměť.“, „Nevidím důvod pořizovat tablet. Stačí mobil a PC.“, „Nutný dohled a kontrola rodičů.“, „Pokud ho adekvátně využije, tak dříve.“, „Pokud potřebují dělat různé věci do školy, referáty, angličtinu a jiné.“, „Rozdíl mezi tabletem a telefonem se stírá s narůstající velikostí LCD TFL. Prezentace na tabletu stejně děti pořádně nenaučí, lepší PC než tablet.“, „S vhodnými výukovými programy, nikoliv „střílečky“ apod.!!!“, „V dnešní době je potřeba na něm umět docela brzy, ale jinak bych jim ho dala až na střední.“, „Ve 3. třídě.“, „Vlastní mít nemusí dlouho.“

Doplňující odpovědi učitelů byly následující: „*Je důležité si uvědomit, jestli tablet slouží jako pomůcka, která pomáhá s rozvíjením motoriky, soustředěním nebo procvičováním řeči, cizích jazyků atd., anebo jestli ji pořizujeme jako hračku a pomůcku pro zabavení dítěte, abychom od něho měli klid.*“, „*Myslím, že pokud rodina disponuje jakýmkoli zařízením s možností internetu, pak vlastní tablet (na studijní účely) může dítě získat až na 2. st.*“, „*Při jeho používání je důležitá a nutná kontrola ze strany rodičů.*“, „*Vhodné na procvičování, výukové hry.*“

4. V čem podle Vás spočívají rizika užívání moderních komunikačních prostředků (tablet, mobilní telefon) žáky mladšího školního věku (na prvním stupni ZŠ)?

Tato otázka byla otevřená. Odpovědi respondentů byly analyzovány pomocí metody vytváření trsů. Přehled trsů a počet odpovědí, které je tvořily, jsou uvedeny v tabulce 18.

Tabulka 18: Rizika užívání MKP dle rodičů a učitelů

Odpovědi	RODIČE		UČITELÉ	
	N	%	N	%
Zneužití, využití dítěte	7	16,7 %	0	0,0 %
Závislost na MKP	9	21,4 %	3	27,3 %
Zhoršení kognitivních schopností	5	11,8 %	2	18,2 %
Expozice nevhodnému obsahu	11	26,2 %	2	18,2 %
Zdravotní, psychické obtíže	7	16,7 %	4	36,3 %
Šikana mezi dětmi	2	4,8 %	0	0,0 %
Vysoký účet za telefon	1	2,4 %	0	0,0 %
Celkem	42	100,0 %	11	100,0 %

Zdroj: autorka práce

Nejčastěji rodiče uváděli (s různými obměnami) expozici nevhodnému obsahu – těchto odpovědí bylo 11 (podíl z celkového počtu odpovědí činil 26,2 %). Dále byla zmiňována závislost na moderních komunikačních prostředcích (9 rodičů, podíl činil 21,4 %) a možnost zneužití, využívání dítěte (7 rodičů, podíl činil 16,7 %). Naopak učitelé se častěji zaměřovali na možné zdravotní či psychické obtíže (4 učitelé, podíl činil 36,3 %) a na možnou závislost na těchto zařízeních (3 učitelé, podíl činil 27,3 %).

Uvádíme taktéž některé odpovědi rodičů: „*Děti se snadno stranou závislí na těchto prostředcích, dále pak dochází ke zhoršení komunikačních schopností, zaostává rozvoj slovní zásoby, děti méně čtou, tráví stále méně svého volného času venku a z toho plynou zdravotní rizika (obezita, vadné držení těla, zaostává pohybový vývoj).*“, „*Děti tráví zbytečně hodně času na tabletu, telefonu. Jsou zvědavé a mohou se dostat na nevhodné*

stránky.“, „Návštěva nevhodných stránek, lenost, malý všeobecný rozhled, špatná slovní zásoba, špatná komunikace mezi vrstevníky“, „Pokud se přehání vzniká závislost, nevhodná videa, nezáměr o reálný život. Ale v kombinaci s ostatními aktivitami je používání v rozumné míře v pořádku. Nedémonizovala bych.“, „V lenosti dětí dělat cokoli jiného.“, „ztrácí kontakt s přáteli a realitou. Virtuálně je vše hezcí. Může naletět podvodníkům, případně zvráceným lidem.“ Jak již bylo uváděno, učitelé se zaměřovali spíše na schopnosti dětí: „Nebezpečné účinky na zdraví - vzrůstá počet očních vad, problémy s řečí, s navazováním vztahů, s pozorností nebo se spánkem, závislost na těchto zařízeních na úkor klasické hry a navazování sociálních vztahů s vrstevníky.“, „Zhoršující se verbální komunikace, děti se obtížně slovně vyjadřují, nemají slovní zásobu, volný čas tráví s telefonem v ruce, nesportují, jsou stále více líní a důsledkem toho přibývá obézních dětí.“

5. V čem podle Vás spočívá přínos užívání moderních komunikačních prostředků (tablet, mobilní telefon) žáky mladšího školního věku (na prvním stupni ZŠ)?

Tabulka 19: Výhody užívání MKP

Odpovědi	RODIČE		UČITELÉ	
	N	%	N	%
Vyhledávání informací	11	31,4 %	1	20,0 %
Schopnost pracovat s ICT	7	20,0 %	0	0,0 %
Kontrola dítěte rodičem	5	14,3 %	0	0,0 %
Pomoc v učení, výuce	8	22,6 %	2	40,0 %
Zábava	1	3,0 %	1	20,0 %
Interakce s vrstevníky	2	5,7 %	0	0,0 %
Reedukace poruch učení, řeči	1	3,0 %	1	20,0 %
Celkem	35	100,0 %	5	100,0 %

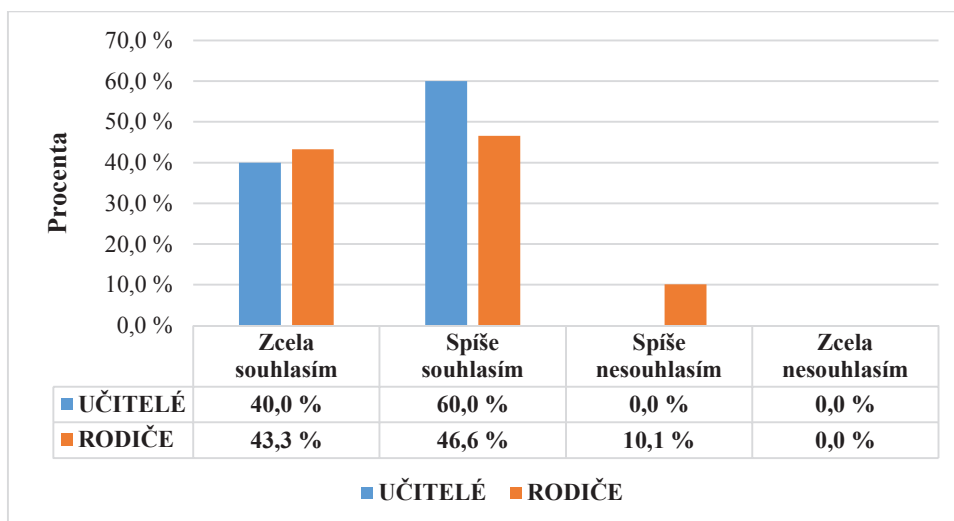
Zdroj: autorka práce

Co se týče výhod užívání moderních komunikačních prostředků, učitelé opět častěji zmiňovali přínos pro výuku, mimo jiné též uváděli možnost využívání ICT při reedukaci žáků se speciálními poruchami učení či řeči („Vhodné a rychlé aplikace k nápravě řeči, logopedická cvičení, procvičování učební látky, využití jako pomůcky při nápravě různých dysfunkcí.“), což tedy uvedl 1 (20 %) učitel a též jeden rodič. Rodiče nejčastěji zmiňovali vyhledávání informací (11 rodičů, podíl odpovědí činil 31,4 %), pomoc v učení či v rámci školní výuky, přípravy na ni (8 rodičů, podíl činil 22,6 %) a též byla uváděna možnost naučit se pracovat s těmito prostředky, což je důležité pro budoucí uplatnění v životě („Dokáží se v tomto oboru rychleji orientovat a dnes je to již nutností.“, „Naučí se novým

věcem - zacházet a používat nové technologie.“, „Nemají potíže s prací na PC a dalších podobných zařízeních, lépe rozumí a ovládají práci s PC než mnozí dospělí. Využíváním vhodných aplikací a výukových programů se můžou stát vhodnou pomůckou při přípravě do školy, procvičování učiva. Mohu je lépe kontrolovat, kde se v daný čas nachází atd.“).

6. Žáci mladšího školního věku užívají moderní komunikační prostředky především pro zábavu:

Graf 27: Názor, že žáci užívají MKP především pro zábavu

Zdroj: autorka práce

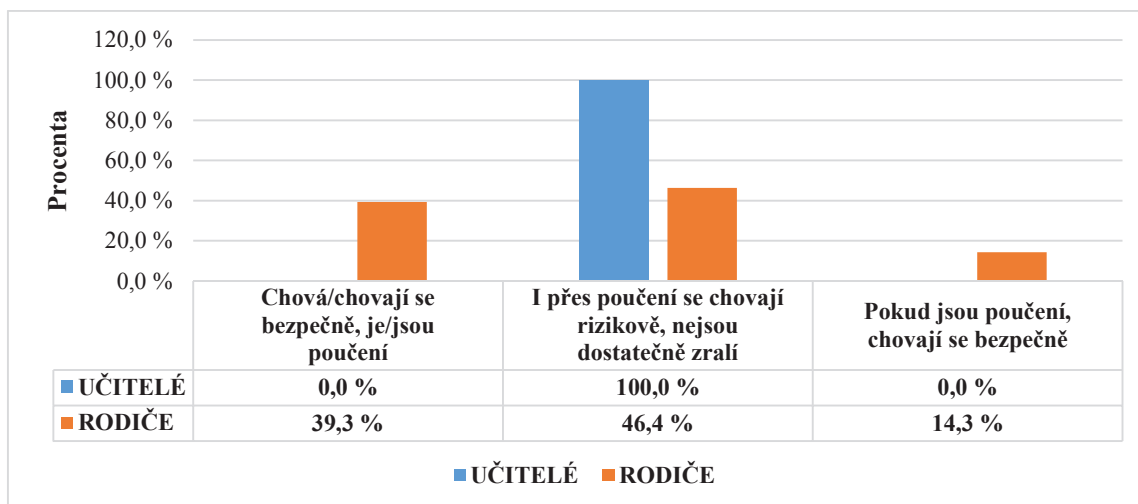
Většina respondentů, a to rodiče i učitelé, se domnívají, že žáci mladšího školního věku užívají moderní komunikační prostředky především pro zábavu. S výrokem „zcela“ souhlasilo 13 (43,3 %) rodičů a 2 (40 %) učitelé, „spíše“ s ním souhlasilo 14 (46,6 %) rodičů a 3 (60 %) učitelé. 3 (10,1 %) rodiče s výrokem „spíše“ nesouhlasili. Žádný z respondentů nezvolil možnost „d) Zcela nesouhlasím“. Jeden rodič svoji odpověď neuvedl.

Respondenti mohli svoji odpověď doplnit, vysvětlit. Této možnosti většina respondentů nevyužila, pokud ano, pouze vlastními slovy s výrokem souhlasili. Doplnující, rozvíjející odpovědi rodičů byly následující: „Některé děti jsou na různých hrách závislé a už si nedokáží hrát, jako dříve děti venku.“, „Nechota dělat na tom nic jiného.“, „Tyto děti využívají moderní komunikační prostředky především pro domlouvání se a celkovou komunikaci s kamarády, k hraní her, sledování a natáčení videí, posílání fotografií atd.“, učitelé uváděli: „Nesetkala jsem se s velkým množstvím dětí, které by krom her využívaly tablety a telefony i ke studijním účelům, ale věřím, že nějaké děti (takové) existují.“, „Záleží na rodičích, jak mají s dítětem nastavený denní režim a s tím související čas

strávený na těchto pomůckách, stanovená pravidla a hranice, mají kontrolu, co dítě na tabletu dělá nebo nedělá.“

7. Jaká je Vaše zkušenost s chováním žáků mladšího školního věku v prostředí internetu?

Graf 28: Názory na chování žáků v prostředí internetu

Zdroj: autorka práce

Odpovědi respondentů na tuto otázku jsou uvedeny v grafu 28. Všech 5 (100 %) učitelů se domnívá, že i přes poučení se žáci mladšího školního věku chovají v prostředí internetu rizikově. Tento názor sdílelo 13 (46,4 %) rodičů. 11 (39,3 %) rodičů uvádělo, že se žáci mladšího školního věku chovají na internetu bezpečně, jsou poučení, zatímco 4 (14,3 %) rodiče soudí, že když se žákům dostane poučení, dokáží se chovat v prostředí internetu bezpečně. 3 rodiče svoji odpověď neuvadli.

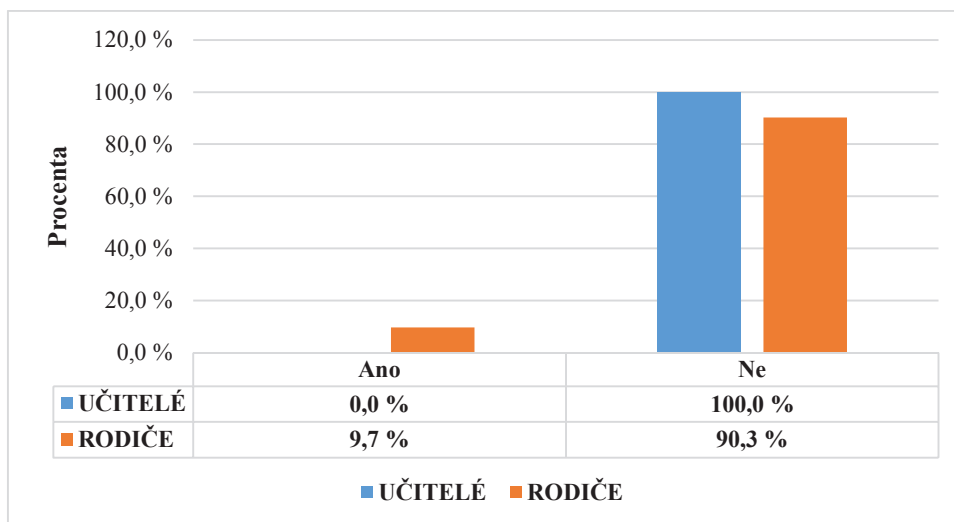
Doplňující odpovědi rodičů byly následující: „Dostávají různé limity, jak můžou na přístroji být dlouho, když je hezké počasí nejlépe vůbec.“, „Obávám se, že je to stejné jako s poučením o přecházení ulice. Někdo poslechne, někdo ne.“, „S dětmi je nutné! Probírat rizika. Je nutné učit je bezpečným návykům a kritickému přemýšlení, aby neskočily hned na první "kachnu".“, „Zatím nemáme problém, nemá Facebook, bavíme se o tom, co smí a co ne, kontrolujeme. Pokud si chce stáhnout nějakou hru nebo aplikaci, tak se ptá, jestli může. Nemá omezený finanční limit, je to na důvěře.“

Učitelé uváděli následující: „I ve škole může dojít k tomu, že děti sociálně nevyzrálé a nedostatečně i (dostatečně) poučení se mohou pohybovat rizikově na internetu, ale rodič by měl tablet dát dítěti až v době, kdy je přesvědčen, že je dítě sociálně vyzrálé a kontrolovat jeho pohyb na internetu i přes udělenou důvěru.“, „Myslím si, že i přes veškerá poučení se chovají rizikově. Důvodem je jakási jejich zbrkllost. Nepřemýšlí,

když na něco klikají, zda se zatím skrývá nebezpečí.“, „Poučení a kontrola chybí často od rodičů, často ani děti nevědí, co udělaly špatně.“, „Vědí, co nemají dělat, jaké stránky nemají navštěvovat, ale zvědavost je kolikrát silnější, jsou ještě naivní a důvěřiví.“

8. Myslíte si, že by měly být užívány mobily ve výuce?

Graf 29: Užívání MKP ve výuce

Zdroj: autorka práce

Všichni učitelé jsou přesvědčeni, že by mobilní telefony neměly být užívány ve výuce. V případě rodičů s výrokem nesouhlasilo 28 (90,3 %) rodičů, 3 (9,7 %) rodiče se naopak domnívají, že by mobilní telefony měly být ve výuce používány.

9. Proč by podle Vás měly být užívány mobily ve výuce?

Tato otázka byla otevřená. Odpověděli na ni jen 4 rodiče. 1 rodič uvedl, že by užívány být neměly, další tři rodiče uváděli, že tato zařízení jsou běžnou součástí života dnešního člověka, není tedy nutné je vylučovat ze školního prostředí, umožňují získávat informace, žáci se také mohou učit, jak s nimi bezpečně zacházet.

Od učitelů byly získány pouze 3 odpovědi, a to odmítavé, s výjimkou jednoho učitele, který uvedl: *„Pouze např. v matematice jako kalkulačka.“*

10. Proč by podle Vás neměly být užívány mobily ve výuce?

Tabulka 20: Názory na důvody neužívání mobilů ve výuce

Odpovědi	RODIČE		UČITELÉ	
	N	%	N	%
Vyrušování, nepozornost	12	44,5 %	2	28,6 %
Je to zbytečné	7	25,9 %	0	0,0 %
Je to nevhodné	7	25,9 %	2	28,6 %
Riziko krádeže	1	3,7 %	0	0,0 %
Finančně náročné pro rodiče	0	0,0 %	3	42,8 %
Celkem	27	100,0 %	7	100,0 %

Zdroj: autorka práce

Učitelé uváděli nepozornost (jednalo se o 2 učitele, podíl této odpovědi činil z celkového počtu odpovědí 28,6 %), dále nevhodnost (tentýž počet učitelů) a 3 učitelé zmiňovali, že užívání těchto zařízení ve výuce může být pro rodiče finančně náročné a též to může vést k vytváření napětí mezi žáky z důvodů sociální nerovnosti. Výroky některých učitelů byly následující: „*I přesto, že můžeme ve výuce telefony (chytřejší) využít v rámci výuky např. u QR kódů nebo na Kahootu. Může ale docházet k sociálním rozdílům, je nutná otevřená wifi pro žáky a jak pak ošetřím, že budou žáci využívat telefony jen, když je to po nich vyžadováno?!“*, „*Každé dítě mobil nemusí mít, nastává problém – můžu pracovat s mobilem někoho jiného?“*, „*Malé děti se od něj nejsou schopny odtrhnout – rušivý element, organizační záležitosti – ne každý mobil má-jak na tom postavit hodinu-nemožnost plánování, není to potřeba, jiných aktivit je dost.“*, „*Využívání tabletů by ale ve výuce nemělo zabrat celou hodinu. Měl by to být pouze doplněk, zpestření výuky, malá část hodiny pro práci ve skupinách. V dnešní době je však přeceňováno využívání ICT ve výuce a je do toho investováno více finančních prostředků než např. na rozvoj sportovních a pohybových aktivit dětí.“*

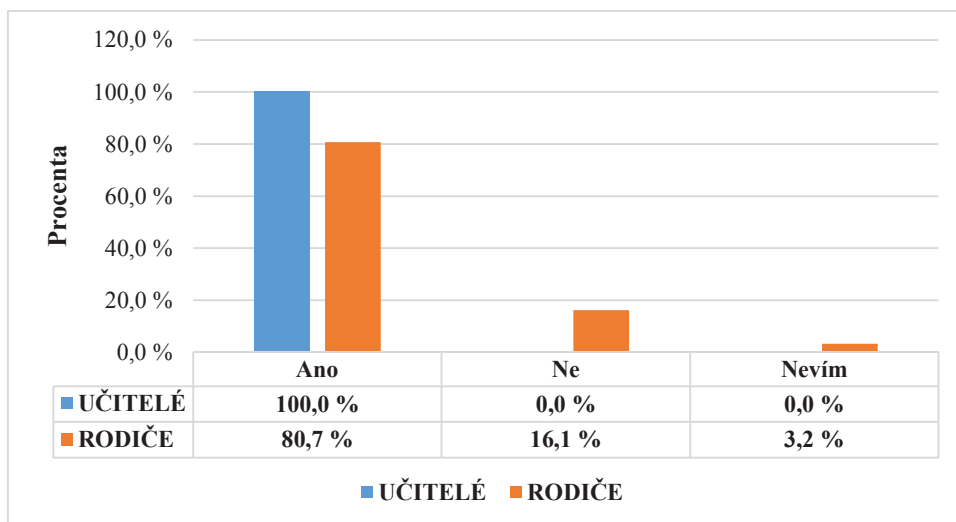
Co se týče názorů rodičů na nevhodnost užívání mobilů, nejčastěji bylo zmiňováno vyrušování (12 rodičů, podíl odpovědí činil 44,5 %), 7 rodičů (podíl odpovědí činil 25,9 %) soudí, že je to nevhodné, stejný počet rodičů považuje užívání mobilních telefonů ve výuce za zbytečné. 1 rodič se obává krádeže mobilního telefonu ve škole (podíl odpovědí činil 3,7 %).

Výroky některých rodičů k nevhodnosti užívání mobilních telefonů ve výuce byly následující: „*Aby nedocházelo k vyrušování psaním SMS, napovídání, nepozornosti při vyučování.“*, „*Celkově moc nesouhlasím s technikou a raději jsem pro osobní komunikaci včetně předávání vědomostí.“*, „*Mobily by ve škole neměly být vůbec, dítě se pak nesoustředí.“*, „*Pokud se žák učí, neměl by být telefonem rušen.“*, „*Protože je*

využívají mimo školu a už tak neznají nic jiného než elektroniku“, „Školy mají počítače a tablety, myslím, že mobily nejsou nutné a děti by na mobilu mohly dělat i jiné věci a zneužívaly by toho.“

11. Myslíte si, že by měly být užívány tablety ve výuce?

Graf 30: Názory na užívání tabletů ve výuce

Zdroj: autorka práce

Zatímco všichni učitelé (5 (100 %) učitelů) souhlasí s užíváním tabletů ve výuce, stejného názoru bylo 25 (80,7 %) rodičů. 5 (16,1 %) rodičů nesouhlasí s užíváním tabletů ve výuce, 1 (3,2 %) respondent zvolil možnost „nevím“, i když tato možnost v nabídce alternativ odpovědí uvedena nebyla.

12. Proč by podle Vás měly být užívány tablety ve výuce?

Tabulka 21: Výhody užívání tabletů ve výuce

Odpovědi	RODIČE		UČITELÉ	
	N	%	N	%
Motivace k učení	4	14,8 %	0	0,0 %
Škola jde s dobou	2	7,4 %	0	0,0 %
Rozvoj počítačové gramotnosti	3	11,1 %	0	0,0 %
Vhodný prostředek k získávání informací	5	18,5 %	0	0,0 %
Nahrazují počítače	4	14,9 %	0	0,0 %
Pomoc při výuce	8	29,6 %	1	20,0 %
Reedukace poruch	1	3,7 %	4	80,0 %
Celkem	27	100,0 %	5	100,0 %

Zdroj: autorka práce

Svoji odpověď uvedli všichni učitelé, přičemž 4 učitelé se zaměřovali především na výhodu pro žáky s dílčími poruchami či obecně organizaci vyučování („*Pro žáky představují lákavou a motivující pomůcku pro výuku, procvičování učiva. Také vhodná pomůcka pro žáky s poruchami učení, velký výběr zajímavých a zábavných programů. V naší malotřídní škole, kde žáci pracují ve dvou třídách, přitom v jedné třídě současně pracují tři ročníky, jsou tablety tím pádem vhodnou pomůckou pro samostatnou práci jednoho ročníku v okamžiku, kdy zbývající dva ročníky pracují s učitelem.*“, „*Motivace – žáky práce s nimi baví, mají větší zájem o studium, umožňují žákům pracovat svým vlastním tempem. Dokáží zefektivnit procvičování, umožňují rychlý přístup k informacím. Tablety ANO, mobily NE - jsou větší a vlastní je škola, ne žák.*“, „*Zpestření výuky, vhodné pro individuální, párové procvičování, možnost pro tvorbu zajímavých projektů-např. KNIHA, HERBÁŘ atd.*“).

Rodiče naopak uváděli více výhod tabletů v souvislosti s jejich využíváním ve školním prostředí. Nejčastěji byla uváděna pomoc při výuce (8 rodičů, podíl této odpovědi na celkovém počtu odpovědí činil 29,6 %), dále vnímají rodiče tablety jako vhodný nástroj k získávání informací (5 rodičů, podíl činil 18,5 %), dle 4 rodičů (podíl činil 14,9 %) dnes tablety nahradily počítače, které jsou relativně běžně ve výuce užívány. 3 rodiče (podíl odpovědí činil 11,1 %) zmiňovali rozvoj počítačové gramotnosti či možnost naučit se pracovat s ICT. Výroky některých rodičů byly následující: „*Motivují děti k práci, je to pro ně atraktivní činnost, škola drží krok s vývojem světa, není technologicky odtržena od normálního světa, je moderní, je "in" takže přitažlivá, šance vyhledávat rychle informace.*“, „*Děti se z nich mohou dozvědět naučné věci, ale je nutné, aby byly tablety pod dozorem učitele. Z internetu se dají zjistit zajímavé a naučné věci.*“, „*Existuje mnoho zajímavých aplikací např. pro výuku matematiky nebo angličtiny, navíc tímto způsobem se dítě naučí používat tablet (PC) bezpečně, a už to není zakázané ovoce, tolik je to neláká.*“, „*Pouze pro zatraktivnění výuky, ale pořád učitel je ústřední osobou, která rozhodne, zda tužka a papír nebo TABLET.*“, „*Za určitých podmínek může být dobrou a atraktivní pomůckou pro procvičování probraného učiva. Také vhodná pomůcka pro děti s poruchami učení, které mají problémy s psaním apod.*“

13. Proč by podle Vás neměly být užívány tablety ve výuce?

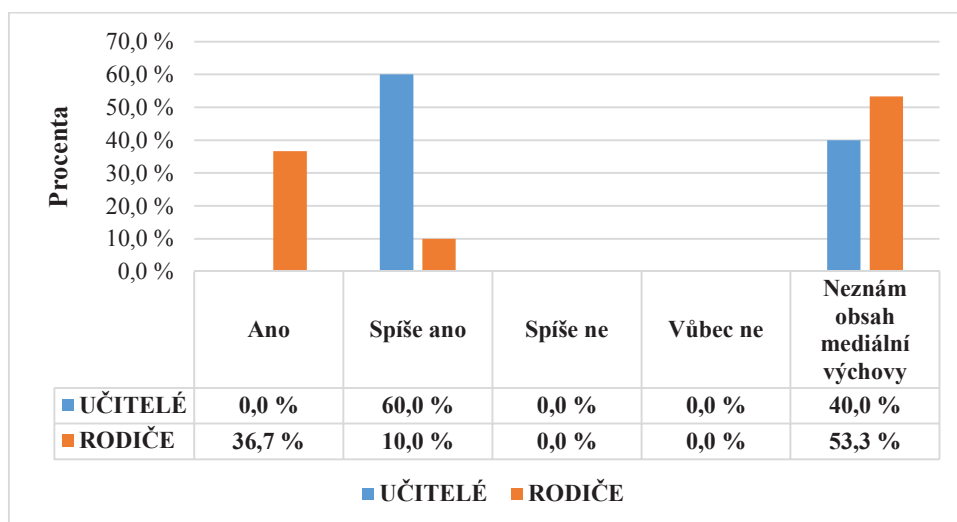
Na tuto otázku odpovědělo pouze 6 rodičů, kteří s různými obměnami zmiňovali narušování pozornosti či zbytečnost („*Můžou být zneužívány na mimoškolní aktivity, škola je od toho, aby se dítě učilo, a ne surfovalo na internetu!*“, „*Tužka, pero a četba v knize je*

nade vše od nepaměti pro zdravý rozvoj mozku. Co se týče tabletu, je to elektronika, která je škodlivá na oči a dítě se ani nesoustředí, naopak jsou mimo.“).

Svoji odpověď uvedli 2 učitelé. Jeden uváděl, že platí totéž co pro mobily, druhý učitel uváděl, že by měl tablet představovat pouze doplněk ve výuce: „Malé děti se od něj nejsou schopny odtrhnout – rušivý element, organizační záležitosti – ne každý mobil má-jak na tom postavit hodinu-nemožnost plánování, není to potřeba, jiných aktivit je dost.“, „využívání tabletů by ale ve výuce nemělo zabrat celou hodinu. Měl by to být pouze doplněk, zpestření výuky, malá část hodiny pro práci ve skupinách. V dnešní době je však přeceňováno využívání ICT ve výuce a je do toho investováno více finančních prostředků než např. na rozvoj sportovních a pohybových aktivit dětí.“

14. Jste spokojen/a s výukou mediální výchovy na škole, do níž dochází Vaše dítě/ve které učíte?

Graf 31: Spokojenost s výukou mediální výchovy

Zdroj: autorka práce

S výukou mediální výchovy ve škole, do níž dochází dítě oslovených rodičů, je spokojeno 11 (36,7 %) rodičů, „spíše“ spokojeni jsou 3 (10 %) rodiče a 16 (53,3 %) rodičů uvedlo, že obsah mediální výchovy nezná. 1 rodič svoji odpověď neuvedl.

Za překvapivé lze považovat zjištění, že obsah mediální výchovy neznají 3 (53,3 %) učitelé, 2 (60 %) učitelé jsou spokojeni s výukou mediální výchovy ve škole.

Respondenti mohli svoji odpověď doplnit. Této možnosti využili pouze 2 rodiče, kteří uvedli: „Je to zábavnější forma výuky.“, „Naše dítě nemá MV jako samostatný předmět. V 5. ročníku se vyučuje samostatný předmět "informatika", ve kterém se domnívám jsou zahrnuté i základy MV.“

Doplňující odpovědi učitelů byly následující: „*Mediální výchova se u nás vyučuje jako průřezové téma formou integrace do normální výuky (ČJ, VV, ICT, HV)-snažíme se, aby žáci správně vnímali mediální sdělení ve vztahu s realitou, pozornost zaměřujeme na kritické čtení.*“, „*Naše škola se snaží pomáhat žákům orientovat se ve všech mediálních a reklamních sděleních a pomáhá jim pochopit, co je realita a co k ní má daleko, vedeme je k vytvoření vlastního úsudku, bohužel z domu přichází s opačným názorem.*“

15. Co Vám chybí v mediální výchově na škole, do které dochází Vaše dítě/ve které učíte?

Tato otázka byla otevřená. Odpovědělo na ni pouze 10 rodičů, z nichž většina s různou obměnou uvedla, že neví, mediální výchovu nezná. Odlišné odpovědi dalších rodičů byly následující: „*Nedokážu posoudit, co chybí, myslím, že je výuka informatiky v tomto směru a věku dostačující. Možná bych se u takto malých dětí více zaměřila např. na vysvětlování a účelu REKLAMY.*“, „*Nevím, možná větší důraz na poučení o sociálních sítích.*“

Co se týče učitelů, odpověď byla získána pouze od jednoho z nich, který uvedl: „*Chybí čas se více věnovat mediální výchově.*“

5 DISKUSE

V bakalářské práci jsme se zaměřili na přístup žáků mladšího školního věku k moderním komunikačním prostředkům, konkrétně mobilním telefonům a tabletům, přičemž nás také zajímalo, jaký je názor učitelů a rodičů dětí mladšího školního věku na užívání mobilních telefonů a tabletů, a to zejména v souvislosti s výukou a vzděláváním těchto žáků.

V úvodu je vhodné podotknout, že všichni respondenti mají moderní komunikační prostředky, zejména tedy mobilní telefony. 1 žák uvedl, že vlastní tablet, taktéž 1 žák vlastní počítač, resp. nemá k užívání vlastní mobilní telefon ani tablet, ale má přístup k počítači rodičů. Ve výzkumu jsme tedy porovnávali odpovědi těchto tří skupin žáků (vlastníci mobilní telefon, tablet či počítač), a dále jsme žáky vlastníci mobilní telefon, kterých bylo většina (30 žáků), rozdělili na dvě skupiny, a to na žáka mladší a starší, a jejich odpovědi jsme dále taktéž porovnávali. Lze podotknout, že vývojová psychologové se vyznačují odlišnými názory na periodizaci školního věku. Langmeier a Krejčířová (2006, s. 119) uvádějí, že např. v periodizaci Z. Matějčka nalezneme dělení na mladší školní věk, který představuje období 6–8 let, dále na střední školní věk 9–12 let a starší školní věk, který se překrývá s pubescencí. Dle téhož zdroje J. Kuric soudí, že první stupeň základní školy, který je spojován s dětmi mladšího školního věku, má odlišný průběh, a kloní se tak k dělení mladšího školního věku či tzv. školnímu dětství na dvě etapy: první představují první dva ročníky na prvním stupni základní školy, druhou další ročníky, tedy věk žáka do 11 let (do začátku puberty). I když tedy v naší práci považujeme mladší školní věk za etapu související s docházkou na první stupeň základní školy, využili jsme i tuto možnost odlišné periodizaci, dle níž jsme pro možnost srovnání rozdělili žáky na žáky mladší (6–8 let) a žáky starší (9–12 let).

První výzkumnou otázkou bylo zjišťováno, jaké jsou frekvence a důvod užívání mobilních telefonů a tabletů žáky prvního stupně malotřídní ZŠ Hradištko. Výzkumem bylo zjištěno, že oslovení žáci užívají tyto moderní komunikační prostředky především k zábavě, i když se pochopitelně tímto účelem jejich využívání mobilů a tabletů nevyčerpává. Pokud měli žáci uvést, k čemu především jim jejich zařízení slouží, zmiňována byla domluva s rodiči, s kamarády, mobil či tablet jako hračka byl uváděn třetí v pořadí. V tomto ohledu je tedy možné nahlížet na užívání zejména mobilních telefonů dětmi jako na kooperaci s rodiči, neboť jak uvádí Hubinková a kol. (2008, s. 195) velmi často je koupě mobilního telefonu dítěti mladšího věku spojená s potřebou rodiče mít přehled o tom, kde se dítě pohybuje, co dělá, pakliže je nutné, aby dítě bylo bez dohledu

rodiče. Mobilní telefon se tak stává velmi často podle autorky primárně nástrojem rodičovské kontroly, kdy je dítě kontrolováno nejen v tom, zda je v pořádku, ale i v tom, jestli si plní své povinnosti. Za pozornost stojí, že při srovnání mladších a starších žáků jsou to spíše žáci starší, kteří mobilní telefon užívají i k učení (tuto odpověď uvedlo 14,1 % starších žáků, a jen 5,6 % žáků mladších). Platí také, že každý z obou komunikačních prostředků je častěji využíván k jinému účelu – s mobilním telefonem děti nejčastěji telefonují, případně si pouštějí písničky, surfují na internetu, na tabletu oslovený žák hraje především hry, kdežto žákovi s počítačem slouží toto zařízení převážně k vyhledávání informací. Pochopitelně jsme si vědomi toho, že nelze zjištěné výsledky generalizovat: výzkum byl prováděn v jedné škole, na malém vzorku žáků, přičemž žáky s tabletem a počítačem zastupoval vždy jen jeden žák. Přesto se domníváme, že naše zjištění mohou poukázat na specifika užívání moderních komunikačních prostředků žáky mladšího školního věku a mohou sloužit též k dalšímu šetření, již realizovaném na větším a reprezentativním vzorku žáků.

Mladší žáci s mobilním telefonem jej častěji využívají ke komunikaci (psaní či přijímání SMS), případně k vyhledávání informací, zatímco starší žáci využívají mobilní telefon kromě těchto činností také ke hraní her či pohybu na sociálních sítích. Co se týče užívání tabletu, ten slouží především k zábavě, a to jak u starších, tak i u mladších žáků. Starší žáci mimo jiné užívají tablet k návštěvě sociálních sítí, či jej využívají ve chvílích, kdy se nudí – lze považovat za pozitivní, že k těmto účelům mladší žáci tablet neuvžívají a podobně bylo také zjištěno, že starší žáci užívají mobilní telefon častěji než žáci mladší: minimálně jednou denně užívá mobilní telefon 42,9 % mladších žáků, v případě žáků starších se jedná o 69,5 %.

Při zjišťování četnosti užívání moderních komunikačních prostředků k surfování na internetu bylo zjištěno, že k tomuto účelu slouží žákům především mobil, a jsou to opět starší žáci, kteří surfují na internetu častěji s využitím mobilního telefonu než žáci mladší. I když tedy mobilní telefon pravděpodobně rodiče pořizují nejprve kvůli kontrole dítěte či komunikaci s ním, děti dokáží velmi rychle objevit i další využití těchto zařízení, a zároveň se nebrání tomu tyto prostředky k různým účelům používat. To se týká např. i hraní her: žák s tabletem hraje na tomto zařízení hry jednou denně, žák s počítačem méně než jedenkrát za týden, celkem 70 % žáků s mobilním telefonem využívá toto zařízení k hraní her alespoň jednou denně. Toto zjištění pochopitelně není překvapující, neboť mobilní telefon je dítěti snadno k dispozici, má jej často neustále u sebe, a mnoho her je možné hrát i bez přístupu na internet. Naše zjištění jsou také v souladu s výsledky výzkumu Hejlové (2014, s. 129), která provedla šetření na vzorku 316 žáků 4. a 5. tříd

základní školy, se zaměřením na jejich užívání mobilních telefonů. Autorkou bylo zjištěno, že tito respondenti používají mobilní telefon především ke komunikaci, a to zejména ke komunikaci s rodiči (když chtějí rodičům něco oznámit nebo se s nimi chtějí o něčem poradit), dále k poslechu hudby a třetí v pořadí bylo uváděno hraní her.

Mobilní telefon bývá také užíván k návštěvě sociálních sítí. Žák s počítačem tak činí pouze méně než jednou týdně, žák s tabletem jednou denně, ovšem celkem 79,9 % žáků s mobilním telefonem navštěvuje sociální sítě alespoň jednou denně. Na tomto místě je vhodné upozornit na skutečnost, že např. na nejnavštěvovanější sociální síti Facebook je možné založit si vlastní účet až od 13 let, tedy až ve starším školním věku. Na sociální síti YouTube toto omezení neplatí a respondenti nebyli dotazováni na to, jakou sociální síť navštěvují. V závěru dotazníku pro žáky byli respondenti sice dotazováni na to, zda mají účet na Facebooku (souhlasnou odpověď uvedli 4 (12,5 %) žáci), což ovšem neznamená, že žáci odpovídali pravdivě, nebo že žáci nemohou využívat i k návštěvě Facebooku jiný účet než vlastní. Z tohoto zjištění tak můžeme pouze vyvodit závěr, že oslovení žáci mladšího školního věku mají potřebu komunikace, pravděpodobně s vrstevníky, a mobilní telefon jim tuto potřebu saturuje. Je však otázkou, zdali se jedná o vhodný způsob kontaktu dítěte s jinými osobami. Pomineme-li riziko zneužití dítěte (kybergrooming, kybersex apod.) či jeho ohrožení (kyberšikana), je zřejmé, že tento způsob komunikace je omezený, neboť v něm chybí možnost vnímat, ale i vyjadřovat se prostřednictvím neverbální komunikace.

Žáky z našeho výzkumu lze označit za digitální domorodce. Vyrůstání s moderními komunikačními prostředky může mít mnoho výhod, ale i nevýhod. Mullen (2012) uvádí, že digitální domorodci pomaleji zachytávají signály neverbální komunikace, jakými jsou výraz tváře, tón hlasu či řeč těla. I když vyrůstání v digitálním světě vede k posilování krátkodobé paměti, schopnosti rychleji třídit informace či integrovat vjemy, myšlenky, četné užívání moderních komunikačních prostředků má i negativní dopad: méně je rozvíjena a posilována empatie, schopnost účastnit se mezilidských vztahů, k čemuž přispívá i méně rozvíjena schopnost porozumět neverbální komunikaci. Autor uvádí, že jedinci, kteří tráví mnoho času v online prostředí, hůře navazují a udržují oční kontakt a obecně mají tendenci stahovat se ze sociálního kontaktu. Oproti tomu však podle Johnsonové (2006, in Krčmářová a Vacková, 2012, s. 26) mají aktivity v online prostředí na děti mladšího školního věku pozitivní vliv, mimo jiné i v oblasti komunikace, kdy jsou rozvíjeny jazykové a vyjadřovací dovednosti dítěte a obecně je posilována metakognice.

Vrátíme-li se k aktivitám, které žáci prostřednictvím moderních komunikačních prostředků realizují, co se týče vyhledávání informací prostřednictvím mobilního telefonu,

nebyly zjištěny výraznější rozdíly mezi žáky mladšími a staršími: minimálně jednou denně k tomuto účelu užívá mobilní telefon 57,2 % žáků mladších a 60,9 % žáků starších. Jak již bylo uváděno, žáci mladší se prostřednictvím mobilu především baví: 71,4 % žáků mladších minimálně jednou denně využívá mobilní telefon k fotografování, totéž bylo zjištěno jen u 43,4 % žáků starších.

Při zodpovězení první výzkumné otázky tedy můžeme konstatovat, že oslovení žáci užívají moderní komunikační prostředky především k zábavě. Údaje byly zjištěny převážně k užívání mobilního telefonu – ten slouží pochopitelně ke komunikaci (s rodiči, žáky, a tedy slouží i rodičům jako prostředek kontroly žáků), nicméně žáci využívají různé funkce těchto zařízení. Starší žáci ve věku 9–12 let častěji užívají mobilní telefon oproti žákům mladším k vyhledávání informací, studiu, ale i návštěvě sociálních sítí, mladší žáci častěji oproti žákům starším prostřednictvím mobilního telefonu fotografují. Četnost užívání mobilního telefonu je vyšší u žáků starších.

Druhou výzkumnou otázkou bylo zjišťováno, jaké je chování žáků v kyberprostoru. Co se týče komunikace, žáci nejčastěji v online prostředí komunikují s rodiči a s přáteli, nicméně 28,6 % žáků mladších uvedlo, že také komunikuje s lidmi, které poznalo právě v tomto prostředí (tuto odpověď ne zvolil žádný ze starších žáků). Toto chování je pochopitelně rizikové a reflektuje názor jednoho z oslovených rodičů, že i když jsou žáci seznámeni s riziky existujícími v kyberprostoru, vždy je na žákovi, zda se bude chovat bezpečně, zda uposlechne doporučení rodičů či dodrží pravidla, na která přistoupil. Pravidla většinou žáci s rodiči dohodnutá mají, nicméně např. starší žáci mohou častěji surfovat na internetu bez omezení času, za negativní lze považovat zjištění, že jsou to mladší žáci, kteří častěji nemají s rodiči domluvená pravidla týkající se jejich aktivit v kyberprostoru (žádná pravidla nemá 21,4 % žáků mladších, a jen 4,8 % žáků starších). Navíc 42,8 % žáků mladších uvedlo, že s rodiči vůbec nebaví o tom, co na internetu dělají, totéž uvedlo jen 26,1 % žáků starších. Ovšem mladší žáci jsou těmi, kdo častěji na toto téma s rodiči začínají hovor.

Za nevhodné lze označit i stahování hudby, programů apod., zejména jedná-li se o nelegální stahování. Za pozornost stojí, že jsou to zejména mladší žáci, kteří internet využívají ke stahování různých obsahů (jedná se o 87,5 % žáků mladších a 53,7 % žáků starších). Z rizikového chování zmiňovali žáci mladší již jen uvádění osobních údajů, avšak žáci starší jsou v kyberprostoru méně opatrní: zveřejňují své fotografie, 4,9 % těchto žáků pravidelně komunikuje s osobou, kterou zná pouze z tohoto prostředí, stejný počet žáků se také v kyberprostoru svěřuje s tím, co je těší, či naopak trápí. V tomto ohledu lze uvažovat o vlivu dospívání. Jak vysvětluje Černá (2013, s. 14), dospívající mají potřebu

intenzivního kontaktu s vrstevníky, a mimo jiné právě proto pro ně kyberprostor představuje velmi atraktivní prostředí. Starší žáci již vstupují do první fáze dospívání, pubescence, což tedy dle našeho názoru může vysvětlovat jejich větší aktivitu na sociálních sítích, komunikaci s druhými lidmi prostřednictvím internetu apod.

Chování žáků v kyberprostoru lze označit za rizikové: 66,7 % žáků již navštívilo stránky, které pro ně byly nevhodné, 10 % žáků navíc takové stránky neopustilo a shlédlo jejich obsah. Žáci však dokáží moderní komunikační prostředky užívat i vhodně, např. v souvislosti se školní přípravou: žák mající počítač jej sice ke školní přípravě nevyužívá, avšak většina ostatních žáků tak činí, nicméně „často“ pouze 6,7 % žáků majících mobilní telefon a též žák s tabletem.

Žáci se s výjimkou jednoho respondenta (žáka s počítačem) domnívají, že online prostředí může být nebezpečné, avšak zároveň soudí, že se v něm chovají bezpečně, s čímž ovšem lze jen stěží souhlasit, pokud respondenti uváděli, že např. zveřejňují své osobní údaje či komunikují s cizími lidmi. Pravděpodobně však žáci tuší, jaká rizika pro ně může kyberprostor představovat, a žádný z respondentů tak neuvedl, že uvažoval o schůzce s někým, koho poznal prostřednictvím internetu.

Z odpovědí vztahujících se k druhé výzkumné otázce tedy vyplývá, že žáci podceňují rizika kyberprostoru, mnohdy své nevhodné chování bagatelizují, resp. nepřisuzují mu význam, který dané jednání má (sdělování osobních údajů je nebezpečné, přesto s výjimkou jednoho žáka všichni respondenti uváděli, že se v kyberprostoru chovají bezpečně). Je však nutné zároveň uvést, že podíl na rizikovém chování žáků mají i jejich rodiče, neboť ne vždy mají děti jasně stanovená pravidla toho, jak se mají v online prostředí chovat.

Třetí výzkumná otázka zněla: Jaký je postoj učitelů a rodičů žáků prvního stupně malotřídní ZŠ Hradištko k moderním komunikačním prostředkům v rukou dětí mladšího školního věku?

Výzkumem byl zjištěn tolerantnější postoj rodičů k moderním komunikačním prostředkům. To se týkalo např. věku, kdy je vhodné dítěti pořídit první mobil (zatímco učitelé uváděli 8 či 9 let věku dítěte, 25,8 % rodičů zmiňovalo nižší věk, kdy dokonce 1 rodič uvedl věk 5 let) či první tablet (1 rodič opět uvedl předškolní věk). Tolerantnější přístup může být zapříčiněn více faktory – rodiče mimo jiné uváděli, že jim moderní prostředky pomáhají mít od dětí v případě potřeby „klid“, byť tento názor nebyl zmiňován příliš často. Nicméně pokud se měli rodiče a učitelé vyjadřovat k tomu, jaká negativa plynou z užívání moderních komunikačních prostředků pro žáky, zatímco učitelé se zaměřovali spíše na zdravotní rizika, negativní dopad na psychiku dítěte, rozvoj jeho

schopností, rodiče se více obávají zneužití dítěte v kyberprostoru a toho, že dítě shlédne na internetu nevhodný obsah.

Rodiče a učitelé se také rozcházelí v názorech na přínos moderních komunikačních prostředků pro žáky mladšího věku. Rodič více vyzdvihovali možnost osvojit si práci s moderními technologiemi v takto nízkém věku, jak uvedl jeden z rodičů: „*Dokáží se v tomto oboru rychleji orientovat a dnes je to již nutností.*“, oceňovali, že se žáci takto učí vyhledávat informace, mají možnost komunikovat s vrstevníky, zatímco učitelé si spojovali přínos moderních komunikačních prostředků především s výukou (tohoto názoru bylo 40 % učitelů, a jen 22,6 % rodičů), navíc zmiňovali možnost využívat tato zařízení k reedukaci žáků s poruchami učení či vadami řeči. Nicméně shoda panovala v tom, že děti v tomto věku užívají moderní komunikační prostředky především k zábavě.

Mohli jsme také pozorovat menší důvěru v žáky v souvislosti s dodržováním dohodnutých pravidel nebo chováním v souladu s tím, k čemu jsou tito žáci vedeni: 53,6 % rodičů je přesvědčeno o tom, že poučení dítěte vede k tomu, že se dítě následně v kyberprostoru chová bezpečně, avšak všichni učitelé soudí, že i přes poučení se žáci mladšího školního věku chovají v online prostředí rizikově, a to proto, že jsou „zbrklí“, „zvědaví“, „naivní“ a „důvěřiví“.

Pokud tedy shrneme odpovědi vztahující se ke třetí výzkumné otázce, můžeme tvrdit, že rodiče a učitelé žáků mladšího školního věku, kteří se zúčastnili našeho výzkumu, se rozcházejí v názorech na vhodnost užívání moderních komunikačních prostředků těmito dětmi. Rodiče jsou benevolentnější, více důvěřují dětem, že se dokáží chovat v kyberprostoru bezpečně, více také podporují užívání těchto zařízení dětmi mladšího školního věku.

Čtvrtou výzkumnou otázkou bylo zjišťováno, na jaké oblasti by měla být podle učitelů a rodičů žáků malotřídní ZŠ Hradištko zaměřena výuka mediální výchovy na prvním stupni ZŠ, se zřetelem ke způsobu užívání mobilních telefonů a tabletů žáky? K této výzkumné otázce se nám nepodařilo získat dostatek informací, neboť mimo jiné 53,3 % oslovených učitelů nezná obsah mediální výchovy a totéž vyjádřilo 40 % oslovených rodičů. Rodiče, kteří se k mediální výchově vyjadřovali, ji často zaměňovali za výuku informatiky. Přesto však bylo rodiči zmiňováno, že by měli být žáci vedeni ke kritickému přístupu vůči obsahům sdělovaných médií, měli by se učit rozumět reklamě (jejímu významu, cíli apod.), a též by měli být edukováni v oblasti chování na sociálních sítích.

Více informací jsme však získali v otázce využívání moderních komunikačních prostředků ve výuce. Učitelé i rodiče se shodovali v tom, že mobilní telefony není vhodné

ve škole užívat, mnohdy si dokonce přáli, aby je žáci nesměli do školy nosit. Mobilní telefony ruší ve výuce, děti je užívají ve značné míře ve svém volném čase, jejich využívání ve výuce označilo 28,6 % učitelů a 25,9 % rodičů za nevhodné a 25,9 % rodičů též za zbytečné. Pozitivnější postoj byl u obou skupin respondentů zaznamenán u užívání tabletů: bylo zřejmé, že s nimi učitelé mají ve výuce zkušenost, a to dobrou (zmiňována byla práce s QR kódy, Herbář apod.), učitelé si také opět cenili tabletů jako pomůcek při reedukaci žáků s poruchami učení nebo vadami řeči. Rodiče uváděli i další důvody – např. motivaci k učení, tablety mohou nahradit počítače, které se ve výuce užívají, umožňují žákům učit se pracovat s informacemi, navíc škola je pokroková, pokud žákům umožňuje s tablety ve výuce pracovat. Uváděny však byly i opačné názory, a to zejména v souvislosti s odváděním pozornosti žáků od školní práce. Ztotožnit se lze s názorem jednoho z rodičů, že *„pořád učitel je ústřední osobou, která rozhodne, zda tužka a papír nebo TABLET.“*

Z výzkumu tedy vyplynulo, že mediální výchova je nejen pro rodiče, ale i pro některé učitele fenoménem poměrně neznámým, nicméně rodiče i učitelé jsou pokrokoví v tom, že přiznávají moderním komunikačním prostředkům výhody, které lze využít i ve výuce, zároveň si však uvědomují i určitá rizika. Za pozitivní považujeme několikrát vyjádřený, byť ne zcela explicitně, názor rodičů, že je to učitel, který má a měl by umět rozhodnout, co je pro výuku vhodné, a co nikoliv, a zároveň že by školní prostředí mělo sloužit k výuce, nikoliv k zábavě. Učitelé i rodiče tedy přistupují k využívání moderních komunikačních prostředků ve výuce vstřícně, zároveň však i kriticky, a dbají především na jejich přínos pro žáky, ale i třídní či školní klima.

6 NAVRŽENÝ PROGRAM MEDIÁLNÍ VÝCHOVY PRO ŽÁKY 1. STUPNĚ ZŠ

Tematický okruh mediální propedeutiky, tj. mediální výchovy na prvním stupni základní školy, je zaměřen na „vytvoření situací, prostoru a příležitostí, v nichž mohou žáci aktivně zpracovávat své mediální zážitky a zkušenosti.“ (Pastorová, 2011, s. 70).

Doporučené výstupy mediální výchovy jsou na prvním stupni ZŠ dle Pastorové (2011, s. 70) následující:

- „odpovídá na otázky zaměřené na obsah čteného, slyšeného nebo sledovaného jednoduchého zpravodajského či reklamního sdělení“
- „charakterizuje postavy a hodnotí jejich jednání ve vztahu k události (zamýšlí se nad jejich vlastnostmi apod.)“
- „dotváří krátkou zprávu do logického sledu (vyprávěním, dramatizací, ilustrací apod.)“
- „při četbě, poslechu, sledování pohádek, seriálů, filmů rozlišuje prostředí reálné a fantastické (od vyjádření dojmu a pocitu k formulaci soudu a názoru)“
- „postupně rozlišuje místo a čas děje, jednoduché příběhy vypráví v časové a příčinné souvislosti“
- „na základě své intuice hodnotí přání, které slibuje splnit reklama, a porovnává je s realitou svých potřeb, zájmů a přání.“
- „sdělí, která média a jakým způsobem doprovázejí jeho den („moje každodenní mediální biografie“, média jako součást rodinného prostředí)“
- „na konkrétním příběhu začíná rozpoznávat rizika, která pro něj i pro ostatní představuje zveřejňování soukromí na internetu, a na příkladu uvede zásady bezpečného užívání síťových médií“.

V návaznosti na tyto doporučené výstupy jsme koncipovali program mediální výchovy, a to jako průřezové téma začleněné do více předmětů, konkrétně do předmětů český jazyk a literatura, výtvarná výchova, prvouka, přírodověda, ICT a pracovní činnosti.

Konkrétní náplň práce s žáky (třídou) je pro větší přehlednost schematizována vždy v tabulce. Uvedeny jsou čtyři konkrétní možné aktivity se žáky, jež lze realizovat v průběhu celého školního roku, vhodné je jejich časové rozložení v průběhu 1–2 měsíců.

Tabulka 22: Aktivita č. 1

REKLAMY: JAKÁ MAJÍ POSELSTVÍ A JAK SE JEJICH OBSAHY PROMÍTÁJÍ DO ŽIVOTA ŽÁKŮ		
Očekávané výstupy:	Žák „odpovídá na otázky zaměřené na obsah čteného, slyšeného nebo sledovaného jednoduchého zpravodajského či reklamního sdělení“	
	Žák „na základě své intuice hodnotí přání, které slibuje splnit reklama, a porovnává je s realitou svých potřeb, zájmů a přání.“	
Pomůcky, příprava:	Médium k promítání videa (reklama na sušenky BeBe dobré ráno (https://www.youtube.com/watch?v=7tXpyUWNJsA))	
	Balíček sušenek BeBe, případně pro každého žáka ve třídě ofocený obal sušenek s uvedeným složením výrobku	
	Pomůcky do výtvarné výchovy k nakreslení obrázku	
Využití v předmětech:	prvouka, výtvarná výchova, pracovní činnost, přírodověda, český jazyk a literatura, ICT	
Časová dotace:	1-3 vyučovací hodiny, případně 15minutová cvičení v jednotlivých vyučovacích hodinách	
	Úvodní část (puštění videa) provedena na začátku měsíce, dále průběžně navazováno v jednotlivých hodinách, na konci měsíce shrnutí tématu formou řízené diskuse	
Práce se třídou	1. Prezentace videa	
	2. Řízená diskuse	
	3. Praktická činnost v jednotlivých hodinách	
	4. Shrnutí tématu s vhodným odstupem (cca 1 měsíc)	
Konkrétní náměty k práci se třídou:	Jaké je podle vás poselství této reklamy? (český jazyk a literatura, prvouka, přírodověda)	<i>V čem je reklama pravdivá a v čem naopak klame?</i>
		<i>Uvést příklady klamavých reklam (možnost pustit další reklamní videa jako příklady klamavých reklam)</i>
		<i>Diskuse s žáky o reklamě, jejích rizicích, jak na ně reklama působí (emoce, chování, včetně chování spotřebního), jak na reklamy reagují rodiče, jak žák pozná, že je reklama klamavá?</i>
		<i>Jaký jazyk reklama používá (spisovný, nespisovný, slang, emočně zabarvená slova apod.), co je z hlediska výrazových prostředků pro reklamu charakteristické?)</i>
	Jak snídáte vy? (prvouka, přírodověda, pracovní činnost, výtvarná výchova, ICT)	<i>Diskuse s žáky o tom, jak snídají, jaké jsou stravovací návyky v rodině, jaká jídla jsou zdravá, jaká nikoliv, proč</i>
		<i>Navození tématu zdravého životního stylu a zásad zdravé výživy. Co si žáci představují pod pojmem vyvážená strava?</i>
		<i>Práce s obalem sušenek BeBe: žáci mohou využít tablety, mobilní telefony k vyhledání toho, zda je složení sušenek skutečně zdravé, proč ano, proč ne, jaká by měla být zdravá snídaně?</i>
		<i>Žáci nakreslí, jak u nich doma vypadá typická snídaně (nakreslí, co ráno snídáš a jak u vás doma probíhá snídaně). Žáci připraví zdravou snídani.</i>

Zdroj: autorka práce

Tabulka 23: Aktivita č. 2

MÉDIA V OSOBNÍM ŽIVOTĚ		
Očekávané výstupy:	Žák „sdělí, která média a jakým způsobem doprovázejí jeho den („moje každodenní mediální biografie“, média jako součást rodinného prostředí)“	
Pomůcky, příprava:	Médium k promítání videí	
Využití v předmětech:	český jazyk a literatura, přírodověda, prvouka, přírodověda, ICT	
Časová dotace:	1-2 vyučovací hodiny	
Práce se třídou	1. Navození tématu "Média ve vašich životech"	
	2. Zadání domácích úkolů	
	3. Vyhodnocení splněných domácích úkolů, prezentace videí	
	4. Řízená diskuse	
Konkrétní náměty k práci se třídou:	Zadání domácího úkolu (prvouka): sledujte, jak jsou média zastoupena ve vašich životech, zkuste spočítat, kolikrát za dobu, kdy jste doma, vezmete do ruky mobilní telefon	<i>K jakým účelům média užíváte?</i>
		<i>Jaká média nejčastěji užíváte a proč?</i>
		<i>Co by se pro vás změnilo, kdybyste nemohli užívat mobilní telefon?</i>
	Slohová práce na téma "Média v mém běžném školním dni" (český jazyk a literatura)	<i>Dobrovolná prezentace slohových prací</i>
		<i>Volná diskuse o prezentovaných slohových pracích</i>
		<i>Formulace doporučení pro vhodné a bezpečné užívání médií</i>
	Zadání domácího úkolu (přírodověda, ICT): Natočte krátké video znázorňující, jak jsou média zastoupena ve vašem rodinném životě	<i>Dobrovolná prezentace domácích úkolů</i>
		<i>Volná diskuse o prezentovaných videích</i>
		<i>Jaká by mohla být podoba videa (jaké prvky by mělo/mohlo mít), aby se jednalo o reklamní spot?</i>
		<i>Jak se liší dokument od reklamního spotu?</i>

Zdroj: autorka práce

Tabulka 24: Aktivita č. 3

BEZPEČNÉ CHOVÁNÍ NA INTERNETU		
Očekávané výstupy:	Žák „na konkrétním příběhu začíná rozpoznávat rizika, která pro něj i pro ostatní představuje zveřejňování soukromí na internetu, a na příkladu uvede zásady bezpečného užívání síťových médií“.	
Pomůcky, příprava:	Médium k promítání videí (video o bezpečném chování na internetu: https://www.youtube.com/watch?v=A1e-G6DnV-E), formulář pro odpovědi žáků, výtvarné pomůcky, tablety, mobilní telefony	
Využití v předmětech:	prvouka, přírodověda, výtvarná výchova, ICT	
Časová dotace:	2-3 vyučovací hodiny, případně 15minutová cvičení v jednotlivých vyučovacích hodinách	
Práce se třídou	1. Presentace videa	
	2. Řízená diskuse	
	3. Zadání úkolů	
	4. Vyhodnocení domácích úkolů/úkolů ve výtvarné výchově	
Konkrétní náměty k práci se třídou:	Presentace videa, diskuse	<i>Jak se staráte o své bezpečí v reálném životě a v online prostředí?</i>
		<i>Jaká rizika znáte? Jak se proti nim chráníte?</i>
	Zadání úkolu ve výtvarné výchově: vytvořit leták na téma "Chovám se na internetu bezpečně"	<i>Rozdělení žáků do skupin (cca 5 žáků)</i>
		<i>Presentace výsledků, volná diskuse</i>
	Zadání domácího úkolu: "Moje aktivity na internetu"	<i>Žáci mají za úkol všimnout si během jednoho celého týdne svých aktivit na internetu, zapisovat četnost rizikových aktivit a nebezpečí, s kterými se setkali, do připraveného formuláře</i>
		<i>Po týdnu vyhodnocení, volná, částečně řízená diskuse</i>
	Zadání skupinové práce ve třídě: "Jaká rizika na nás na internetu "číhají" a jak se proti nim bránit"	<i>Žáci se rozdělí do skupin 3-5 žáků a natočí podobné video</i>
		<i>Presentace výsledků a následná diskuse</i>

Zdroj: autorka práce

Tabulka 25: Aktivita č. 4

UČÍME SE NETIKETĚ		
Očekávané výstupy:	Žák „ <i>pečuje o své vztahy s druhými lidmi</i> “	
	Žák „ <i>respektuje jiné lidi jako svébytné bytosti</i> “	
Pomůcky, příprava:	Mobilní telefony či tablet	
	Pomůcky do výtvarné výchovy k nakreslení letáku, běžné školní pomůcky	
Využití v předmětech:	prvouka, výtvarná výchova, pracovní činnosti, přírodověda, český jazyk a literatura	
Časová dotace:	1-3 vyučovací hodiny, případně 15minutová cvičení v jednotlivých vyučovacích hodinách	
Práce se třídou:	1. Prezentace tématu	
	2. Řízená diskuse	
	3. Zadání úkolů v jednotlivých hodinách	
Konkrétní náměty k práci se třídou:	Komunikace s využíváním moderních komunikačních prostředků:	<i>Jak na psaní SMS: žáci mají napsat běžnou SMS prostřednictvím mobilního telefonu. Prezentace výsledků, volná diskuse: Co v některých SMS chybí, co by nemělo v žádné SMS chybět, co je naopak nevhodné?</i>
		<i>Jak na psaní e-mailů: žáci mají napsat e-mail kamarádovi/ce prostřednictvím tabletu nebo PC. Prezentace výsledků, volná diskuse: Co v některých e-mailech chybí, co by nemělo v žádném e-mailu chybět, co je naopak nevhodné?</i>
	Slušnost v komunikaci v online prostředí:	<i>Prvních 10-15 minut edukace v netiketě. Poté mají žáci s využitím tabletů či počítačů vyhledat na internetu informace o netiketě.</i>
		<i>Rozdělení žáků do skupin o 3-5 členech. Zadání projektu: vytvořte leták i s příklady, jak má a nemá vypadat slušná komunikace na internetu.</i>
		<i>Zadání domácího úkolu: během měsíce pohybu v online prostředí zaznamenávejte, s jakými prohřešky vůči netiketě jste se setkali. Vyhodnocení úkolu po měsíci formou řízené diskuse.</i>

Zdroj: autorka práce

Vzhledem k tomu, že byl navržený program sestaven již v období závěru školního roku, nebylo možné jej plně realizovat. Přesto alespoň formou pilotní studie byly zvoleny dílčí aktivity, kterých se žáci zúčastnili. Realizována tak byla část aktivity 1 a 4.

Žákům ve II. třídě ZŠ Hradištko (tj. ve třídě, v níž je sloučen 3., 4. a 5. ročník) bylo prezentováno video „BeBe dobré ráno“. Není překvapující, že všichni žáci reklamu dobře znali, což opět dokládá, že respondenti tráví mnoho svého volného času sledováním televize, internetu apod. Video bylo promítáno prostřednictvím stolního počítače připojeného k dataprojektoru. Připraveny byly také další příklady klamavých nebo spíše zavádějících reklam, kdy bylo vycházeno především z hodnocení dílčích reklam Radou pro rozhlasové a televizní vysílání.

Po iniciované diskusi byli žáci schopni získat alespoň základní kritický odstup od reklam, neboť původní znalosti žáků v tomto ohledu lze hodnotit jako takřka nulové: žáci nebyli schopni uvést, co je reklama klamavá, s jakými nepřesnými informacemi se mohou setkat v reklamách, jak je vhodné k reklamám přistupovat. Všichni žáci byli po zhlédnutí videa přesvědčeni, že sušenky BeBe jsou vhodné ke snídani, neboť dodají jedinci mnoho energie. Po dotazu, proč jsou sušenky vhodné, odpovídali žáci – „*Protože to přece říkali v reklamě*“. Žáci byli pouze obeznámeni s tím, že reklamy jsou koncipovány tak, aby byly „*hezké*“, „*aby když se na ně kouknu, tak jsem dostala chuť to sníst*“, nicméně nepředpokládali, že se mohou v reklamách setkat s nepravdivými informacemi. Protože nebylo možné s žáky intenzivně v rámci navržené aktivity pedagogicky pracovat, pouze během druhé hodiny přírodovědy byla věnována pozornost zdravému životnímu stylu a zásadám zdravého stravování, kdy byl žákům předložen ofocený obal sušenek BeBe a oni sami již vyhodnocovali „zdravost“ sušenek. Bylo zřejmé, že tématu zdravého stravování je v rodinách žáků věnována pozornost, neboť žáci např. uváděli, že jsou v sušenkách „*Éčka*“, takže „*to moc zdravý asi nebude*“.

Naplněn tak byl očekávaný výstup: Žák „*na základě své intuice hodnotí přání, které slibuje splnit reklama, porovnává je s realitou svých potřeb, zájmů a přání.*“, nicméně zcela jistě by bylo vhodné s tématem dále pracovat v následujícím školním roce. Předané poznatky žákům jsou pouze kusé, představují základní rámec, tj. pochopení, že nelze věřit všemu, co je v reklamách (médiích) prezentováno, avšak žáci dosud neumějí na konkrétních případech rozpoznávat nevhodné prvky reklam, neuvědomují si, jaké prvky reklamy působí především na emoce s cílem ovlivnit spotřební chování apod. Navíc nebylo téma plně vyčerpáno, plánováno je tedy pokračovat s aktivitou v dalším školním roce.

Hlavním cílem prováděných aktivit by mělo být vnímání reklamy žáky odlišným způsobem, tj. s kritickým odstupem (naučit se přemýšlet po expozici reklamy, jak tato

na jedince působí, jaké v něm vyvolává emoce či tendenci k určitému jednání). Žáci by měli porozumět cílům reklamy, měli by znát základní prvky reklamy, které jsou zacílené na ovlivnění spotřebního chování jedince. Měli by se také naučit o reklamě diskutovat. To vše pak může být základem toho, aby žáci rozpoznali manipulaci, a to nejen v reklamě, ale i v dalších mediálních obsazích.

Dále byla alespoň částečně realizována aktivita č. 4. Její tvorba nevycházela z očekávaných výstupů mediální výchovy, ale z výstupů určených pro Osobnostní a sociální výchovu. V tomto případě bylo však naším cílem především vést žáky k efektivnímu užívání moderních komunikačních prostředků. Z výzkumu vyplynulo, že žáci tyto prostředky běžně užívají. Sledováno tedy bylo, jak probíhá jejich komunikace v online prostředí, zda je v souladu se zásadami netikety, tj. etiky týkající se chování, včetně komunikace, v prostředí internetu.

Bylo zjištěno, že žáci běžně při psaní SMS či e-mailů zapomínají na úvodní oslovení, nepodepisují zprávu svým jménem, v e-mailech neuvádějí jeho předmět, rozesílají hromadné správy (spamy), pokud jsou např. na chatu terčem agresivního jednání (verbální agrese), mají tendenci chovat se obdobným způsobem. Žáci si neuvědomují, že to, jak se v prostředí internetu chovají, vytváří v příjemci zpráv určitou představu o slušnosti a celkové osobnosti žáků, přičemž tvorba tohoto obrazu je ovlivněna skutečností, že nedochází k setkání tváří v tvář. Žáci tedy dostali zadání, spíše doporučení, nikoliv přímo domácí úkol (s ohledem na závěr školního roku), aby registrovali své jednání v prostředí internetu, všimli si, jak v online prostředí lidé komunikují, jaký obraz o daném člověku si následně na základě této komunikace vytvářejí, a jaký si pravděpodobně vytvářejí ostatní o nich, pokud např. napíší zprávy jako „*Deš dneska ven?*“, „*Sorry, mám zaracha*“, „*Já nejsu blbej, ty seš blbá*“ apod., což byly příklady zpráv, které žáci sice nevytvořili po zadání (napiš běžnou SMS či e-mail), ale tyto příklady byly následně žáky uváděny v diskusi jako způsoby, jak komunikují se svými kamarády prostřednictvím SMS či jak reagují na nepříjemné zprávy na chatu.

Cílem aktivity č. 4 by mělo být uvědomění žáků, že i v prostředí internetu dochází k vytváření obrazu o nich samotných na straně příjemce, že komunikace na internetu může být dohledána i mnoho let zpětně, že nedodržování zásad slušného chování může být překážkou v jednání s druhými na internetu. Žáci byli překvapeni předanými informacemi a lze se domnívat, že se začnou alespoň částečně zamýšlet nad svojí formou sebeprezentace v online prostředí.

ZÁVĚR

Téma užívání moderních komunikačních prostředků ve výuce, ale i stav mediální výchovy v českých školách, se v poslední době dostávají do centra zájmu nejen odborníků, včetně pedagogů, ale i laiků, k nimž lze přiřadit rodiče žáků. Mnozí lidé si bez těchto zařízení nedokáží představit každodenní fungování, často je pochopitelně užívání moderních komunikačních prostředků nutností, např. v oblasti pracovní.

Nabízí se otázka, co moderní komunikační prostředky znamenají v rukou žáků mladšího školního věku. Jsou pro ně výhodou, připraví je lépe na budoucí život, nebo naopak pro ně představují rizika, včetně ohrožení psychického vývoje? Nejen na tyto otázky jsme v předkládané bakalářské práci hledali odpověď, přičemž náš zajímal názor učitelů, rodičů, opomenuti nebyli ani samotní žáci, u nichž jsme se zaměřili především na jejich názor na moderní komunikační prostředky, ale zabývali jsme se tím, jaký je jejich přístup, chování k těmto zařízením.

V teoretické části práce byly popsány klíčové pojmy, jakými jsou média, moderní komunikační prostředky, zejména mobilní telefon a tablet, či mediální výchova. Pojednáno bylo o využívání ICT ve výuce, včetně nedostatků, které v této oblasti v českém školství panují. Popsána byla mediální výchova na prvním stupni základní školy, stručně jsme se zabývali také mediální výchovou v rodinném prostředí. Pozornost byla také věnována rizikům spojených s využíváním moderních komunikačních prostředků dětmi a dospívajícími. Uvedeny byly také výzkumy na toto téma, a to české i zahraniční.

Na teoretická východiska bylo navázáno praktickou částí, v níž je popsán realizovaný kvantitativní výzkum, jehož respondenty byli žáci a učitelé malotřídní školy Hradištko a též rodiče těchto žáků. Cílem výzkumu bylo zjistit, k jakému účelu žáci malotřídní Základní školy Hradištko využívají ve svém volném čase mobilní telefony a tablety. Dílčími cíli bylo zjistit, jaký je přístup žáků malotřídní ZŠ Hradištko k užívání mobilních telefonů a tabletů. Dalšími cíli bylo zjistit, jaký je postoj učitelů a rodičů žáků k užívání mobilních telefonů a tabletů jejich dětmi a též navrzení programu mediální výchovy pro žáky prvního stupně, se zřetelem k efektivnímu užívání těchto moderních komunikačních prostředků žáky prvního stupně ZŠ. K naplnění cílů bylo užito dotazníkové šetření. Porovnávány byly výsledky získané od rodičů a žáků, zkoumán byl přístup k moderním komunikačním prostředkům žáky mající pouze mobilní telefon, tablet či počítač, a srovnávání byli ve svých odpovědích žáci ve věku 6–8 let a ve věku 9–12 let.

Stanovené cíle lze považovat za naplněné. Výzkumem bylo zjištěno, že oslovení žáci užívají tyto prostředky především k zábavě (hrají na nich hry, fotografují s nimi,

stahují si aplikace, hry, videa, hudbu, navštěvují sociální sítě apod.). Mobilní telefon jim slouží především ke komunikaci s rodiči či kamarády, umí však prostřednictvím něj také vyhledávat informace, včetně informací do školy. Starší žáci prostřednictvím mobilních komunikačních prostředků také navštěvují sociální sítě.

Přístup těchto žáků k moderním komunikačním prostředkům lze považovat za rizikový. Žáci v kyberprostoru komunikují s cizími lidmi, a to i pravidelně, zveřejňují osobní údaje, svěřují se cizím lidem. To je ovšem značně ovlivněno přístupem rodičů k tomu, jak jejich děti mobilní telefony nebo tablety užívají, mohou užívat. Pětina žáků nemá s rodiči dohodnutá žádná pravidla ohledně času či obsahu, který žáci na internetu konzumují, nezdá se ani s dětmi nebaví o tom, co na internetu dělají. V tomto ohledu projevovali učitelé větší obavy o žáky, resp. byli schopni zaujímat kritičtější postoj ke schopnostem a dovednostem těchto žáků, mimo jiné proto, že vycházeli i ze specifík mladšího školního věku. Děti v této životní etapě nemají dostatečně rozvinuté kritické myšlení, jsou hodně vázány na realitu, emočně zatížené, důvěřivé, což je činí v kyberprostoru křehké a ohrožené.

I přes rizika, která z užívání moderních komunikačních prostředků pro žáky mladšího školního věku plynou, se rodiče i učitelé shodovali v názoru, že tato zařízení mají i své výhody, a lze je tak využívat i ve školním prostředí. Preferovány byly tablety, mobilní telefony podle učitelů i rodičů do výuky příliš u těchto žáků nepatří. Přínos tabletů spatřují učitelé především v jejich možnosti zpestřit výuku či zdůrazňovali jejich značný přínos pro žáky s poruchami učení nebo poruchami řeči. Rodiče se více zaměřovali na potřebu naučit děti zacházet s ICT, vybavit je počítačovou gramotností. Mediální výchovu rodiče příliš neznají, což bohužel platí i pro většinu oslovených učitelů, kteří nebyli schopni uvést, jaký je její obsah. Alespoň v obecné rovině však rodiče soudí, že by měla být mediální výchova zacílena na utváření kritického myšlení žáků vůči mediálním obsahům.

Součástí práce je i navržený program pro žáky prvního stupně právě pro mediální výchovu. Domníváme se, že prostor pro zařazování těchto témat do výuky je značný, nutností je ovšem pozitivní přístup (ale i obezřetný přístup) k moderním komunikačním prostředkům. Platí, že pouze pokud budou dospělí, autority těchto dětí, jednat v souvislosti s moderními komunikačními prostředky odpovědně, zároveň však nebudou jejich význam devalvovat, ale volit spíše objektivní přístup, mohou být tato zařízení pro děti přínosem. Nutností je ovšem také přihlídnutí ke specifickým věku žáků. I náš výzkum potvrdil, že bez potřebné edukace mohou mobilní telefony a tablety představovat pro žáky nezanedbatelné riziko.

SEZNAM LITERATURY

- BENDL, S., 2015. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4248-9.
- BENDOVIÁ, P., 2011. ICT u dětí se specifickými poruchami učení. In ZIKL, P. *Využití ICT u dětí se speciálními potřebami*. Praha: Grada, s. 39-40. ISBN 978-80-247-3852-9.
- BUERMANN, U., 2009. *Jak (pře)žít s médii: příležitosti a hrozby informačního věku a nové úkoly pedagogiky*. Hranice: Fabula. ISBN 978-80-86600-58-1.
- BURIAN, P., 2014. *Internet inteligentních aktivit*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5137-5.
- BYTEŠNÍKOVÁ, I., 2012. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3008-0.
- ČERNÁ, A. 2013. Kyberšikana - nový typ agrese u dětí a dospívajících. In ČERNÁ, A. a kol. *Kyberšikana*. Praha: Grada, s. 13-36. ISBN 978-80-210-6374-7.
- ČERNÝ, M., MAZÁČOVÁ, P., 2015. *Tablet ve školní praxi*. Brno: Flow. ISBN 978-80-88123-02-6.
- DISMAN, M., 2011. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1966-8.
- ECKERTOVÁ, L., DOČEKAL, D., 2013. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-3804-5.
- GAVORA, P., 2008. *Úvod do pedagogického výskumu*. 4. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava. ISBN 978-80-223-2391-8.
- GILES, D., 2012. *Psychologie médií*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3921-2.
- GILLERNOVÁ, I., KREJČOVÁ, L., 2012. *Sociální dovednosti ve škole*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3472-9.
- HEJLOVÁ, H., 2014. Dětská zkušenost s komunikací v prostředí mobilního telefonu. *Didaktické studie*. 2014, roč. 1, č. 2, s. 125-133. ISSN 1804-1221.
- HUBINKOVÁ, Z. a kol. 2008. *Psychologie a sociologie ekonomického chování*. 3., aktualiz., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1593-3.
- KLEMENT, M. a kol. 2017. *ICT nástroje a učitelé: adorace, či rezistence?* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5092-6.
- KOMZÁK, T. 2013. *Řízení IT projektů pro úplné začátečníky*. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-3791-8.

- KRČMÁŘOVÁ, B., VACKOVÁ, K. 2012. Dítě předškolního a mladšího školního věku a internet. *Děti a online rizika: sborník studií*. Praha: Linka bezpečí, s. 13-30. ISBN 978-80-904920-3-5.
- KROUŽELOVÁ, D. a kol., 2010. *Příručka mediální výchovy: Mediální výchova na gymnáziích*. Pardubice: Koalice nevládek Pardubicka. ISBN neuvedeno.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., 2006. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada. ISBN 80-247-1284-9.
- NG, K.K., LUK, Ch. H., LAM, W. M., 2017. The Acceptance of Using Social Mobile Application for Learning in Hong Kong's Higher Education. In MA, W. W. K., CHAN, Ch-K., FUNG, H., FONG, Ch. W. R. (Eds.), 2017. *New Ecology for Education – Communication X Learning: Selected Papers from the HKAECT-AECT 2017 Summer International Research Symposium*. Singapore: Springer, s. 33-46. ISBN 978-981-10-4345-1.
- MACHOVÁ, J., KUBÁTOVÁ, D. a kol., 2015. *Výchova ke zdraví*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5351-5.
- MAŠEK, J., MICHALÍK, P., VRBÍK, V., 2004. *Otevřené technologie ve výuce*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni. ISBN 80-7043-254-3.
- MIČIENKA, M., JIRÁK, J., 2007. *Základy mediální výchovy*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-315-4.
- MIKULÁŠTÍK, M., 2010. *Komunikační dovednosti v praxi*. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2339-6.
- MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.
- MOTSCHNIG, R., NYKL, L., 2011. *Komunikace zaměřená na člověka: rozumět sobě i druhým*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3612-9.
- PASTOROVÁ, M., 2011. *Doporučené a očekávané výstupy: Mediální výchova v základním vzdělávání: Metodická podpora*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze. ISBN 978-80-87000-76-2.
- PASTOROVÁ, M., JIRÁK, J., 2015. *K integraci mediální výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4624-0.
- PRENSKY, M. 2010. *Teaching Digital Natives: Partnering for Real Learning*. Thousand Oaks, London: Sage. ISBN 978-1-4129-7541-4.
- PROCHÁZKA, D., 2011. *Nebojte se počítače – pro Windows 7 a Office 2010*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3717-1.

- REICHEL, J., 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.
- SEDLÁČKOVÁ, D., 2009. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2685-4.
- SCHELLMANN, B., 2004. *Média: základní pojmy, návrhy, výroba*. Praha: Europa-Sobotáles. ISBN 80-86706-06-0.
- SIGMUNDOVÁ, D. a E. SIGMUND. 2015. *Trendy v pohybovém chování českých dětí a adolescentů*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-4839-8.
- SLEZÁČKOVÁ, A., 2011. Jak využít média pozitivním způsobem. *Řízení školy*. 2011, č. 5, s. 30-31. ISSN 1214-8679.
- SLOBODA, Z., 2013. *Mediální výchova v rodině: Postoje, nástroje, výzvy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4496-3.
- SPITZER, M., 2014. *Digitální demence*. Brno: Host. ISBN 978-80-7294-872-7.
- STAŠOVÁ, L., SLANINOVÁ, G., JUNOVÁ, I., 2015. *Nová generace: vybrané aspekty socializace a výchovy současných dětí a mládeže v kontextu medializované společnosti*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-567-7.
- ŠEĐOVÁ, K., 2006. Mediální výchova v rodinách předškoláků. *Pedagogická orientace*. Roč. 16, č. 1, s. 72-85. ISSN 1211-4669.
- URBAN, L., DUBSKÝ, J., MURDZA, K., 2011. *Masová komunikace a veřejné mínění*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3563-4.
- URBAN, L., 2017. *Sociologie: klíčová témata a pojmy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5774-2.
- VÁGNEROVÁ, M., 2000. *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost a stáří*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.
- VÁGNEROVÁ, M., 2008. *Vývojová psychologie pro obor speciální pedagogika – vychovatelství*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7372-306-4.
- VYMĚTAL, J., 2010. *Úvod do psychoterapie*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2667-0.
- ZIKL, P., 2011. *Využití ICT u dětí se speciálními potřebami*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3852-9.
- ŽIVNÁ, K. 2016. *Mediální výchova na 1. stupni základní školy*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Katedra primární pedagogiky. Vedoucí práce J. Havel.

Internetové zdroje:

BREDL, J., 2017. Učitelé často nevědí, jak učit o médiích. *Marketing & Media*. [online] 23. 1. 2017 [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: <http://mam.ihned.cz/c1-65595350-ucitele-casto-nevedi-jak-ucit-o-mediich>

BŘEŠŤAN, R., 2018. Učitelé netuší, jak vyučovat mediální výchovu. Řada z nich se tématu bojí, jiní věří Aeronetu. *Hlídací pes*. [online] 5.3.2018 [cit. 2018-05-28]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/ucitele-netusi-vyučovat-medialni-vychovu-rada-nich-se-tematu-boji-jini-veri-aeronetu/>

ČŠI, 2017. Využívání digitálních technologií v mateřských, základních, středních a vyšších odborných školách. *Česká školní inspekce*. [online] 2017 [cit. 2018-01-27]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/cz/Aktuality/Tematicka-zprava-Vyuzivani-digitalnich-technologii/Shrnuti-Vyuzivani-digitalnich-technologii-v-MS,-ZS,-SS-a-VOS.pdf>

ECKERTOVÁ, L. 2014. Digitální přistěhovalci a digitální domorodci. *Učitelské noviny*. [online] březen 2014 [cit. 2018-05-22]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=7725>

E15, 2014. Digitalizace výuky: stále více škol testuje tablety a dotykové tabule. *MobilMania.cz*. [online] 4. 10. 2014 [cit. 2018-01-26]. Dostupné z: <https://www.mobilmania.cz/digitalizace-vyuky-stale-vice-skol-testuje-tablety-a-dotykovetabule/a-1328433/?mobiredir=off>

HANDL, J. 2009. České děti a internet. *Lupa.cz*. [online] 29.5.2009 [cit. 2018-05-23]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/ceske-deti-a-internet/>

HOLLOWAY, D., GREEN, L. and S. LIVINGSTONE. 2013. Zero to eight: Young children and their internet use. *LSE Research Online*. [online] August 2013 [cit. 2018-05-23]. Dostupné z: http://eprints.lse.ac.uk/52630/1/Zero_to_eight.pdf

JIRÁK, J., ŠŤASTNÁ, L. a M. ZEŽULKOVÁ. 2016. Studie mediální gramotnosti populace ČR: Mediální gramotnost osob starších 15 let. *Rada pro rozhlasové a televizní vysílání*. [online] srpen 2016 [cit. 2018-05-22]. Dostupné z: https://www.rrtv.cz/cz/files/monitoring/studie_medialni_gramotnosti_populace_CR.pdf

KONTRÍKOVÁ, V., ČERNÍKOVÁ, M. a ŠMAHEL, D., 2015. Byl jednou jeden tablet: Děti (0-8) a digitální technologie. *Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity*. [online] únor 2015 [cit. 2018-05-27]. Dostupné z: http://irtis.fss.muni.cz/wp-content/uploads/2015/02/0-8__National_report_final_CZ.pdf

KOPECKÝ, K., 2014. Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2014. *e-bezpeci.cz*. [online]. 15. 7. 2014 [cit. 2018-01-22]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz>

bezpeci.cz/index.php/tiskove-zpravy/884-ahoj-potkame-se-osobne-40-deti-na-internetu-by-souhlasilo

LIOLIASOVÁ, P., 2017. Člověk v tísní: na více než polovině středních škol mají studenti nedostatečnou mediální výchovu. *iROZHLAS*. [online]. 12. 03. 2017 [cit. 2018-01-07].

Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/clovek-v-tisni-na-vice-nez-polovine-strednich-skol-maji-studenti-nedostatecnou-medialni-vychovu_201703120800_jaj

LUPAČ, P. 2011. Mýty (a realita) digitální generace. *Lupa.cz* [online] 25.3.2011 [cit. 2018-05-22]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/myty-a-realita-digitalni-generace/>

MŠMT, 2008. ICT vize MŠMT. *Vláda České republiky*. [online] 2008 [cit. 2018-05-27].

Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/1skolama_rack7kempyid.doc

MŠMT, 2014. Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*. [online] 31.10.2014 [cit. 2018-05-27]. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/uploads/DigiStrategie.pdf>

MŠMT, 2016. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Národní ústav pro vzdělávání*. [online] leden 2016 [cit. 2017-11-17]. Dostupné z:

http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

MULLEN, J. K. 2012. Digital Natives Are Slow to Pick Up Nonverbal Cues. *Harvard Business Review*. [online]. Březen 2012 [cit. 2018-06-06]. Dostupné z:

<https://hbr.org/2012/03/digital-natives-are-slow-to-pi>

NEUMAJER, O., 2014. Volba operačního systému pro školní tablety. *Metodický portál RVP*. [online] 13. 1. 2014 [cit. 2018-01-27]. Dostupné z:

<https://spomocnik.rvp.cz/clanek/18289/VOLBA-OPERACNIHO-SYSTEMU-PRO-SKOLNI-TABLETY.html>

NEUMAJER, O., 2015. Mobil díky senzorům všudypřítomnou didaktickou pomůckou. *Metodický portál RVP*. [online] 23. 11. 2015 [cit. 2018-01-26]. Dostupné z:

<https://spomocnik.rvp.cz/clanek/20471/>

NEUMAJER, O., 2017. ČŠI o ICT ve školách: Zajištění nedostatečné, počítače zastaralé, připojení omezené, situace kritická. *Metodický portál RVP*. [online] 11.12.2017 [cit. 2018-05-27]. Dostupné z: <https://spomocnik.rvp.cz/clanek/21625/CSI-O-ICT-VE-SKOLACH-ZAJISTENI-NEDOSTATECNE-POCITACE-ZASTARALE-PRIPOJENI-OMEZENE-SITUACE-KRITICKA.html>

<https://spomocnik.rvp.cz/clanek/21625/CSI-O-ICT-VE-SKOLACH-ZAJISTENI-NEDOSTATECNE-POCITACE-ZASTARALE-PRIPOJENI-OMEZENE-SITUACE-KRITICKA.html>

OBRÁTIL, M., 2013. Mediální výchova ve škole: Metodický materiál pro učitele. *Lipka.cz*. [online] 2013 [cit. 2018-01-22]. Dostupné z: <http://www.lipka.cz/soubory/media-f3503.pdf>

<http://www.lipka.cz/soubory/media-f3503.pdf>

VLADYKA, M. 2004. Mediální gramotnost začíná tam, kde končí „mediální nevinnost“: Rozhovor s Janem Jirákem. *Revue pro média: časopis pro kritickou reflexi médií*. [online] 2004, roč. 4, č. 8. [cit. 2018-01-07]. Dostupné z http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Revue08/rozhovor_jirak_rpm08.pdf

VÚP. 2011. Doporučené očekávané výstupy: Metodická podpora pro výuku průřezových témat v základních školách. *Výzkumný ústav pedagogický v Praze*. [online] 2011 [cit. 2018-05-22]. Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/07/DOV-ZV1.pdf>

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Dotazník pro žáky vlastníci mobilní telefon

Příloha č. 2: Dotazník pro žáky vlastníci tablet

Příloha č. 3: Dotazník pro žáky vlastníci počítač

Příloha č. 4: Dotazník pro učitele

Příloha č. 5: Dotazník pro rodiče

Příloha č. 1: Dotazník pro žáky vlastníci mobilní telefon

DOTAZNÍK PRO ŽÁKY

Ahoj!

Ráda bych Tě touto cestou požádala o vyplnění dotazníku věnovaného médiím a moderním technologiím, konkrétně tabletům a mobilům.

*U každé otázky, pokud není uvedeno jinak, označ prosím **vždy jen jednu odpověď**. Pokud jsi vyzván/a k doplnění, vysvětlení odpovědi, prosím zkus uvést, co tě k otázce napadá.*

Dotazníky budou zpracovány anonymně, takže se nikdo nedozví, jak jsi odpovídal/a. Výsledky týkající se užívání mobilů a tabletů ve výuce však mohou být (opět anonymně) podány škole. Máš tak možnost ovlivnit, jak by učitelé mohli tablety a mobily více a lépe v hodinách využívat.

Děkuji Ti za tvůj čas, zájem a upřímnost při vyplňování.

Lenka Mojžíšová

1. Máš vlastní mobilní telefon?

- a) Ano
- b) Ne

2. Co pro tebe znamená mobilní telefon? Uveď prosím **všechny pravdivé odpovědi**:

- a) Věc, pomocí které se domluvím s rodiči
- b) Věc, pomocí které se domluvím s kamarády
- c) Věc, kterou potřebuji k učení
- d) Hračku, věc, pomocí které se zabavím
- e) Věc, která mi pomáhá kamarádit se s dětmi
- f) Věc, která mi pomáhá na oblíbenosti mezi ostatními dětmi (když mám mobil, ostatní se mnou více kamarádí)
- g) Jiné (uveď prosím).....

3. Z jakého důvodu **často** užíváš mobil? Uveď prosím **všechny pravdivé odpovědi**:

- a) Když si potřebuji zavolat nebo napsat sms
- b) Když mi někdo volá, nebo mi přijde sms
- c) Když si potřebuji najít nějaké informace
- d) Když si chci na mobilu zahrát hru apod.
- e) Když chci jít na Facebook nebo jinou sociální síť

f) Jen tak ze zvyku

4. Z jakého důvodu **často** užíváš tablet? Uveď prosím **všechny pravdivé odpovědi**:

- a) Když si chci zahrát nějakou hru
- b) Když si chci pustit písničku, podívat se na video apod.
- c) Když chci jít na Facebook nebo jinou sociální síť
- d) Když chci jen tak surfovat na internetu
- e) Když potřebuji zjistit něco do školy, nebo něco zjistit z jiného důvodu
- f) Když se nudím

5. V tabulce prosím zaškrtni u každé položky (otázky), jak často danou činnost provádíš:

Položka (otázka)	Mnohokrát za den	Každý den	Jedenkrát za den	Jedenkrát za týden	Méně než jedenkrát za týden
Jak často telefonuješ?					
Jak často surfuješ na internetu?					
Jak často hraješ na mobilu nebo tabletu hry?					
Jak často stahuješ filmy, hry, aplikace apod.?					
Jak často užíváš sociální sítě (Facebook, YouTube apod.)?					
Jak často vyhledáváš informace pomocí mobilu nebo tabletu?					
Jak často fotíš prostřednictvím mobilu nebo tabletu?					

6. Jaká pravidla máš domluvená s rodiči ohledně používání mobilu nebo tabletu? Uveď prosím **všechny pravdivé odpovědi**:

- a) Na internetu mohu surfovat neomezeně, rodiče mi povolují jakýkoliv čas
- b) Rodiče mi stanovují, jak dlouho můžu být (surfovat) na internetu

- c) Rodiče mi stanovují, jaké stránky mohu navštívit
- d) Mám stanovený čas užívání, ale už nemám stanoveny, co mohu na mobilu nebo tabletu dělat
- e) Mám stanovený čas užívání a také omezení v tom, co mohu na mobilu nebo tabletu dělat
- f) Nemám žádná omezení

7. S kým nejčastěji komunikuješ prostřednictvím mobilu nebo tabletu?

- a) S rodiči
- b) S kamarády
- c) Se sourozenci, prarodiči
- d) S lidmi, s kterými se znám z internetu
- e) Vůbec nebo skoro vůbec s nikým prostřednictvím mobilu nebo tabletu nekomunikuji
- f) Jiné (uveď prosím).....

8. Stalo se ti, že ses dostal/a na stránky, které byly pro tebe nevhodné a nepříjemné? Jak si se zachoval/a?

- a) Ano, hned jsem takové stránky opustil/a
- b) Ano, chvíli jsem se i díval/a
- c) Ne, ale zajímalo by mě to
- d) Ne a nechci nic takového vidět

9. Bavíš se s rodiči o tom, co děláš na internetu?

- a) Ano a často, hovor většinou začínám já, zajímá mne to
- b) Ano a často, hovor většinou začínají rodiče
- c) Ano, ale ne moc často, hovor většinou začínám já
- d) Ano, ale ne moc často, hovor většinou začínají rodiče
- e) Spíše ne, když už ano, hovor začínám já
- f) Spíše ne, když už ano, hovor začínají většinou rodiče
- g) Ne

10. Užíváš tablet a/nebo mobil i při domácích úkolech a přípravě na výuku?

- a) Ano a často
- b) Ano, ale ne moc často
- c) Spíše ne

d) Určitě ne

11. V následující otázce prosím zaškrtni **všechny odpovědi**, které se tě týkají:

- a) Na internetu jsem už komunikoval/a s někým, koho jsem znal/a jen z internetu
- b) Stahoval/a jsem filmy, programy, videa apod.
- c) Na internetu jsem uvedl/a své osobní údaje (třeba jméno, adresu nebo věk), např. na Facebooku, internetu
- d) Na internetu jsem zveřejnil/a svoji fotografii
- e) Mám na internetu kamaráda nebo kamarádku, s kterými se bavím (alespoň jednou týdně), i když ho nebo ji vůbec neznám z reálného života
- f) Na internetu uvádím, co se mi povedlo, nebo co mě trápí
- g) Šel/šla bych na osobní schůzku s kamarádem z internetu (s kamarádem, kterého jsem znal jen z internetu).

12. Myslíš si, že pro tebe může být nebezpečné pohybovat se na internetu?

- a) Víím, že to může být nebezpečné, ale rodiče mi pomáhají být na internetu bezpečný
- b) Určitě, dávám si pozor, chovám se bezpečně
- c) Asi moc ne, to jen dospělí straší

13. Od koho by ses chtěl/a dozvědět více o tom, jak to funguje na internetu, na co si dát pozor, jak rozumět tomu, s čím se na internetu setkáváš apod.? Zaškrtni **všechny pravdivé odpovědi**.

- a) Od rodičů
- b) Od učitelů
- c) Od kamarádů
- d) Od nějakého odborníka
- e) Teď už asi od nikoho, všechno víím

Údaje o tobě:

Jsi:

- a) Holka
- b) Kluk

Kolik je ti let?

- a) 6
- b) 7

- c) 8
- d) 9
- e) 10
- f) 11

V kolika letech jsi dostal/a svůj první mobilní telefon?.....

Máš vlastní tablet?

- a) Ano
- b) Ne

Máš vlastní počítač?

- a) Ano
- b) Ne

Máš vlastní účet na Facebooku?

- a) Ano
- b) Ne

Příloha č. 2: Dotazník pro žáky vlastníci tablet

DOTAZNÍK PRO ŽÁKY

Ahoj!

Ráda bych Tě touto cestou požádala o vyplnění dotazníku věnovaného médiím a moderním technologiím, konkrétně tabletům a mobilům.

*U každé otázky, pokud není uvedeno jinak, označ prosím **vždy jen jednu odpověď**. Pokud jsi vyzván/a k doplnění, vysvětlení odpovědi, prosím zkus uvést, co tě k otázce napadá.*

Dotazníky budou zpracovány anonymně, takže se nikdo nedozví, jak jsi odpovídal/a. Výsledky týkající se užívání mobilů a tabletů ve výuce však mohou být (opět anonymně) podány škole. Máš tak možnost ovlivnit, jak by učitelé mohli tablety a mobily více a lépe v hodinách využívat.

Děkuji Ti za tvůj čas, zájem a upřímnost při vyplňování.

Lenka Mojžíšová

1. Máš vlastní tablet?

- c) Ano
- d) Ne

2. Co pro tebe znamená tablet? Uveď prosím **všechny pravdivé odpovědi**:

- h) Věc, pomocí které se domluvím s rodiči
- i) Věc, pomocí které se domluvím s kamarády
- j) Věc, kterou potřebuji k učení
- k) Hračku, věc, pomocí které se zabavím
- l) Věc, která mi pomáhá kamarádit se s dětmi
- m) Věc, která mi pomáhá na oblíbenosti mezi ostatními dětmi (když mám tablet, ostatní se mnou více kamarádí)
- n) Jiné (uveď prosím).....

3. Z jakého důvodu **často** užíváš tablet? Uveď prosím **všechny pravdivé odpovědi**:

- g) Když si chci zahrát nějakou hru
- h) Když si chci pustit písničku, podívat se na video apod.
- i) Když chci jít na Facebook nebo jinou sociální síť
- j) Když chci jen tak surfovat na internetu
- k) Když potřebuji zjistit něco do školy, nebo něco zjistit z jiného důvodu
- l) Když se nudím

4. V tabulce prosím zaškrtni u každé položky (otázky), jak často danou činnost provádíš:

Položka (otázka)	Mnohokrát za den	Každý den	Jedenkrát za den	Jedenkrát za týden	Méně než jedenkrát za týden
Jak často telefonuješ?					
Jak často surfuješ na internetu?					
Jak často hraješ na tabletu hry?					
Jak často stahuješ filmy, hry, aplikace apod.?					
Jak často užíváš sociální síť (Facebook, YouTube apod.)?					
Jak často vyhledáváš informace pomocí tabletu?					
Jak často fotíš prostřednictvím tabletu?					

5. Jaká pravidla máš domluvená s rodiči ohledně používání tabletu? Uveď prosím **všechny pravdivé odpovědi**:

- g) Na internetu mohu surfovat neomezeně, rodiče mi povolují jakýkoliv čas
- h) Rodiče mi stanovují, jak dlouho můžu být (surfovat) na internetu
- i) Rodiče mi stanovují, jaké stránky mohu navštívit
- j) Mám stanovený čas užívání, ale už nemám stanoveny, co mohu na tabletu dělat
- k) Mám stanovený čas užívání a také omezení v tom, co mohu na tabletu dělat
- l) Nemám žádná omezení

6. S kým nejčastěji komunikuješ prostřednictvím tabletu?

- g) S rodiči
- h) S kamarády
- i) Se sourozenci, prarodiči
- j) S lidmi, s kterými se znám z internetu
- k) Vůbec nebo skoro vůbec s nikým prostřednictvím mobilu nebo tabletu nekomunikuji
- l) Jiné (uveď prosím).....

7. Stalo se ti, že ses dostal/a na stránky, které byly pro tebe nevhodné a nepříjemné? Jak si se zachoval/a?

- e) Ano, hned jsem takové stránky opustil/a
- f) Ano, chvíli jsem se i díval/a
- g) Ne, ale zajímalo by mě to
- h) Ne a nechci nic takového vidět

8. Bavíš se s rodiči o tom, co děláš na internetu?

- h) Ano a často, hovor většinou začínám já, zajímá mne to
- i) Ano a často, hovor většinou začínají rodiče
- j) Ano, ale ne moc často, hovor většinou začínám já
- k) Ano, ale ne moc často, hovor většinou začínají rodiče
- l) Spíše ne, když už ano, hovor začínám já
- m) Spíše ne, když už ano, hovor začínají většinou rodiče
- n) Ne

9. Užíváš tablet i při domácích úkolech a přípravě na výuku?

- e) Ano a často
- f) Ano, ale ne moc často
- g) Spíše ne
- h) Určitě ne

10. V následující otázce prosím zaškrtni **všechny odpovědi**, které se tě týkají:

- h) Na internetu jsem už komunikoval/a s někým, koho jsem znal/a jen z internetu
- i) Stahoval/a jsem filmy, programy, videa apod.
- j) Na internetu jsem uvedl/a své osobní údaje (třeba jméno, adresu nebo věk), např. na Facebooku, internetu
- k) Na internetu jsem zveřejnil/a svoji fotografii
- l) Mám na internetu kamaráda nebo kamarádku, s kterými se bavím (alespoň jednou týdně), i když ho nebo ji vůbec neznám z reálného života
- m) Na internetu uvádím, co se mi povedlo, nebo co mě trápí
- n) Šel/šla bych na osobní schůzku s kamarádem z internetu (s kamarádem, kterého jsem znal jen z internetu).

11. Myslíš si, že pro tebe může být nebezpečné pohybovat se na internetu?

- d) Víím, že to může být nebezpečné, ale rodiče mi pomáhají být na internetu bezpečný
- e) Určitě, dávám si pozor, chovám se bezpečně
- f) Asi moc ne, to jen dospělí straší

12. Od koho by ses chtěl/a dozvědět více o tom, jak to funguje na internetu, na co si dát pozor, jak rozumět tomu, s čím se na internetu setkáváš apod.? **Zaškrtni všechny pravdivé odpovědi.**

- f) Od rodičů
- g) Od učitelů
- h) Od kamarádů
- i) Od nějakého odborníka
- j) Teď už asi od nikoho, všechno víím

Údaje o tobě:

Jsi:

- c) Holka
- d) Kluk

Kolik je ti let?

- g) 6
- h) 7
- i) 8
- j) 9
- k) 10
- l) 11

V kolika letech jsi dostal/a svůj první tablet?.....

Máš vlastní mobilní telefon?

- c) Ano
- d) Ne

Máš vlastní počítač?

- c) Ano
- d) Ne

Máš vlastní účet na Facebooku?

- c) Ano
- d) Ne

Příloha č. 3: Dotazník pro žáky vlastní počítač

DOTAZNÍK PRO ŽÁKY

Ahoj!

Ráda bych Tě touto cestou požádala o vyplnění dotazníku věnovaného médiím a moderním technologiím, konkrétně tabletům a mobilům.

*U každé otázky, pokud není uvedeno jinak, označ prosím **vždy jen jednu odpověď**. Pokud jsi vyzván/a k doplnění, vysvětlení odpovědi, prosím zkus uvést, co tě k otázce napadá.*

Dotazníky budou zpracovány anonymně, takže se nikdo nedozví, jak jsi odpovídal/a. Výsledky týkající se užívání mobilů a tabletů ve výuce však mohou být (opět anonymně) podány škole. Máš tak možnost ovlivnit, jak by učitelé mohli tablety a mobily více a lépe v hodinách využívat.

Děkuji Ti za tvůj čas, zájem a upřímnost při vyplňování.

Lenka Mojžíšová

1. Máš vlastní počítač?

- e) Ano
- f) Ne

2. Co pro tebe znamená počítač? Uveď prosím **všechny pravdivé odpovědi**:

- o) Věc, pomocí které se domluvím s rodiči
- p) Věc, pomocí které se domluvím s kamarády
- q) Věc, kterou potřebuji k učení
- r) Hračku, věc, pomocí které se zabavím
- s) Věc, která mi pomáhá kamarádit se s dětmi
- t) Věc, která mi pomáhá na oblíbenosti mezi ostatními dětmi (když mám počítač, ostatní se mnou více kamarádí)
- u) Jiné (uveď prosím).....

3. Z jakého důvodu **často** užíváš počítač? Uveď prosím **všechny pravdivé odpovědi**:

- m) Když si chci zahrát nějakou hru
- n) Když si chci pustit písničku, podívat se na video apod.
- o) Když chci jít na Facebook nebo jinou sociální síť
- p) Když chci jen tak surfovat na internetu
- q) Když potřebuji zjistit něco do školy, nebo něco zjistit z jiného důvodu
- r) Když se nudím

4. V tabulce prosím zaškrtni u každé položky (otázky), jak často danou činnost provádíš:

Položka (otázka)	Mnohokrát za den	Každý den	Jedenkrát za den	Jedenkrát za týden	Méně než jedenkrát za týden
Jak často telefonuješ?					
Jak často surfuješ na internetu?					
Jak často hraješ na počítači hry?					
Jak často stahuješ filmy, hry, aplikace apod.?					
Jak často užíváš sociální sítě (Facebook, YouTube apod.)?					
Jak často vyhledáváš informace pomocí počítače?					

5. Jaká pravidla máš domluvená s rodiči ohledně používání počítače? Uveď prosím **všechny pravdivé odpovědi:**

- m) Na internetu mohu surfovat neomezeně, rodiče mi povolují jakýkoliv čas
- n) Rodiče mi stanovují, jak dlouho můžu být (surfovat) na internetu
- o) Rodiče mi stanovují, jaké stránky mohu navštívit
- p) Mám stanovený čas užívání, ale už nemám stanovenou, co mohu na počítači dělat
- q) Mám stanovený čas užívání a také omezení v tom, co mohu na počítači dělat
- r) Nemám žádná omezení

6. S kým nejčastěji komunikuješ prostřednictvím počítače?

- m) S rodiči
- n) S kamarády
- o) Se sourozenci, prarodiči
- p) S lidmi, s kterými se znám z internetu
- q) Vůbec nebo skoro vůbec s nikým prostřednictvím počítače nekomunikuji
- r) Jiné (uveď prosím).....

7. Stalo se ti, že ses dostal/a na stránky, které byly pro tebe nevhodné a nepříjemné? Jak si se zachoval/a?

- i) Ano, hned jsem takové stránky opustil/a
- j) Ano, chvíli jsem se i díval/a
- k) Ne, ale zajímalo by mě to
- l) Ne a nechci nic takového vidět

8. Bavíš se s rodiči o tom, co děláš na internetu?

- o) Ano a často, hovor většinou začínám já, zajímá mne to
- p) Ano a často, hovor většinou začínají rodiče
- q) Ano, ale ne moc často, hovor většinou začínám já
- r) Ano, ale ne moc často, hovor většinou začínají rodiče
- s) Spíše ne, když už ano, hovor začínám já
- t) Spíše ne, když už ano, hovor začínají většinou rodiče
- u) Ne

9. Užíváš počítač i při domácích úkolech a přípravě na výuku?

- i) Ano a často
- j) Ano, ale ne moc často
- k) Spíše ne
- l) Určitě ne

10. V následující otázce prosím zaškrtni **všechny odpovědi**, které se tě týkají:

- o) Na internetu jsem už komunikoval/a s někým, koho jsem znal/a jen z internetu
- p) Stahoval/a jsem filmy, programy, videa apod.
- q) Na internetu jsem uvedl/a své osobní údaje (třeba jméno, adresu nebo věk), např. na Facebooku, internetu
- r) Na internetu jsem zveřejnil/a svoji fotografii
- s) Mám na internetu kamaráda nebo kamarádku, s kterými se bavím (alespoň jednou týdně), i když ho nebo ji vůbec neznám z reálného života
- t) Na internetu se uvádím, co se mi povedlo, nebo co mě trápí
- u) Šel/šla bych na osobní schůzku s kamarádem z internetu (s kamarádem, kterého jsem znal jen z internetu).

11. Myslíš si, že pro tebe může být nebezpečné pohybovat se na internetu?

- g) Víím, že to může být nebezpečné, ale rodiče mi pomáhají být na internetu bezpečný
- h) Určitě, dávám si pozor, chovám se bezpečně
- i) Asi moc ne, to jen dospělí straší

12. Od koho by ses chtěl/a dozvědět více o tom, jak to funguje na internetu, na co si dát pozor, jak rozumět tomu, s čím se na internetu setkáváš apod.? **Zaškrtni všechny pravdivé odpovědi.**

- k) Od rodičů
- l) Od učitelů
- m) Od kamarádů
- n) Od nějakého odborníka
- o) Teď už asi od nikoho, všechno vím

Údaje o tobě:

Jsi:

- e) Holka
- f) Kluk

Kolik je ti let?

- m) 6
- n) 7
- o) 8
- p) 9
- q) 10
- r) 11

V kolika letech jsi dostal/a svůj první počítač?.....

Máš vlastní mobilní telefon?

- e) Ano
- f) Ne

Máš vlastní tablet?

- e) Ano
- f) Ne

Máš vlastní účet na Facebooku?

- e) Ano
- f) Ne

Příloha č. 4: Dotazník pro učitele

DOTAZNÍK PRO UČITELE

Vážené kolegyně,

prosím Vás o vyplnění dotazníku zaměřeného na užívání moderních komunikačních prostředků (zejména tabletů a mobilních telefonů) žáky mladšího školního věku ve výuce.

Z nabízených odpovědí vyberte prosím u každé otázky vždy jen jednu odpověď. Jste-li požádán/a o její doplnění, prosím uveďte, co Vás k tématu napadá.

Data získaná dotazníkem budou zpracována anonymně a použita výhradně pro vypracování méj bakalářské práce.

Děkuji za Váš čas a ochotu!

Lenka Mojžíšová

1. Kdy je podle Vás vhodný věk na pořízení mobilního telefonu/tabletu?
  - a) 4 roky
  - b) 5 let
  - c) 6 let
  - d) 7 let
  - e) 8 let
  - f) 9 let
  - g) 11 let
  - h) 12 let
  - i) Později než 12 let
2. Kdy nejdříve je podle Vás vhodné pořídit dítěti vlastní mobilní telefon?
  - a) Když umí číst a psát
  - b) Když ho bude umět samostatně bezpečně užívat
  - c) Když je potřeba být s dítětem v kontaktu
  - d) Záleží na každém dítěti a rodiči, do toho není dobré nikomu mluvit
  - e) Nevím
  - f) Ve chvíli, kdy ho mají kamarádi
3. Kdy je podle Vás vhodné dítěti pořídit vlastní tablet?
  - a) V předškolním věku
  - b) Na prvním stupni základní školy
  - c) Na druhém stupni základní školy
  - d) Na střední škole

Zde můžete svoji odpověď doplnit .....

.....
.....

4. V čem podle Vás spočívají rizika užívání moderních komunikačních prostředků (tablet, mobilní telefon) žáky mladšího školního věku (na prvním stupni ZŠ)?

.....
.....
.....

5. V čem podle Vás spočívá přínos užívání moderních komunikačních prostředků (tablet, mobilní telefon) žáky mladšího školního věku (na prvním stupni ZŠ)?

.....
.....
.....

6. Žáci mladšího školního věku užívají moderní komunikační prostředky především pro zábavu:

- a) Zcela souhlasím
- b) Spíše souhlasím
- c) Spíše nesouhlasím
- d) Zcela nesouhlasím

Zde můžete svoji odpověď doplnit .....

.....
.....

7. Jaká je Vaše zkušenost s chováním žáků mladšího školního věku v prostředí internetu?

- a) Chová/chovají se bezpečně, je/jsou poučení
- b) I přes poučení učitelem se dokáží chovat rizikově, nejsou ještě na toto dostatečně zralé
- c) Pokud jsou poučení, chovají se bezpečně

Zde můžete svoji odpověď doplnit .....

.....
.....

8. Myslíte si, že by měly být užívány mobily a tablety ve výuce?

- a) Ano
- b) Ne

9. Proč by podle Vás měly být užívány mobily a tablety ve výuce?

.....
.....
.....

10. Proč by podle Vás neměly být užívány mobily a tablety ve výuce?

.....
.....
.....
.....
.....

11. Jste spokojen/a s výukou mediální výchovy na škole, v níž působíte?

- a) Ano
- b) Spíše Ano
- c) Spíše ne
- d) Vůbec ne
- e) Nemohu se vyjádřit, neznám obsah mediální výchovy

Zde můžete svoji odpověď doplnit, vysvětlit.....

.....
.....

12. Co Vám chybí v mediální výchově na škole, v níž učíte?

.....
.....
.....

Identifikační otázky:

Jste:

- a) Muž
- b) Žena

Jaký je Váš věk?

- a) Do 29 let
- b) 30-39 let
- c) 40-49 let
- d) 50-59 let

e) 60 a více let

Kolik času denně trávíte užíváním mobilu nebo tabletu ve volném čase?

- a) Méně než hodinu
- b) 1-2 hodiny
- c) 3-4 hodiny
- d) 5 a více hodin

Máte doma počítač?

- a) Ano, jeden
- b) Ano a více
- c) Ne

V případě volby varianty b) prosím uveďte, kolik počítačů v domácnosti máte:.....

Máte doma tablet?

- a) Ano
- b) Ne

V případě volby varianty b) prosím uveďte, kolik počítačů v domácnosti máte:.....

Jaký mobilní telefon máte?

- a) Tlačítkový telefon
- b) Chytrý telefon (Smartphone)
- c) Nemám mobilní telefon

Pokud nemáte chytrý telefon, prosím uveďte, proč jej nemáte:

.....

.....

.....

Příloha č. 5: Dotazník pro rodiče

DOTAZNÍK PRO RODIČE

Vážení rodiče,

prosím Vás o vyplnění dotazníku zaměřeného na užívání moderních komunikačních prostředků (zejména tabletů a mobilních telefonů) žáky mladšího školního věku ve výuce a v jejich volném čase.

Z nabízených odpovědí vyberte prosím u každé otázky vždy jen jednu odpověď. Jste-li požádán/a o její doplnění, prosím uveďte, co Vás k tématu napadá.

Data získaná dotazníkem budou zpracována anonymně a využita pouze pro účely vypracování méjí bakalářské práce.

Děkuji za Váš čas a ochotu!

Lenka Mojžíšová

1. Kdy je podle Vás vhodný věk na pořízení mobilního telefonu/tabletu?

- j) 4 roky
- k) 5 let
- l) 6 let
- m) 7 let
- n) 8 let
- o) 9 let
- p) 11 let
- q) 12 let
- r) Později než 12 let

2. Kdy nejdříve je podle Vás vhodné pořídit dítěti vlastní mobilní telefon?

- g) Když umí číst a psát
- h) Když ho bude umět samostatně bezpečně užívat
- i) Když je potřeba být s dítětem v kontaktu
- j) Záleží na každém dítěti a rodiči, do toho není dobré nikomu mluvit
- k) Nevím
- l) Ve chvíli, kdy ho mají kamarádi

3. Kdy je podle Vás vhodné dítěti pořídit vlastní tablet?

- e) V předškolním věku
- f) Na prvním stupni základní školy
- g) Na druhém stupni základní školy
- h) Na střední škole

Zde můžete svoji odpověď doplnit .....

.....
.....

4. V čem podle Vás spočívají rizika užívání moderních komunikačních prostředků (tablet, mobilní telefon) žáky mladšího školního věku (na prvním stupni ZŠ)?

.....
.....
.....

5. V čem podle Vás spočívá přínos užívání moderních komunikačních prostředků (tablet, mobilní telefon) žáky mladšího školního věku (na prvním stupni ZŠ)?

.....
.....
.....

6. Žáci mladšího školního věku (na prvním stupni ZŠ) užívají moderní komunikační prostředky především pro zábavu:

- e) Zcela souhlasím
- f) Spíše souhlasím
- g) Spíše nesouhlasím
- h) Zcela nesouhlasím

Zde můžete svoji odpověď doplnit .....

.....
.....
.....

7. Jaká je Vaše zkušenost s chováním Vašeho dítěte v prostředí internetu?

- d) Chová/chovají se bezpečně, je/jsou poučení
- e) I přes poučení rodičem se dokáží chovat rizikově, nejsou ještě na toto dostatečně zralé
- f) Pokud jsou poučení, chovají se bezpečně

Zde můžete svoji odpověď doplnit .....

.....
.....

8. Myslíte si, že by měly být užívány **mobily** ve výuce?

c) Ano

d) Ne

9. **Proč** by podle Vás měly být užívány **mobily ve výuce**?

.....
.....
.....
.....

10. **Proč** by podle Vás **neměly** být užívány **mobily ve výuce**?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

11. Myslíte si, že by měly být užívány **tablety** ve výuce?

a) Ano

b) Ne

12. **Proč** by podle Vás **měly** být užívány **tablety ve výuce**?

.....
.....
.....
.....

13. **Proč** by podle Vás **neměly** být užívány **tablety ve výuce**?

.....
.....
.....

.....
.....
.....
14. Jste spokojen/a s výukou mediální výchovy na škole, do níž dochází Vaše dítě?

- f) Ano
- g) Spíše Ano
- h) Spíše ne
- i) Vůbec ne
- j) Nemohu se vyjádřit, neznám obsah mediální výchovy

Zde můžete svoji odpověď doplnit, vysvětlit.....
.....
.....

15. Co Vám chybí v mediální výchově na škole, do které dochází Vaše dítě?
.....
.....
.....

Identifikační otázky:

Jste:

- c) Muž
- d) Žena

Jaký je Váš věk?

- f) Do 29 let
- g) 30-39 let
- h) 40-49 let
- i) 50-59 let
- j) 60 a více let

Kolik času denně trávíte užíváním mobilu nebo tabletu ve volném čase?

- e) Méně než hodinu
- f) 1-2 hodiny
- g) 3-4 hodiny
- h) 5 a více hodin

Máte doma počítač?

- d) Ano, jeden
- e) Ano, a více
- f) Ne

V případě volby varianty b) prosím uveďte, kolik počítačů v domácnosti máte:.....

.....

Máte doma tablet?

- c) Ano, jeden
- d) Ano, více
- e) Ne

V případě volby varianty b) prosím uveďte, kolik počítačů v domácnosti máte:.....

.....

Jaký mobilní telefon máte?

- d) Tlačítkový telefon
- e) Chytrý telefon (Smartphone)
- f) Nemám mobilní telefon

Pokud nemáte chytrý telefon, prosím uveďte, proč jej nemáte:

.....

.....

.....